

Як збільшити та диверсифікувати український експорт до Китаю?

Аналіз та рекомендації

Олександр Шепотило (Астонський університет),
Павло Яворський, Марина Хорунжа, Світлана Таран, Ольга
Ніколаєва, Олексій Гаманюк (Київська школа економіки)

Подяка

Цей звіт підготовлено командою Центру аналітики зовнішньої торгівлі Trade+ Київської школи економіки на виконання Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки. Команда авторів складається з Павла Яворського, Ольги Ніколаєвої, Марини Хорунжої, Олександра Шепотила, Світлани Таран та Олексія Гаманюка.

Центр створено при Київській школі економіки в рамках проекту "Покращення рамкових умов для торгівлі в Україні", що впроваджується через німецьку федеральну компанію Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH на замовлення Уряду Німеччини.

Ми вдячні Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH за надану можливість провести дане дослідження та зробити внесок у підтримку українського експорту.

Висловлюємо нашу вдячність Олені Бесседіній та Наталі Шаповал за коментарі до роботи.

Зміст

Зведений звіт	7
Розділ 1. Огляд економік Китаю та України	13
1.1 Економіка Китаю.....	13
1.2 Економіка України	15
1.3 Міжнародна торгівля.....	18
1.4 Структура торгівлі між Україною та КНР.....	25
1.5 Особливості регулювання торговельних відносин між Україною та Китаєм: тарифні та нетарифні бар'єри.....	35
Розділ 2. Перспективні напрями українського експорту до Китаю	41
2.1 Перспективні для інтеграції сектори китайської економіки	42
2.2 Перспективні товари експорту України до Китаю	45
2.3 Бар'єри для експорту перспективних товарів.....	51
2.4 Порівняння вартісних характеристик імпорту Китаю	55
2.5 Перспективні товари експорту України до Китаю за Експортною стратегією України	59
Розділ 3. Один пояс, один шлях	64
Додатки	67
Додаток А.....	67
Додаток В.....	73
Додаток С.....	79
Додаток D. Гравітаційна модель	85
Додаток Е.....	87

Список таблиць

Таблиця 1. Топ-15 груп українських товарів, HS4, з найбільшим експортом до Китаю, 2018.....	26
Таблиця 2. Показники відкритості зовнішньої торгівлі Китаю, 2014	43
Таблиця 3. Розподіл перспективних товарів українського експорту до Китаю за секторами промисловості, 2017, млн. дол. США	48
Таблиця 4. Перелік ТОП 30 перспективних товарних груп HS4 українського експорту до Китаю (у доларах США)	49
Таблиця 5. Нетарифні заходи, які застосовуються Китаєм до ТОП 30 визначених перспективних товарних груп українського імпорту, HS4, 2018.....	53
Таблиця 6. Аналіз вартісних характеристик перспективних товарів українського експорту до Китаю, HS4, 2017	57
Таблиця 7. Перелік перспективних товарних груп HS4 українського експорту до Китаю за Експортною стратегією України (у доларах США).....	62
Таблиця 8. Середній приріст добробуту від зменшення транспортних витрат за рахунок BRI по регіонах, %	65
Таблиця C1. Індекс виявлених порівняльних переваг, HS4.....	79
Таблиця E1. Перелік перспективних товарних груп українського експорту до Китаю (у доларах США), HS4, 2017 рік.....	87
Таблиця E2. Оцінка обсягу експорту з України до Китаю у випадку зменшення митних ставок за переліком перспективних товарних груп, 2017.....	92

Список рисунків

Рисунок 1. Динаміка ВВП Китаю, 2013-2018 рр.	13
Рисунок 2. Торговельний баланс Китаю, 2013-2018 рр.	13
Рисунок 3. Відкритість торгівлі Китаю	13
Рисунок 4. Валовий внутрішній продукт Китаю за видами економічної діяльності, %	14
Рисунок 5. Динаміка ВВП України, 2013-2018 роки	15
Рисунок 6. Торговельний баланс України, 2013-2018 роки	15
Рисунок 7. Відкритість торгівлі України.....	15
Рисунок 8. Валова додана вартість України за видами економічної діяльності, 2016-2018 роки..	16
Рисунок 9. Товарна структура імпорту Китаю, HS2, 2018	19
Рисунок 10. Товарна структура імпорту Китаю, HS2, динаміка за 2013-2018 роки	20
Рисунок 11. Товарна структура експорту України, HS2, 2018	23
Рисунок 12. Товарна структура експорту України HS2, динаміка за 5 років.....	24
Рисунок 14. Товарна структура експорту України в Китай, HS2, 2018.....	30
Рисунок 15. Товарна структура імпорту України з Китаю, HS2, 2018.....	31
Рисунок 16. Товарна структура експорту з України до Китаю, 10 найбільших товарних груп, HS2, динаміка за 2013-2018 роки.....	32

Рисунок 17. Товарна структура імпорту України з Китаю, 30 найбільших товарних груп, HS2, динаміка за 2013-2018 роки.....	33
Рисунок 18. Експорт послуг з України до Китаю, динаміка за 2013-2018 роки	34
Рисунок 19. Імпорт послуг з Китаю до України, динаміка за 2013-2018 роки	34
Рисунок 20. Розподіл українського експорту відносно найменших вартісних характеристик імпорту в Китай, 2017.....	56
Рисунок 21. Експорт з України до Китаю	65
Рисунок А1. Товарна структура експорту Китаю, HS2, 2018.....	67
Рисунок А2. Динаміка товарної структури експорту Китаю, HS2, 2013-2018 роки	68
Рисунок А3. Географічна структура експорту Китаю, 2017.....	69
Рисунок А4. Динаміка експорту Китаю за напрямками, 2013-2018 роки	70
Рисунок А5. Географічна структура імпорту Китаю, 2018.....	71
Рисунок А6. Динаміка імпорту Китаю за напрямками, 2013-2018 роки	72
Рисунок В1. Товарна структура імпорту України, 2018.....	73
Рисунок В2. Динаміка товарної структури імпорту України, 2013-2018 роки	74
Рисунок В3. Географічна структура експорту України, 2018.....	75
Рисунок В4. Динаміка експорту України за напрямками, 2013-2018 роки	76
Рисунок В5. Географічна структура імпорту України, 2018.....	77
Рисунок В6. Динаміка імпорту України за напрямками, 2013-2018 роки	78

Список аббревіатур

ГС	Гармонізована система опису та кодування товарів
ОАЕ	Об'єднані Арабські Емірати
ОЕСР	Організація економічного співробітництва та розвитку
ОПЕК	Організація країн-експортерів нафти
COT	Світової організації торгівлі
ECAS	(англ. Emirates Conformity Assessment System), Система підтвердження відповідності ОАЕ
ESMA	(англ. Emirates Authority for Standardization and Metrology), Орган стандартизації та метрології Еміратів
GAFTA	(англ. Greater Arab Free Trade Area), Угода про велику арабську зону вільної торгівлі
GCC	(англ. Gulf Cooperation Council), Рада співробітництва країн Перської затоки
GSO	(англ. GCC Standardization Organization), Організація зі стандартизації країн Перської затоки

Зведений звіт

Китай – стратегічно важливий напрямок зовнішньої торгівлі України. Це один з найбільш перспективних ринків для експорту української продукції, визначений Експортною стратегією України ринком у фокусі.

Китай – країна з найбільшою чисельністю населення у світі, друга економіка світу за рівнем ВВП. Китай є лідером міжнародної торгівлі із загальним обсягом торгівлі товарами та послугами, що перевищує 5 трлн дол. США (у 2018 році експорт товарів та послуг – 2,6 трлн дол. США, імпорт - 2,5 трлн дол. США). Разом з тим, протягом останніх років існує тенденція до зменшення показників відкритості економіки Китаю, що є результатом змін у відносинах з США та переорієнтування економічної та торговельної політики Китаю на внутрішній ринок. Торгова війна між США та Китаєм, що розпочалася у 2018 р, може призвести до перерорієнтації торговельних потоків США та Китаю, відповідно відбудеться збільшення присутності китайської продукції та продукції США на ринках третіх країн, а також збільшення присутності імпорту з третіх країн на цих двох ринках.

Значний розмір ринку, стрімкий економічний розвиток, а також очікувана переорієнтація торговельних потоків Китаю на ринки третіх країн створює можливості для інтенсифікації двосторонньої торгівлі між Україною та Китаєм.

Китай вже посідає значне місце у зовнішній торгівлі України. Протягом 2017-2018 років експорт товарів до Китаю відновив зростання (в основному завдяки зростанню експорту агропродукції), хоча все ще не досяг рівня 2013 року. У 2018 році Китай був шостим найбільшим ринком для українського експорту товарів та другим найбільшим джерелом для українського товарного імпорту. Найбільшими товарними групами українського експорту в Китай на рівні двох знаків ГС (HS2) є: Руди, шлак і зола, Зернові культури, Жири та олії тваринного або рослинного походження, Реактори ядерні, котли, машини та Залишки і відходи харчової промисловості. Протягом останніх п'яти років спостерігається тенденція до збільшення частки продукції сільськогосподарської та харчової продукції у структурі українського експорту до Китаю.

Україна імпортує з Китаю такі товари: Електричні машини, Реактори ядерні, котли, машини, Пластмаси, полімерні матеріали, Засоби наземного транспорту, крім залізничного та Чорні метали. Причому імпорт Китаю в Україну в кілька разів перевищує експорт України в Китай (у 2018 р. експорт товарів з України до Китаю становив 2,2 млрд. дол США, тоді як імпорт – 7,6 млрд дол. США).

Незважаючи на великі обсяги двосторонньої торгівлі між Україною та Китаєм, існує низка проблемних питань, які потребують вирішення. Український експорт до Китаю характеризується високою концентрацією та недиверсифікованістю. У

ньому домінують окремі мінеральні та сільськогосподарські продукти, у той же час для багатьох товарних позицій (в першу чергу аграрної та харчової продукції) ринок Китаю залишається закритим.

Торгівля послугами поки займає незначне місце у двосторонній торгівлі з Китаєм, проте протягом останніх років її обсяги та частка зростають. Україна експортує в Китай переважно транспортні, ділові (послуги дослідження та розробки), та послуги, пов'язані з подорожами. Україна імпортує з Китаю переважно послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю, ділові та транспортні послуги та послуги, пов'язані з ліцензійною діяльністю. Також зростає двостороння торгівля послугами у сфері телекомунікацій, комп'ютерними та інформаційними послугами.

Торговельний режим Китаю характеризується значною кількістю тарифних і нетарифних заходів, які використовуються для захисту внутрішнього ринку. За даними СОТ, середня діюча ставка режиму найбільшого сприяння в Китаї становила 9,8% на початку 2018 р. (для сільськогосподарських товарів – 15,6%, для несільськогосподарських товарів – 8,8%) . Китай поступово знижує тарифний захист для товарів народного споживання. Зокрема, чергове зниження ставок ввізних мит відбулося у липні 2018 року на такі категорії товарів як: харчові продукти; одяг, взуття та головні убори; меблі та посуд; культурні, спортивні та розважальні приналежності, побутова електроніка; миючі засоби, косметичні засоби; медичні товари. В результаті середня ставка ввізного мита знизилася з 9,8% до 7,8 %.

Крім того, нетарифні заходи є вагомим бар'єром для українського експорту до Китаю. Найбільша кількість нетарифних заходів стосується санітарного і фітосанітарного регулювання та технічного регулювання. Крім того, значна частина імпорту до Китаю підлягає ліцензуванню (автоматичному чи неавтоматичному), разом з тим уряд країни поступово скорочує перелік товарів, що підлягають ліцензуванню. Практика застосування нетарифних заходів також ускладнює доступ на цей ринок: вимоги до імпорту можуть швидко змінюватися, а їхнє безпосереднє застосування може відрізнятися у різних портах та регіонах, регулювання імпорту часто складне і непрозоре, існує велика кількість контролюючих державних органів.

Через складний процес відкриття цього ринку доступ на нього для українських виробників сільськогосподарської та харчової продукції залишається дуже обмеженим. Зокрема Україна досі не має доступу на ринок Китаю для багатьох продуктів рослинного та тваринного походження.

Додаткові можливості для інтенсифікації економічного співробітництва та двосторонньої торгівлі з Китаєм створює долучення України до реалізації китайської інвестиційної ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI). Зокрема, був проведений окремий аналіз впливу BRI на торгівлю між Китаєм та Україною та добробут для українських споживачів та виробників (на основі структурної

гравітаційної моделі загальної рівноваги). Результати досліджень свідчать про можливі економічні вигоди для України від реалізації BRI. Це сприятиме зменшенню транспортних витрат українських експортерів, і як наслідок, призведе до зростання експорту до Китаю та збільшенню загального добробуту України (як зростання реального ВВП на душу населення). Зокрема, було оцінено, що зниження транспортних витрат на 15% може збільшити реальний ВВП на душу населення в Україні на 0,5%. Ці швидкі маршрути BRI мають значні потенційні переваги для виробників, зацікавлених у швидкісному перевезенні вантажів.

Для того, щоб українські експортери змогли інтегруватися в китайські та світові виробничі ланцюги, необхідно визначити найбільш перспективні для такої інтеграції сектори китайської економіки. За результатами дослідження, найбільший внесок імпортованої сировини та проміжних товарів у подальшому експорті виробленої продукції Китаю (індекс вертикальної інтеграції) ідентифіковано для:

- Виробництва комп'ютерної, електронної та оптичної продукції,
- Виробництва електротехнічного обладнання,
- Виробництва машин та устаткування,
- Виробництва текстильних виробів, одягу та виробів зі шкіри,
- Виробництва основних металів.

Долучившись до цих секторів, українські експортери отримають можливість інтегруватися в китайські та світові виробничі ланцюги.

Для того, щоб збільшити та диверсифікувати український експорт до Китаю, необхідно ідентифікувати найбільш перспективні товари для такої інтенсифікації двосторонньої торгівлі. За методологією цього дослідження, перспективність товарів визначається за такими критеріями: 1) наявність виявлених порівняльних переваг України на світових ринках і відсутність таких переваг у Китаю; 2) наявність значного потенціалу до нарощення експорту до Китаю на основі оцінки відставання поточних обсягів експорту від потенційно можливих («недоторгованість»). За таким принципом перспективність було розраховано для широкого переліку товарних груп, а також окремо для секторів, що визначені пріоритетними в Експортній стратегії України. Аналіз проводився на основі статистичних даних світової торгівлі UN COMTRADE за 2017 рік на рівні HS4.

Оцінений за гравітаційною моделлю загальний рівень недоторгованості (різниця між фактичними та потенційними обсягами торгівлі) українським експортом до Китаю складає близько 647 млн дол. США у 2017 році, що становить майже 30% від фактичного експорту України до Китаю у цьому ж році. Тому існує значний потенціал до інтенсифікації торговельних відносин між Україною та Китаєм.

Згідно з зазначеною методологією, було визначено перелік зі 108 перспективних товарних груп на рівні HS4 для експорту до Китаю (за якими Україна має порівняльні переваги та оцінені обсяги недоторгованості). Оцінена недоторгованість для цих перспективних товарів становить 132 млн дол. США, що в 11,5 разів більше від фактичного експорту цих товарів до Китаю (11,5 млн. дол. США). Це пояснюється тим, що близько 65% з цих товарів Україна взагалі не постачала до Китаю у 2017 р.

Найбільша недоторгованість зафіксована для: продукції сільського господарства (переважно продукції рослинного походження) – 58 млн дол. США, металургійної продукції (31,8 млн дол. США), готових харчових продуктів (14,2 млн дол. США), продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (9,2 млн дол. США), продукція деревообробної промисловості (6 млн дол. США).

На рівні чотирьох знаків (HS4), зі 108 визначених перспективних товарних груп найбільші обсяги недоторгованості мають такі товарні групи:

- Соеві боби, подрібнені або неподрібнені (1201)
- Феросплави (7202)
- Насіння свиріпи або ріпаку (1205)
- Масла та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільних смол (2707)
- М'ясо великої рогатої худоби, морожене (0202)
- Напівфабрикати з вуглецевої сталі (7207)
- Пшениця і суміш пшениці та жита (меслин) (1001)
- Екстракти солодові, Готові харчові продукти з борошна, крупки, крупів, крохмалю або солодового екстракту (1901).

Причому частина перспективних товарів із визначеного списку вже займають важливу роль в українському експорті до Китаю і до того ж мають потенціал до подальшого зростання (недоторгованість). Серед перспективних товарів найбільшу вагу в українському експорті займають: Соеві боби, подрібнені або неподрібнені (1201), Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао (1905), Масла та інші продукти високотемпературної перегонки (2707) та Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і дранку для покрівель (4418), Макуха та інші тверді відходи і залишки (2306).

Крім того, з переліку 108 перспективних товарних груп окремо були виділені сектори, що входять в Експортну стратегію України. В результаті було отримано перелік із 20 товарних груп. Загальна недоторгованість за цим переліком складає 15,1 млн дол. США. Недоторгованість за цими товарними групами у 8,5 разів перевищує їх фактичний експорт до Китаю. Зокрема, найбільшу недоторгованість

мають такі товари з цього переліку: Готові харчові продукти з борошна, крупки, крупів, крохмалю або солодового екстракту (1901), Сигари, сигарети, цигарки, з тютюном або його замінниками (2402), Соки з плодів або соки овочеві (2009), Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків (1701), Частини до залізничних локомотивів або моторних вагонів трамвая або рухомого складу (8607), Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби (1905).

У цілому можна зробити висновок, що існує значний потенціал для нарощення обсягів українського експорту до Китаю, причому головним чином за рахунок товарів, які ще не постачаються на цей ринок. За оціненою недоторгованістю найбільші перспективи має український експорт аграрної та харчової продукції. Значні обсяги недоторгованості можна пояснити, перш за все, обмежувальною дією тарифних та особливо нетарифних бар'єрів. На сьогодні китайський ринок закритий для багатьох українських товарів, передусім аграрних та харчових. Крім того, низькі обсяги експорту зумовлені дією інших факторів, наприклад, неконкурентністю українських товарів порівняно з аналогічними китайськими товарами та товарами з інших країн, смаками та уподобаннями споживачів, специфікою умов ведення бізнесу з китайськими партнерами, складними та непрозорими умови виходу на ринок Китаю, ін.

Проведене якісне та кількісне дослідження визначає такі рекомендації відповідним органам державної влади:

- Провести аналіз нетарифних бар'єрів торгівлі, що обмежують експорт українських перспективних товарів до Китаю, та спрямувати зусилля на їхнє усунення, в тому числі шляхом проведення переговорів з урядом Китаю щодо покращення умов торгівлі для українських експортерів товарів та послуг.
- Активізувати співробітництво з КНР щодо отримання права експорту для важливих перспективних товарів та диверсифікації українського експорту до КНР (підготовка, погодження та підписання міжнародних протоколів щодо доступу на ринок для продукції з України, ін.).
- Зважати, що адаптація українського законодавства, стандартів та практики із законодавством, стандартами та практикою ЄС згідно з зобов'язаннями в рамках Угоди про асоціацію та ПВЗВТ з ЄС (зокрема у таких сферах, як технічні бар'єри торгівлі, санітарні та фітосанітарні заходи) та отримання доступу на ринок ЄС на рівні держави та окремих підприємств одночасно сприятиме полегшенню доступу на ринок Китаю.
- Враховуючи численні вимоги та складні процедури виходу на ринок Китаю, а також недостатність інформації про умови доступу на цей ринок для українських експортерів, інформувати виробників про перспективні товари для експорту на ринок Китаю, підготувати інформаційні матеріали та провести навчальні

- тренінги для експортерів, які зацікавлені працювати на ринку Китаю. Надавати консультаційну підтримку українським виробникам, допомагати в пошуку партнерів та участі у міжнародних виставках, організовувати торгові місії, тощо.
- Долучитися до реалізації китайської інвестиційної ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI) шляхом визначення двосторонніх інфраструктурних проєктів та українських проєктів, які б покращили зв'язок між Азією та Європою та дозволили збільшити обсяги торгівлі між Україною та Китаєм, а також збільшили транзит товарів з Китаю до ЄС. Зокрема, проєкт BRI "Новий Євразійський сухопутний міст" зосереджується на кількох залізничних сполученнях між Китаєм та Європою та може забезпечити зниження витрат через модернізацію, збільшення пропускнуєї спроможності транспортної інфраструктури та зменшення нетарифних бар'єрів у торгівлі.

Українським виробникам та експортерам рекомендується:

- Зважати на сектори економіки Китаю, найбільш залежні від імпортової продукції (Таблиця 2. Показники відкритості зовнішньої торгівлі Китаю).
- Враховувати найбільш перспективні товари українського експорту до Китаю (Таблиця 4. Топ-30 перспективних товарних позицій на рівні 4 знаків ГС українського експорту до Китаю, 2017 рік; Таблиця С1. Перелік перспективних товарів українського експорту до Китаю з точки зору збільшення експорту).
- При встановленні ціни на перспективні товари враховувати вартісні характеристики аналогічних товарів, що постачаються у Китай з інших країн (Таблиця 6. Аналіз вартісних характеристик перспективних товарів українського експорту до Китаю, HS4, 2017).
- Перед плануванням експортної діяльності ознайомитися зі специфікою роботи на ринку Китаю, попередньо вивчити смаки та уподобання споживачів, вимоги до товарів та послуг, умови ведення бізнесу тощо.

Розділ 1. Огляд економік Китаю та України

1.1 Економіка Китаю

Китай – економіка з дуже високим ВВП (13.6 трлн дол. США) і помірним ВВП на душу населення (9,8 тис. дол. США). Слід відзначити, що протягом останніх років спостерігається уповільнення темпів зростання Китайської економіки. До головних причин зменшення рівня зростання ВВП відносять внутрішню кредиту політику¹ та, певною мірою, торговельні суперечки з США. Валюта КНР – юань (CNY).

Починаючи з реформ Дена Сяопіня, у 1980 роках Китай узяв курс на ринкові методи в економіці (т.зв. «соціалістичну ринкову економіку»), що продовжували запроваджувалися і пізніше. Утім, Комуністична партія Китаю зберегла статус єдиної партії у країні, тобто відбулася економічна лібералізація без впровадження політичних свобод. Таким чином, сьогодні Китай має ринкову економіку під керівництвом комуністичної партії.

Лібералізація економіки дала поштовх до стрімкого економічного розвитку країни. Зокрема завдяки прямим іноземним інвестиціям, частка яких у ВВП зросла у 29,5 разів з 1982 до 1993 року, згодом поступово знижуючись протягом наступних 20 років.

Рисунок 1. Динаміка ВВП Китаю, 2013-2018 рр.

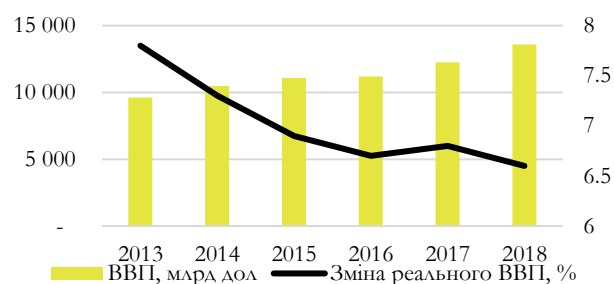

Рисунок 2. Торговельний баланс Китаю, 2013-2018 рр.

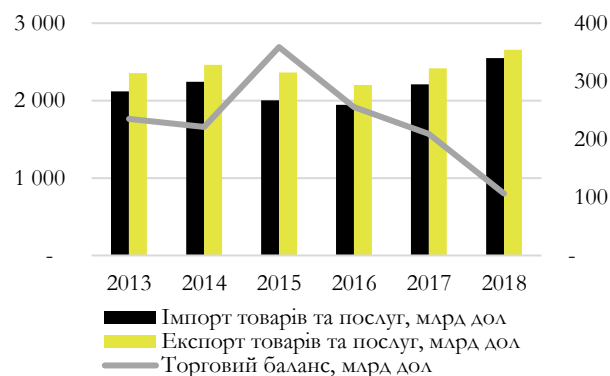
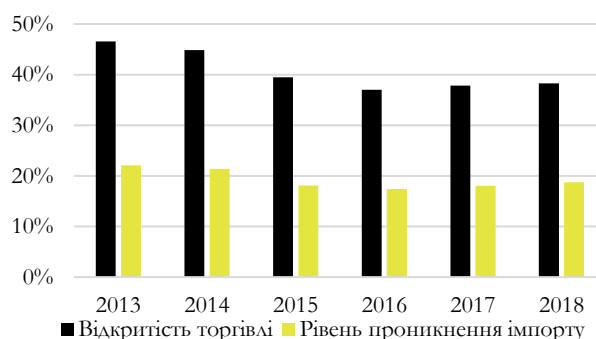

Рисунок 3. Відкритість торгівлі Китаю

Джерело: Світовий банк

¹ <https://www.piie.com/blogs/china-economic-watch/chinas-growth-slowing-not-because-trade-war>

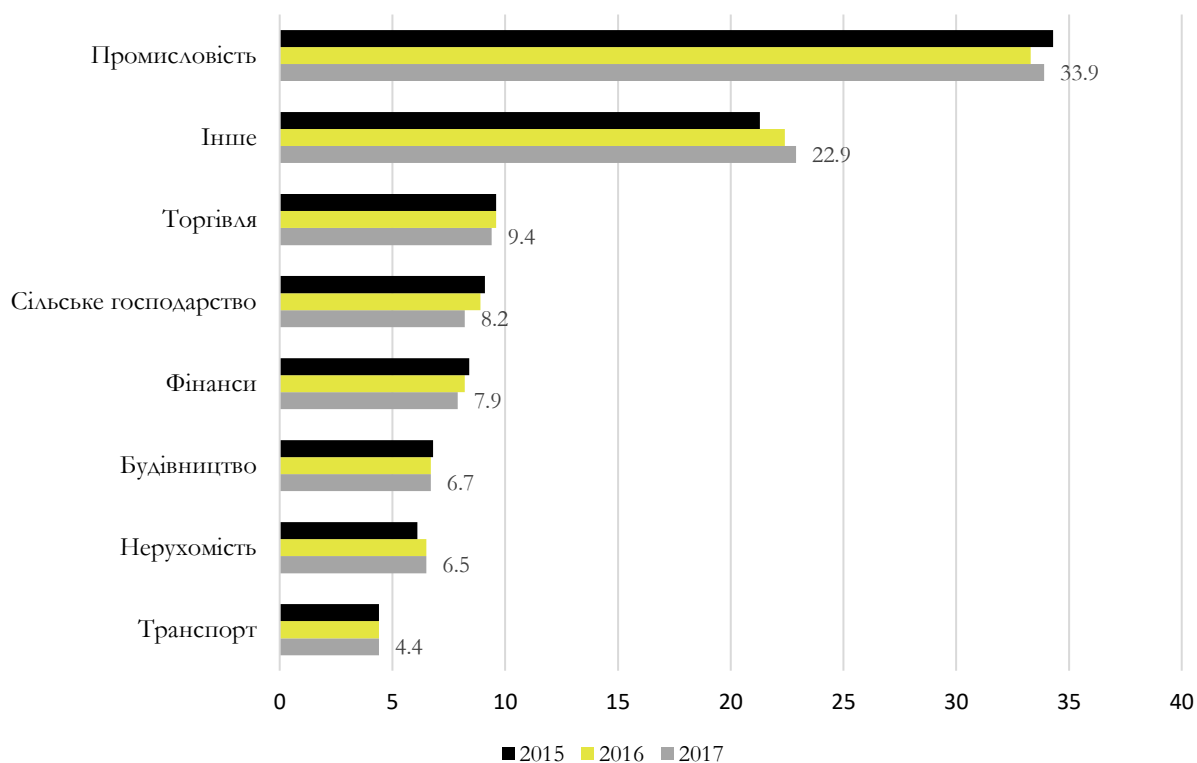
Китай є високо індустріалізованою країною: у структурі валового внутрішнього продукту в 2017 році промисловість склала 33,6%, торгівля – 9,4%, сільське господарство – 8,2%, фінанси – 7,9%, будівництво – 6,7%.

Китай є світовим лідером міжнародної торгівлі. Починаючи з 1994 року, сальдо зовнішньої торгівлі Китаю було завжди позитивним. Разом з тим профіцит торговельного балансу стабільно зменшується протягом останніх трьох років, що є результатом змін у відносинах з США та переорієнтуванням на внутрішній ринок.

Китайська економіка є достатньо відкритою: показник відкритості торгівлі (відношення суми експорту та імпорту до ВВП) протягом останніх п'яти років становив 38-47%, а рівень проникнення імпорту (відношення імпорту до ВВП) – 19-22%. Проте, як і у випадку з торговельним балансом, тут спостерігається спадний тренд.

У 2018 році почалася торгова війна між Сполученими Штатами Америки та Китаєм. Країни встановили взаємні мита на низку продуктів. Це, ймовірно, призведе до перерорієнтації торговельних потоків США та Китаю, відповідно очікується, що присутність як китайської, так і продукції США буде зростати на інших ринках.

Рисунок 4. Валовий внутрішній продукт Китаю за видами економічної діяльності, %

Джерело: Statistical Service of China

1.2 Економіка України

У 2018 році ВВП України склав 131 млрд дол. США. Економіка поступово відновлюється після кризи 2014-2015 років, спричиненої анексією Криму, військовим конфліктом на сході України та значними торговельними обмеженнями для українських товарів на ринку Російської Федерації. У 2018 році економічне зростання в Україні прискорилося до 3,3% до попереднього року, головним рушієм чого став високий врожай зернових та, відповідно, зростання доданої вартості в сільському господарстві на 7,8% до попереднього року².

За видами економічної діяльності найбільший вклад у ВВП робить торгівля (13,2% від валової доданої вартості у 2018 році). Промисловість (добувна та переробна) та будівництво складають разом 23,4%. Значну роль в економіці відіграє сільське господарство – 12,0% валової доданої вартості.

Період 2019-2020 років характеризуватиметься значними виплатами боргів за позиками, які були залучені у попередні роки, що потребуватиме залучення зовнішнього фінансування. Ключове значення для економічного розвитку має впровадження реформ та співпраця з МВФ. За прогнозами Світового Банку від листопада 2019 року, за умов виконання плану реформ, темпи економічного зростання у 2019-2021

Рисунок 5. Динаміка ВВП України, 2013-2018 роки

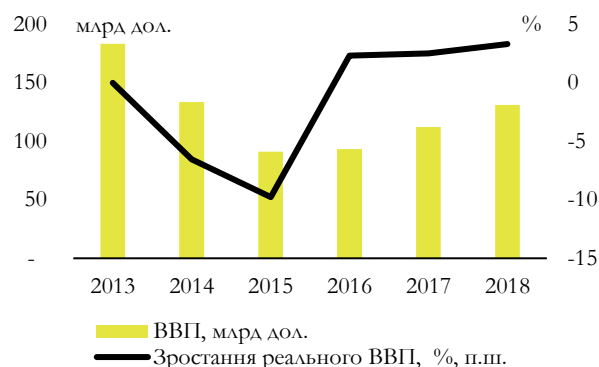

Рисунок 6. Торговельний баланс України, 2013-2018 роки

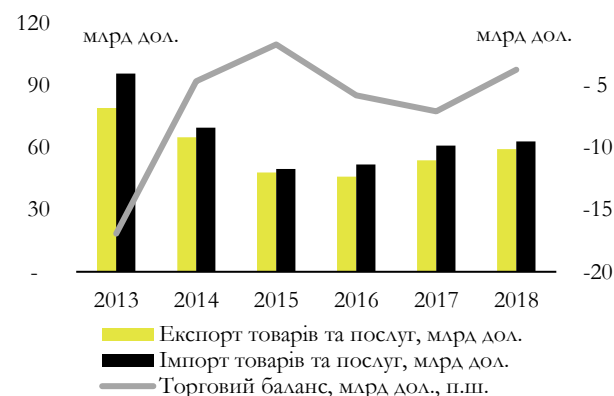
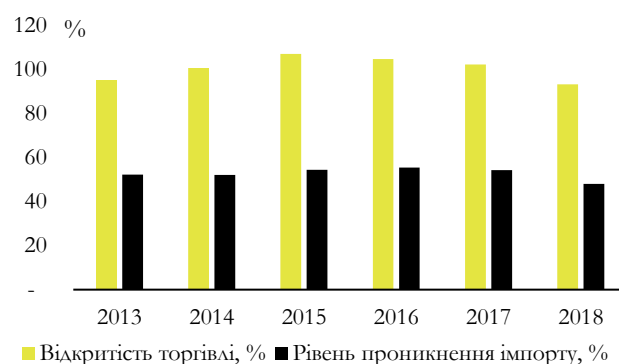

Рисунок 7. Відкритість торгівлі України

Джерело: Світовий Банк, Державна служба статистики України

² Світовий Банк, Економічний огляд України <http://pubdocs.worldbank.org/en/937141574161088504/Ukraine-economic-update-Fall-2019-uk.pdf>

роках становитимуть 3,6,7%, 3,% і 4,2%% відповідно³. Світовий Банк зазначає, що темпи економічного зростання будуть залежати від виконання ключових пріоритетних реформ урядом (в т.ч. збереження макроекономічної стабільності, демонополізація ключових секторів і зміцнення антимонопольної політики, створення прозорого ринку земель сільськогосподарського призначення, боротьба з корупцією, підвищення ефективності та зростання банківського кредитування виробничого сектору тощо), а також продовження співпраці з міжнародними партнерами. Негативно на економічний розвиток впливає політична нестабільність та ризик глобальної економічної кризи. Україна як мала відкрита економіка залишається вразливою до зовнішніх факторів. Сповільнення зростання світової економіки може призвести до зменшення попиту та цін на український експорт. Водночас, може зрости і вартість зовнішніх запозичень, що поставить Україну у складне становище.

Рисунок 8. Валова додана вартість України за видами економічної діяльності, 2016-2018 роки

Джерело: Державна служба статистики України

³ Світовий Банк, Економічний огляд України <http://pubdocs.worldbank.org/en/937141574161088504/Ukraine-economic-update-Fall-2019-uk.pdf>

Україна є дуже відкритою країною. Показник відкритості торгівлі в 2018 році склав 93%, а рівень проникнення імпорту – 48%. З огляду на низький рівень ВВП та позитивні тенденції зростання, відкритість економіки буде стимулювати зростання як експорту, так і імпорту.

У 2018 році від’ємне сальдо торговельного балансу України досягнуло 5,8 млрд дол. США (за даними Державної служби статистики України). Українська економіка відчуває на собі негативні наслідки стабільно від’ємного сальдо торговельного балансу, що виражається у відтоку валюти та уповільненню економічного зростання в Україні.

1.3 Міжнародна торгівля

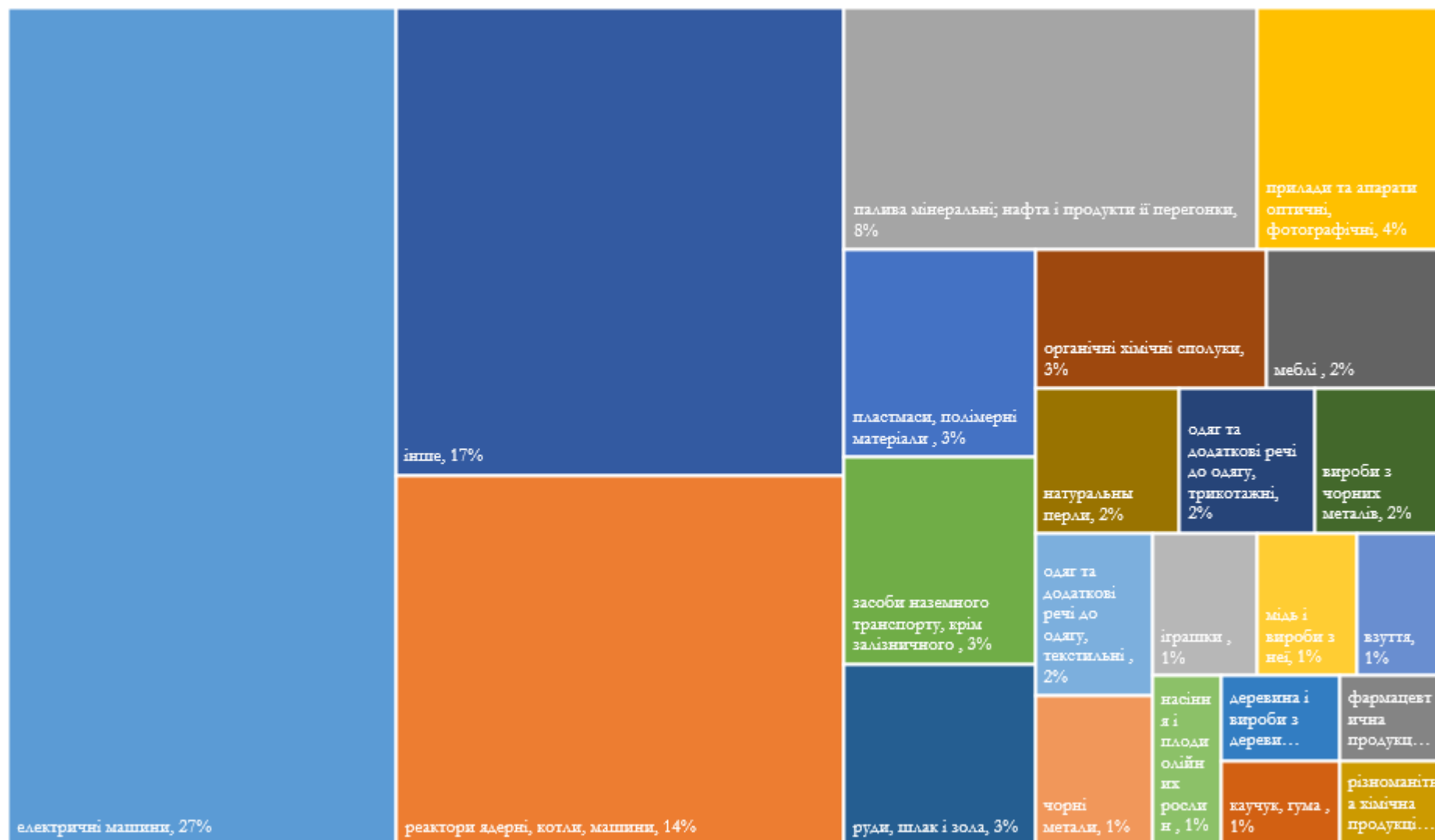
Китай є найбільшим світовим експортером з 2013 року (за винятком 2016 року, коли першими були США). Загальний експорт товарів та послуг Китаю у 2018 році склав 2,6 трлн дол. США або 19,5% від ВВП, імпорт – 2,5 трлн дол. США, а сальдо зовнішньої торгівлі склало 107 млрд дол. США або 0,78% від ВВП. У 2018 році показник відкритості торгівлі (відношення суми експорту та імпорту до ВВП) становив 38,3%, тоді як ще у 2006 році цей показник складав майже вдвічі більше – 64,5%. Тобто економіка Китаю стає менш відкритою, ніж була раніше. Тобто, ВВП країни останнє десятиліття зростає переважно за рахунок внутрішнього споживання.

Структура зовнішньої торгівлі Китаю (2018). Незважаючи на торгову війну з США, Китай залишився найбільшим експортером у світі. Найбільшими товарними групами експорту КНР є: Електричні машини (26,6%), Реактори ядерні, котли, машини (17,2%), Меблі (3,9%), Пластмаси, полімерні матеріали (3,2%) та Засоби наземного транспорту, крім залізничного (3,0%) (Додаток А. Рисунок А1). Порівняно з 2013 роком, загальний обсяг експорту збільшився на 13%, але суттєвих змін у товарній структурі експорту не відбулось (Додаток А. Рисунок А2).

Найбільшими товарними групами імпорту Китаю є: Електричні машини (26,9%), Реактори ядерні, котли, машини (13,8%), Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки (8,3%), Прилади та апарати оптичні, фотографічні (3,8%) та Пластмаси, полімерні матеріали (3,3%) (Рисунок 9). Порівняно з 2013 роком, імпорт у 2018 році збільшився на 9,4%, зокрема найбільше зростання за абсолютним обсягом відбулося за товарними групами: Електричні машини (82 млрд дол. США або 17%), Натуральні перли (43 млрд дол. США або 237%), Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки (32 млрд дол. США або 10%) та Реактори ядерні, котли, машини (31,7 млрд дол. США або 18,6%) (Рисунок 10).

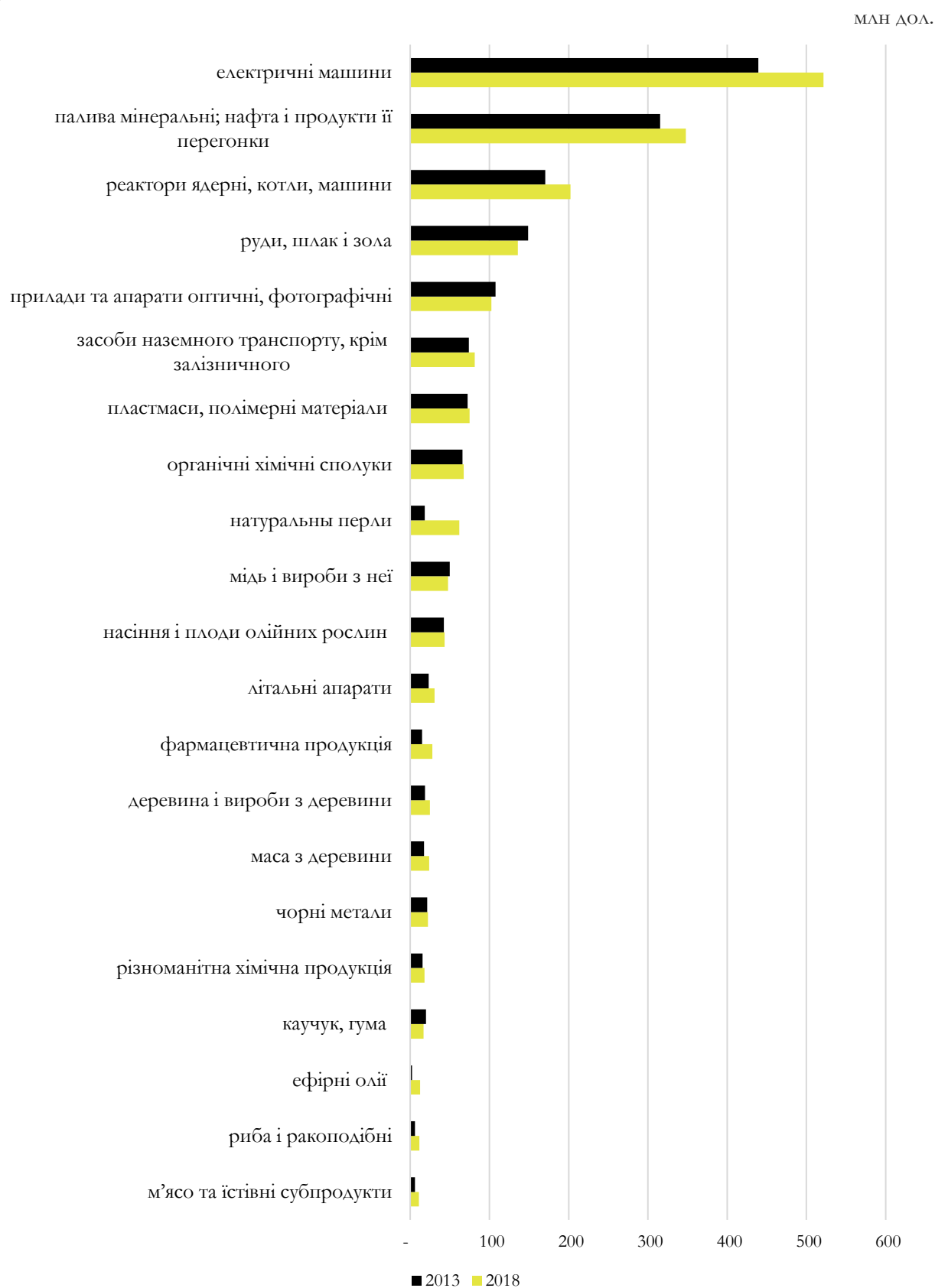
Головними напрямками китайського експорту є: США (19,2%), Гонгконг (12,2%), Японія (5,9%), Південна Корея (4,4%), В'єтнам (3,4%), Німеччина (3,1%), Індія (3,1%), Нідерланди (2,9%), Велика Британія (2,3%) (Додаток А. Рисунок А3). Порівняно з 2013 роком найбільше зріс експорт до США, В'єтнаму, Індії, Філіпін та Південної Кореї, а от найбільше скорочення експорту відбулося до Гонгконгу, Японії, Бразилії, ОАЕ та Російської Федерації (Додаток А. Рисунок А4). Головними джерелами китайського імпорту є: Південна Корея (9,6%), Японія (8,5%), Сполучені Штати Америки (7,3%), Власний ре-імпорт (6,8%), Німеччина (5%), Австралія (4,9%) та Бразилія (3,6%) (Додаток А. Рисунок А5). Найбільше зростання у порівнянні з 2013 роком показав імпорт з В'єтнаму, Південної Кореї та Бразилії, (Додаток А. Рисунок А6).

Рисунок 9. Товарна структура імпорту Китаю, HS2, 2018

Джерело: UN Comtrade Databa

Рисунок 10. Товарна структура імпорту Китаю, HS2, динаміка за 2013-2018 роки

Джерело: UN Comtrade Database

Структура зовнішньої торгівлі України (2018). У 2018 році Україна експортувала та імпортувала товарів та послуг на суму 57,1 та 62,9 млрд дол. США відповідно.

У структурі зовнішньої торгівлі товарами України за аналізований період (2013-2018) відбулися значні зміни. За два кризові 2014-2015 роки загальний обсяг української торгівлі товарами впав майже вдвічі зі 140,3 млрд дол. США в 2013 році до 75,6 млрд дол. США у 2015. Обсяг зовнішньої торгівлі стабілізувався у 2016 році та поступово зростає протягом 2017-2018 років завдяки відновленню економіки та впровадженню ПВЗВТ з ЄС (з 1 січня 2016 р.). Так, у 2018 році загальний обсяг української торгівлі товарами становив 104,5 млрд дол. США (експорт товарів – 47,3 млрд дол. США, імпорт товарів – 57,2 млрд дол. США). Щодо торговельного балансу, то під час кризових років характерний для України торговельний дефіцит зменшився через скорочення імпорту, а в 2015 році навіть був позитивним, проте з відновленням економіки баланс знову став від’ємним.

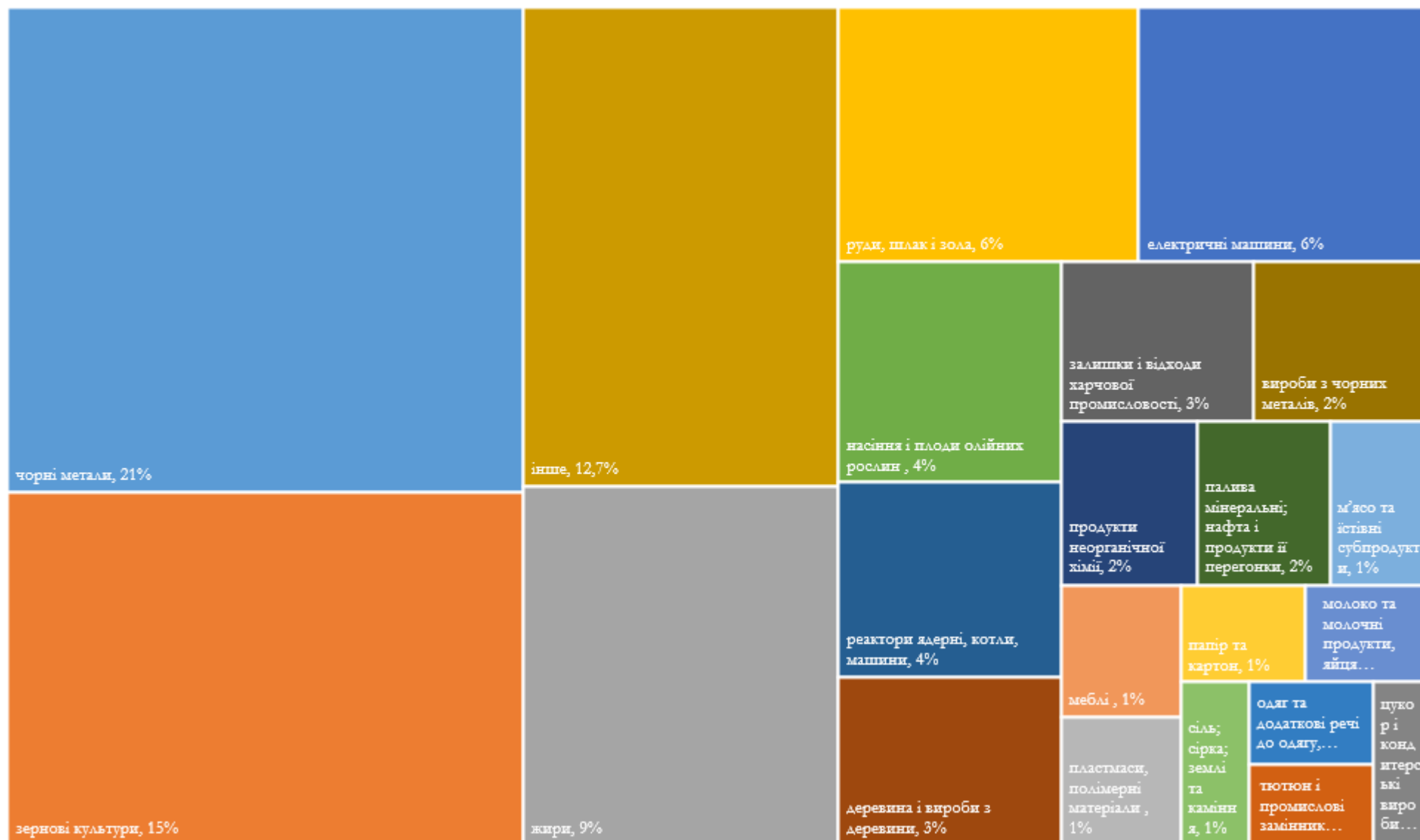
За показниками торгівлі у 2018 році, найбільшими товарними групами українського експорту є: Чорні метали (21%), Зернові культури (15%), Жири та олії тваринного або рослинного походження (9%). Руди, шлак і зола (6%) та Електричні машини (6%) (Рисунок 11). При цьому за останні 5 років (за 2013-2018 рр.) суттєво скоротився експорт чорних металів (-31%) та виробів з них (-57%), випуск продукції машинобудування (реактори ядерні, котли, машини, -54%), хоча протягом останніх двох років (2017-2018) спостерігається стабілізація та деяке відновлення експорту цих товарів. Натомість за 2014-2018 рр. зріс експорт сільськогосподарської продукції та продуктів переробки. Наприклад, експорт зернових культур зріс на 14%, жирів та олій – на 29%, м’яса та їстівних субпродуктів – на 85%, тощо (**Ошибка! Источник ссылки не найден.2**).

Найбільшими товарними групами українського імпорту є: Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки (23%), Реактори ядерні, котли, машини (11%), Електричні машини (10%), Засоби наземного транспорту, крім залізничного (7%) та Пластмаси, полімерні матеріали (5%) (Додаток В. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**). Порівняно з 2013 роком імпорт у 2018 році зменшився на 25%. Найбільше знизився імпорт мінеральних палив, нафти та продуктів її перегонки (-37%), чорних металів (-38%), фармацевтичної продукції (-37%), пластмас (-24%), наземного транспорту (-22%) (Рисунок В2). З відновленням економіки та світових сировинних ринків, протягом останніх двох років (2017-2018) імпорт відновлювався.

Головними напрямками українського експорту є: Російська Федерація (7,7%), Польща (6,9%), Італія (5,6%), Туреччина (5,0%), Німеччина (4,7%), Китай (4,6%), та Індія (4,6%) (Рисунок В3). Головними джерелами українського імпорту є: Російська Федерація (14%), Китай (13%), Німеччина (10%), Білорусь (7%), Польща (6%), та США (5%) (Рисунок В5). Події 2014-2015 років спричинили суттєву

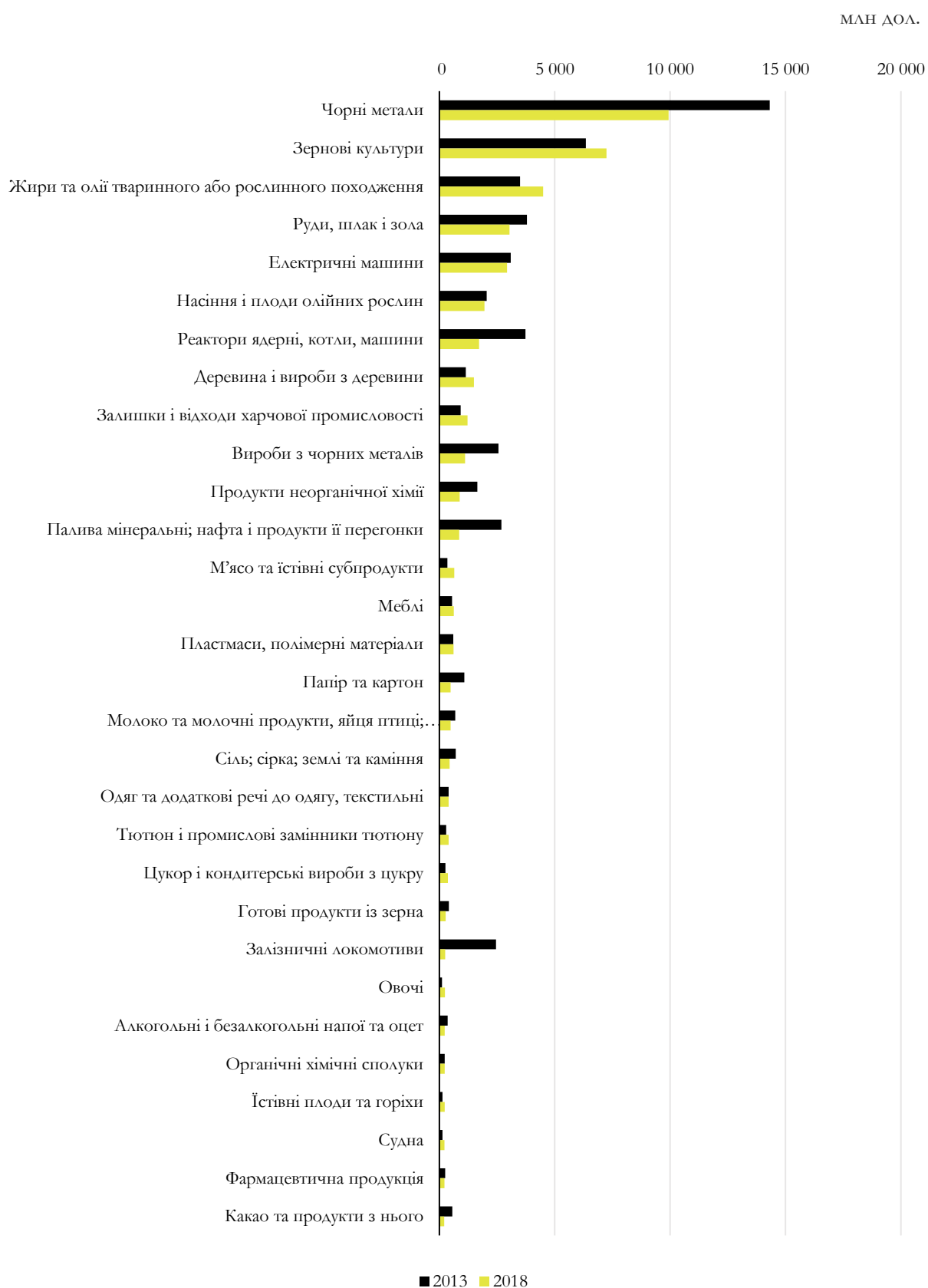
переорієнтацію експорту та імпорту України за напрямками. Так, експорт України до Росії, хоча все ще посідає перше місце, знизився більш ніж втричі, а імпорт з Росії зменшився вдвічі. Натомість експорт зріс до європейських країн (Польща, Італія, Німеччина, Угорщина, Нідерланди, тощо), Індії, США (Рисунок В4). Щодо імпорту - відбулось зростання поставок з Китаю, Білорусі, США, Швейцарії (Рисунок В6).

Рисунок 11. Товарна структура експорту України, HS2, 2018

Джерело: UN Comtrade Databas

Рисунок 12. Товарна структура експорту України HS2, динаміка за 5 років

Джерело: UN Comtrade Database

1.4 Структура торгівлі між Україною та КНР

Україна не є важливим торговельним партнером для Китаю – в 2017 році Україна займала 51 місце серед країн світу за обсягом експорту з Китаю та 61 місце за обсягом імпорту до Китаю.

Відповідність українського експорту до імпорту Китаю є середньою для торговельних партнерів України – Індекс

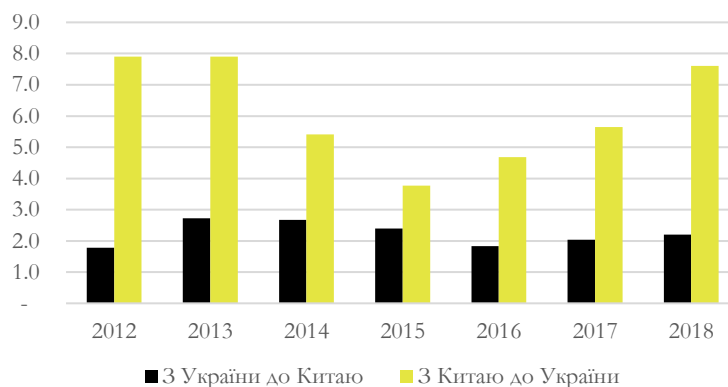
компліментарності торгівлі складає всього 24,5%. До прикладу, Індекс комлементарності торгівлі між Україною і Німеччиною складає 26%.

З іншого боку, Китай займає значне місце в зовнішній торгівлі України. У 2018 році Китай був шостим найбільшим ринком для українського експорту (4,7% від усього українського експорту) та другим найбільшим ринком для українського імпорту (13,3% від усього імпорту в Україну). Загалом частка Китаю в експорті товарів з України протягом останніх п'яти років залишається стабільною – 4,3% у 2013 році та 4,7% у 2018 році, тоді як частка Китаю в українському імпорті товарів зросла – з 10,3% до 13,3% відповідно.

Загалом протягом 2012-2018 років імпорт Китаю в Україну у 2-4 рази перевищував експорт України в Китай. Зокрема, у 2018 р. експорт товарів з України до Китаю становив 2,2 млрд. дол США, тоді як імпорт товарів з Китаю в Україну – 7,6 млрд. дол. США. Найбільшими товарними групами українського експорту в Китай на рівні двох знаків Гармонізованої системи кодування товарів (HS2) у 2018 році були: Руди, шлак і зола (29,7%), Зернові культури (25%), Жири та олії рослинного або тваринного походження (19,4%), Реактори ядерні, котли, машини (8,9%) та Залишки і відходи харчової промисловості (6,5%) (Рисунок 14).

Топ-15 видів продукції, що найбільше експортувалися у 2018 р. до Китаю на рівні HS4, включають Залізні руди та концентрати (включаючи смажені пірити заліза), Кукурудзу, Соняшникове насіння та олію, Турбореактивні, турбо-гвинтові та інші газові турбіни, а також Макуху та інші тверді залишки (Таблиця 1). Сума експорту топ-15 груп становить 2,1 млрд дол. США, або 95% загального експорту товарів, що свідчить про високу концентрацію та недиверсифікованість експорту.

Рисунок 13. Двостороння торгівля товарами, 2012-2018

Джерело: Державна служба статистики України

Найбільшими товарними групами українського імпорту з Китаю є: Електричні машини (29%), Реактори ядерні, котли, машини (18,7%), Пластмаси, полімерні матеріали (4,7%), Засоби наземного транспорту, крім залізничного (3,5%) та Чорні метали (3,5%) (Рисунок 15).

Таблиця 1. Топ-15 груп українських товарів, HS4, з найбільшим експортом до Китаю, 2018

Код товару	Товар	Вартість експорту, млн дол. США
2601	Залізні руди та концентрати; включаючи смажені пірити заліза	646
1005	Кукурудза	490
1512	Насіння соняшника, соняшникове або бавовняне масло; рафіноване чи ні, але хімічно не модифіковане	334
8411	Турбореактивні, турбо-гвинтові та інші газові турбіни	172
2306	Макуха та інші тверді залишки; подрібнені або ні у формі гранул, отримані в результаті вилучення рослинних жирів або олій, крім тих, що входять до товарної позиції № 2304 або 2305	138
4407	Пиломатеріали по дереву або порізані поздовжньо, нарізані або очищені від шкірки, необроблені, не пліфовані, товщиною понад 6 мм	76
1003	Ячмінь	62
1514	Ріпакова, рапсова або гірчична олія та її фракції; рафінована чи ні, але хімічно не модифікована	51
1507	Соева олія та її фракції; рафінована чи ні, але хімічно не модифікована	40
1101	Пшеничне або мелінове борошно	19
8108	Титан; вироби з них, включаючи відходи та брухт	14
3901	Полімери етилену в первинних формах	12
0404	Сироватка та продукти, що складаються з натуральних молочних компонентів; з додаванням цукру або інших підсолоджувальних речовин чи ні, не вказані та не включені в інші групи	11
3102	Добрива; мінеральні або хімічні, азотисті	10
8501	Електродвигуни та генератори (крім генераторних комплектів)	9

Джерело: UN Comtrade

Порівняно з 2013 роком, експорт української продукції до Китаю скоротився на 19,3%, що пов'язано з низкою факторів, в т.ч. зі структурними змінами в українській економіці, економічною кризою 2015 р., військовим конфліктом на сході України, анексією частини території, ін. Крім того, важливим фактором є переорієнтація економічної та торговельної політики Китаю на внутрішній ринок. Перш за все, йдеться про сировинну продукцію та продукти хімічної промисловості. Як результат, експорт Руди, шлаку і золи з України до Китаю за цей період зменшився на 63% (1,1 млрд дол. США), Палива мінерального (нафта і продукти її перегонки) – на 95% (19 млн дол. США), Продуктів неорганічної хімії – на 97% (13,3 млн дол. США), Різноманітної хімічної продукції – на 95% (27 млн дол. США) (Рисунок 16). Разом з тим, за цей період відбулося значне збільшення обсягів експорту сільськогосподарської та харчової продукції, зокрема експорт зернових культур

збільшився на 526 млн дол. США (або у 20 разів), залишків харчової сировини – на 141 млн дол. США, борошномельної продукції – на 9 млн дол. США.

Україна почала експортувати молочні продукти до Китаю у зв'язку з отриманням права експорту на цей ринок. Це призвело до збільшення частки сільськогосподарської та харчової продукції у структурі українського експорту до Китаю – з 18% у 2013 р. до 53% у 2018 р. Експорт продукції машинобудування до Китаю становив близько 10% (насамперед, турбореактивні, турбо-гвинтові та інші газові турбіни, а також електродвигуни та генератори).

Протягом 2017-2018 років експорт до Китаю відновив зростання, досягнувши 2,2 млрд дол. США. у 2018 р., але все ще не досягнув рівня 2013 р. (2,7 млрд дол США).

Порівняно з 2013 роком, імпорт товарів з Китаю в Україну незначно скоротився – на 3,7%. Насамперед знизився імпорт продукції легкої промисловості, металургії та хімії. В легкій промисловості скоротився імпорт взуття (на 69% або 416 млн дол. США), одягу та додаткових речей до одягу (текстильні – на 75% або 222 млн дол. США, трикотажні – на 66% або 121 млн дол. США). Імпорт чорних металів впав на 46% або 222 млн дол. США, пластмас та полімерних матеріалів – на 25% або 118 млн дол. США (Рисунок 17).

Торівля послугами поки займає незначне місце у загальній торгівлі товарами та послугами між Україною та Китаєм. Послуги займали 4,6% в експорті товарів та послуг з України до Китаю, 2,5% – в імпорті товарів та послуг у 2018 р. Разом з тим, протягом останніх п'яти років спостерігалася тенденція до збільшення частки послуг у двосторонній торгівлі з Китаєм. Україна більше імпортує послуг з Китаю (189 млн дол. США), ніж експортує в Китай (106 млн. дол.США).

У структурі українського експорту послуг до Китаю у 2018 р. майже 50% займали транспортні послуги (52 млн. дол США), причому переважна частка з них припадала на повітряний транспорт (37 млн. дол.США). Важливе місце в експорті також займали ділові послуги (36,5%), з них найбільші обсяги експорту демонстрували послуги дослідження та розробки (20% усього експорту послуг до Китаю). Послуги, пов'язані з подорожами та послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги займали 5,7% та 3,3% відповідно.

Експорт послуг з України в Китай зріс у 1,5 рази порівняно з 2013 р. Значний внесок у це зростання зробили транспортні та ділові послуги – експорт цих послуг зріс у 2,8 та 2,1 рази відповідно (див. Рисунок 18). Проте одним з лідером зростання були послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги – у 5 разів порівняно з 2013 р. Разом з тим зменшувався експорт послуг, пов'язаних з подорожами та послуг з переробки матеріальних ресурсів.

В імпорті послуг з Китаю до України переважають послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (94 млн. дол.США або 50%). Попит України на ділові та транспортні послуги (переважно морського транспорту) також високий – 14,4% та 13,1%. В імпорті послуг роялті та інших послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності, домінують послуги, пов'язані з ліцензійною діяльністю (6%). Україна також імпортує послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги і державні та урядові послуги, послуги, пов'язані з подорожами.

Порівняно з 2013 роком, імпорт послуг з Китаю зріс у 2,3 рази. Ділові, транспортні послуги та послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю зросли у 3, 2,5 та 1,7 рази відповідно (див. Рисунок 19). Найшвидше зростає імпорт послуг, пов'язаних з ліцензійною діяльністю та послуг у сфері телекомунікації, комп'ютерних та інформаційних послуг. Натомість імпорт послуг, пов'язаних з подорожами, скорочувався.

Висновки

Китай – країна з найбільшою чисельністю населення у світі і друга економіка світу за рівнем ВВП (13,6 трлн дол. США). Китай є також лідером міжнародної торгівлі з загальним обсягом торгівлі товарами та послугами, що перевищує 5 трлн дол. США. Китай є одним з основних торговельних партнерів багатьох країн, в т.ч. США, ЄС, Канади та ін.

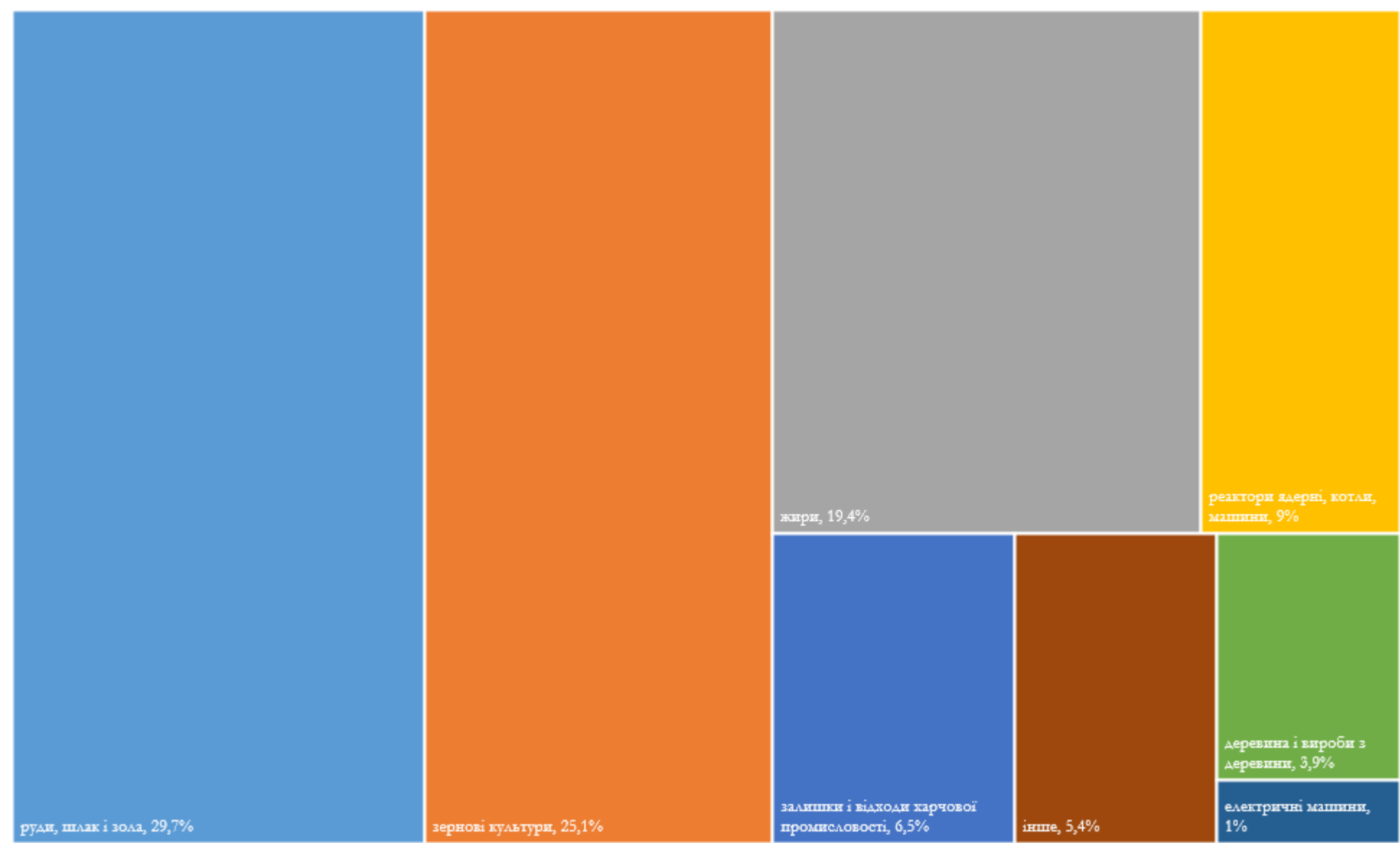
Разом з тим, торгова війна між США та Китаєм, що розпочалася у 2018 р, може призвести до перерорієнтації торговельних потоків США та Китаю, відповідно очікується збільшення присутності китайської продукції та продукції США на ринках третіх країн, а також збільшення присутності імпорту з третіх країн на цих ринках.

Значний розмір ринку, стрімкий економічний розвиток, а також переорієнтація торговельних потоків Китаю на ринки третіх країн створює можливості для інтенсифікації двосторонньої торгівлі між Україною та Китаєм. Китай вже займає значне місце у зовнішній торгівлі України. У 2018 році Китай був шостим найбільшим ринком для українського експорту та другим найбільшим ринком для українського імпорту. Протягом останніх років спостерігається збільшення попиту Китаю на аграрну та харчову продукцію з України (зернові, олія соняшникова та інші рослинні олії, молочні продукти, залишки харчової промисловості). Також Україна експортує в Китай руди, газові турбіни. Україна купує китайське електричне обладнання та машини, пластмаси, полімерні матеріали, транспортне обладнання, чорні метали.

Проте аналіз показує високу концентрацію та недиверсифікованість українського експорту до Китаю. Протягом останніх років імпорт Китаю в Україну у 2-4 рази перевищував експорт України в Китай. Загалом існує значний невикористаний потенціал до диверсифікації та нарощення українського експорту товарів на цей ринок.

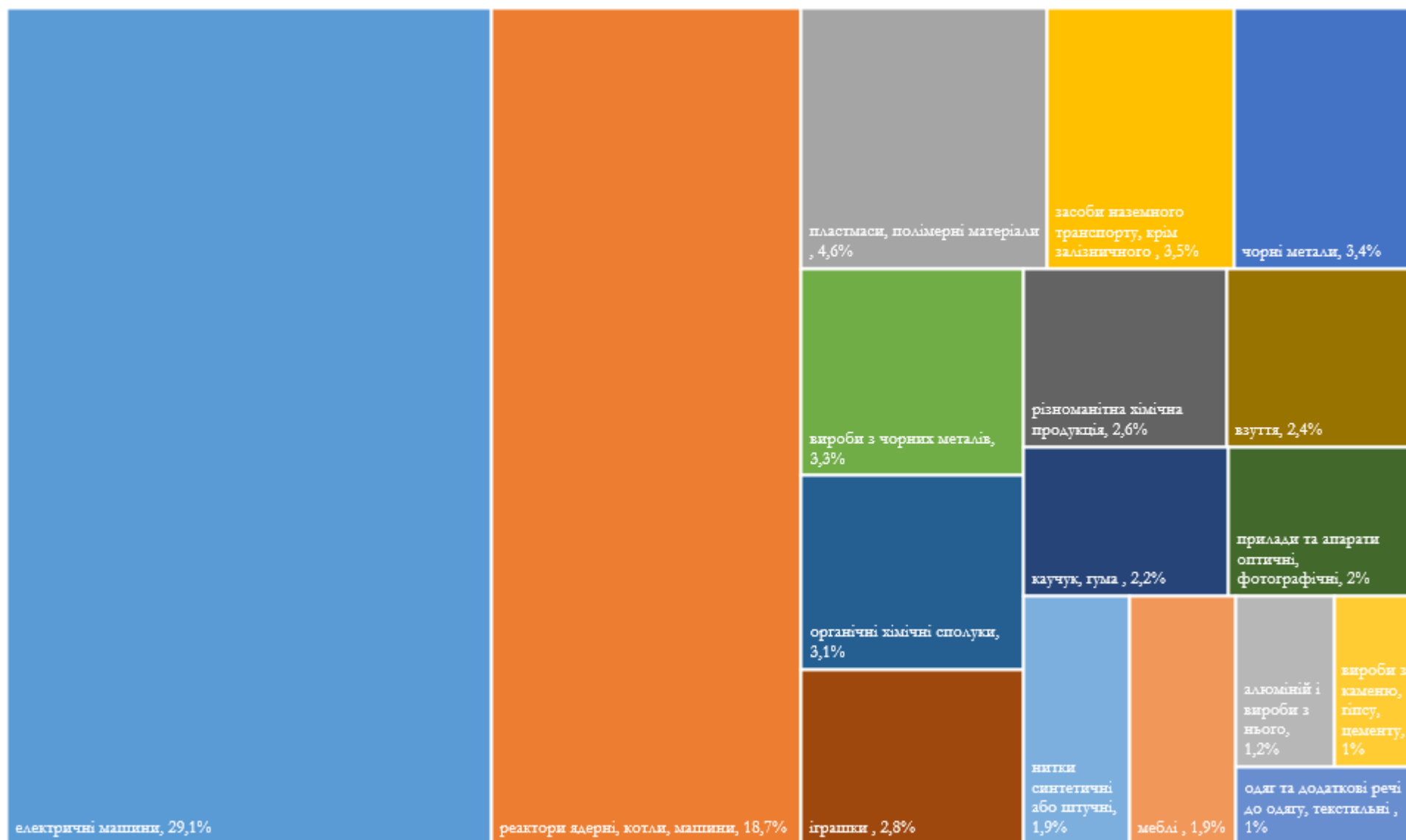
Торгівля послугами між Україною та Китаєм також потребує більш інтенсивного розвитку. Поки вона займає незначне місце у загальній двосторонній торгівлі між країнами, хоча її роль поступово зростає. Інтенсифікація двосторонньої торгівлі товарами між Україною та Китаєм буде сприяти також і подальшому зростанню торгівлі послугами.

Рисунок 13. Товарна структура експорту України в Китай, HS2, 2018

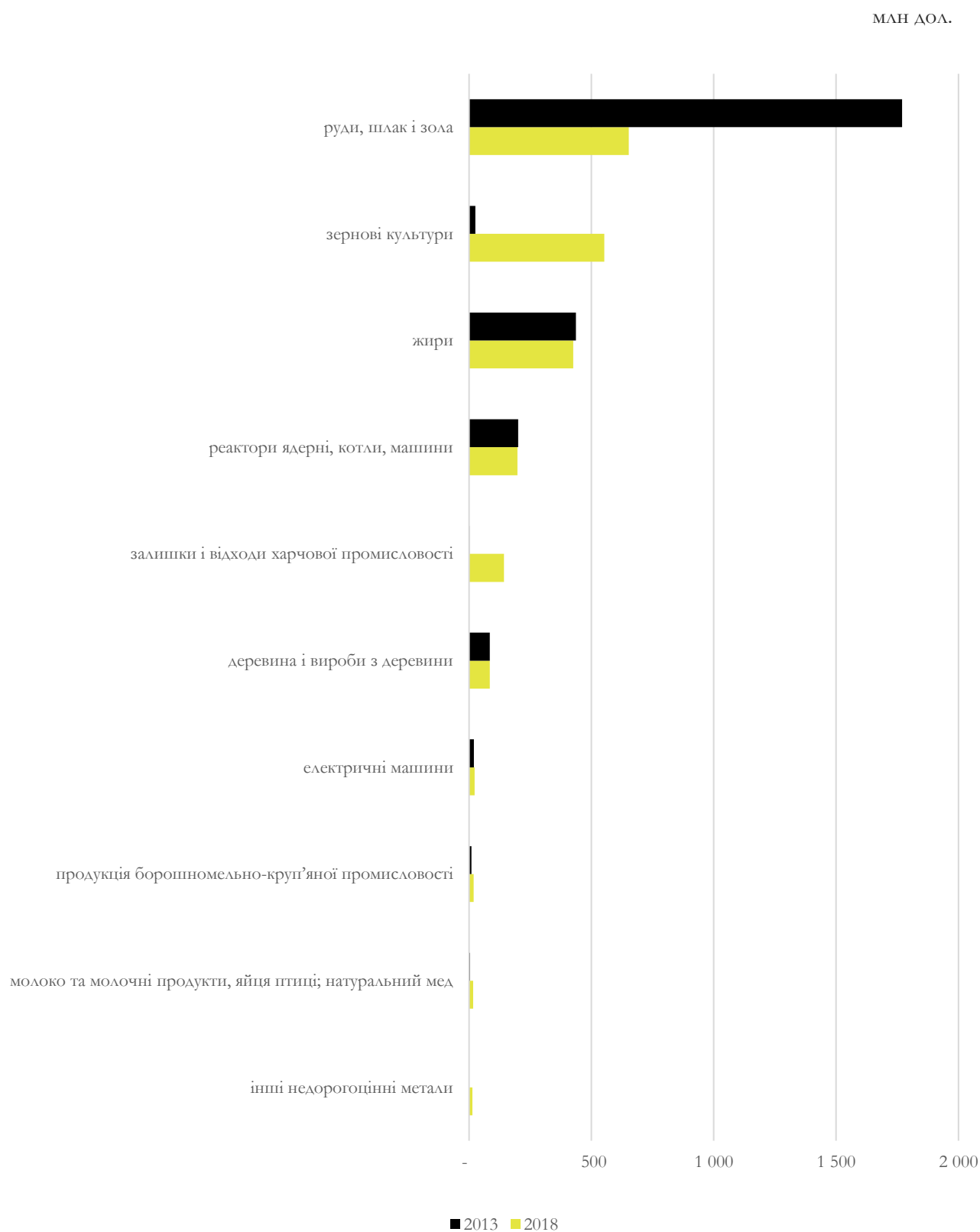
Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок 14. Товарна структура імпорту України з Китаю, HS2, 2018

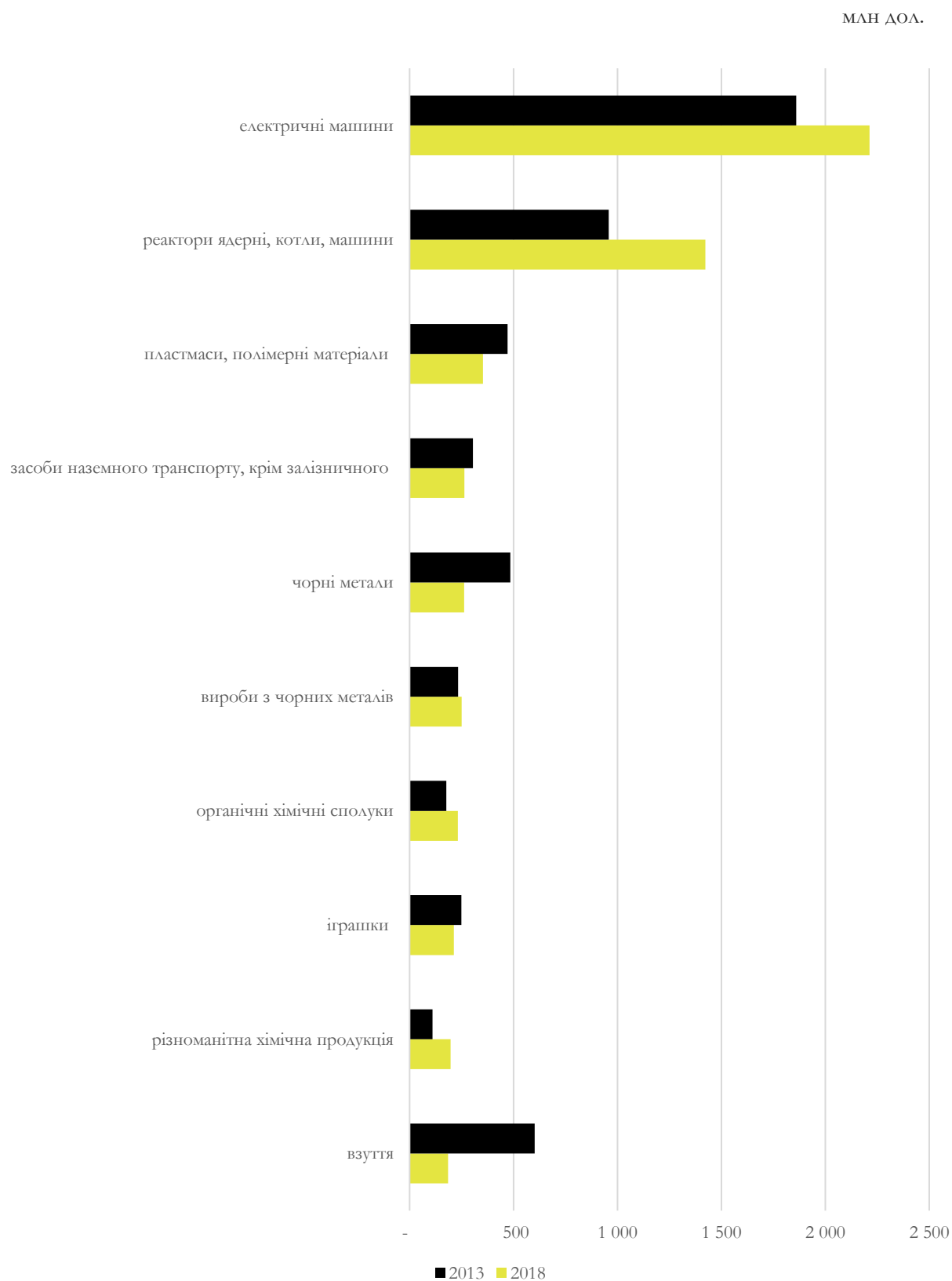
Джерело: UN Comtrade Datab

Рисунок 15. Товарна структура експорту з України до Китаю, 10 найбільших товарних груп, HS2, динаміка за 2013-2018 роки

Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок 16. Товарна структура імпорту України з Китаю, 30 найбільших товарних груп, HS2, динаміка за 2013-2018 роки

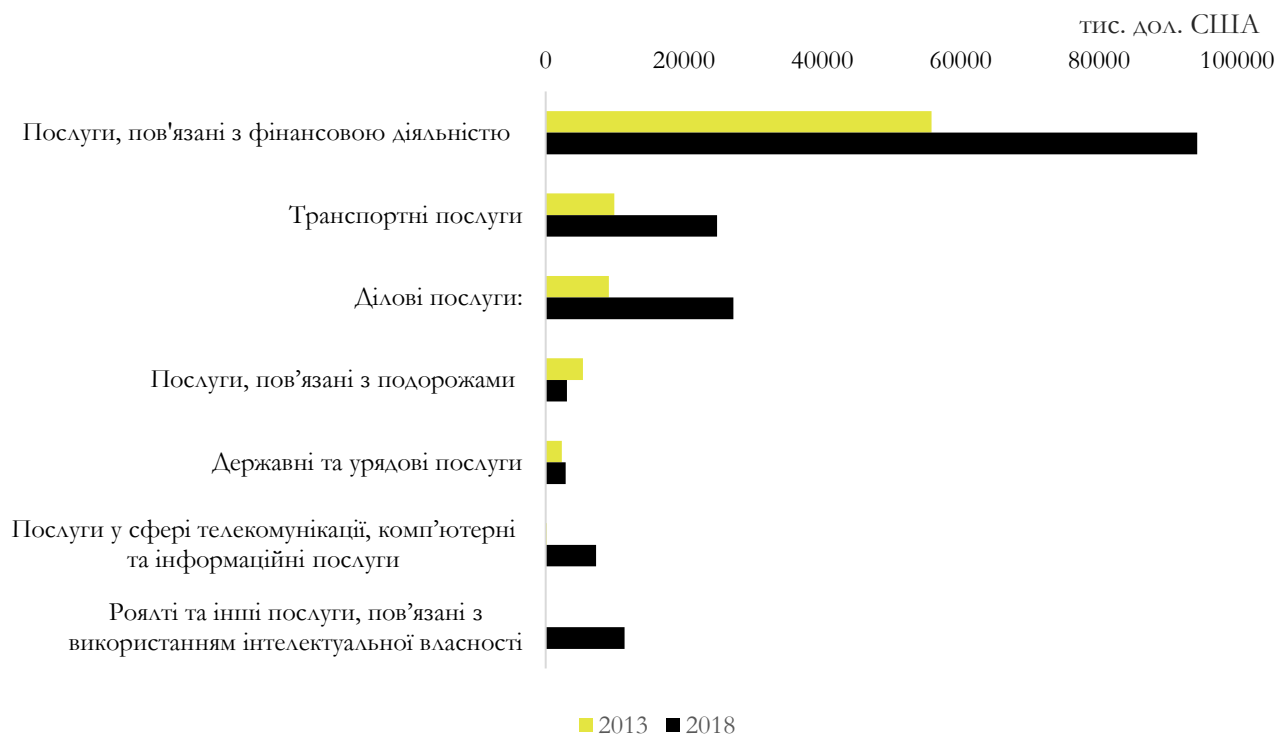
Джерело: Державна служба статистики України

Рисунок 17. Експорт послуг з України до Китаю, динаміка за 2013-2018 роки

Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок 18. Імпорт послуг з Китаю до України, динаміка за 2013-2018 роки

Джерело: Державна служба статистики України

1.5 Особливості регулювання торговельних відносин між Україною та Китаєм: тарифні та нетарифні бар'єри

Після вступу до СОТ у 2001 році, уряд Китаю істотно переглянув свої закони та нормативно-правові акти, щоб привести їх у відповідність зобов'язанням СОТ та посилити роль країни у світовій економіці. Тим не менш, незважаючи на прогрес у багатьох сферах, досі існують значні бар'єри для імпорту до Китаю.

Тарифний захист Китаю постійно знижувався протягом останніх 20 років. За даними СОТ, середня діюча ставка режиму найбільшого сприяння в Китаї становила 9,8% на початку 2018 року. Причому для сільськогосподарських товарів вона становила в середньому 15,6%, а для несільськогосподарських товарів – 8,8%⁴. Разом з тим, для Китаю характерна значна кількість тарифних піків (ставок ввізного мита, що значно перевищують середнє значення), що застосовуються до окремих товарних позицій одягу, механічного, електричного та автомобільного обладнання⁵.

У 2018 році Китай запровадив чергове зниження ставок ввізних мит режиму найбільшого сприяння на низку споживчих товарів, що охоплюють такі категорії продукції, як: харчові продукти; одяг, взуття та головні убори; меблі та посуд; культурні, спортивні та розважальні приналежності, побутова електроніка; миючі засоби, косметичні засоби; медичні товари⁶. За даними Міністерства фінансів Китаю, ці кроки знизили середню ставку ввізного мита з 9,8% до 7,8 % на кінець 2018 року. Зокрема, було знижено середню ставку ввізного мита на⁷:

- одяг, взуття, головні убори, посуд та товари для фітнесу - з 15,9% до 7,1%;
- побутову техніку (пральні машини та холодильники) - з 20,5% до 8,0%;
- оброблені харчові продукти - з 15,2% до 6,9%.
- миючі засоби, косметичні засоби - з 8,4% до 2,9%.

Крім того, Китай застосовує преференційні ставки ввізного мита у рамках двосторонніх та регіональних договорів про вільну торгівлю. Найнижчі середні ставки ввізного мита застосовуються до Чилі, Нової Зеландії, Коста-Ріки, Ісландії та країн Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). На даний момент Китай є членом 17 угод про вільну торгівлю. Преференційні ставки також застосовуються в режимі спеціальних економічних зон, а також до продукції, яку уряд визначає

⁴ https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/daily_update_e/tariff_profiles/CN_E.pdf

⁵ <https://www.amfori.org/sites/default/files/CEPS%20-%20EU-China%20agreement%20-%20Summary.pdf>

⁶ <http://hong-kong-economy-research.hktdc.com/business-news/article/Small-Business-Resources/Trade-Regulations-of-China/sbr/en/1/1X000000/1X006MY8.htm>

⁷ Там само

необхідною для розвитку ключових галузей економіки країни (наприклад, автомобільна, металургійна чи хімічна промисловість).

Однак разом зі зниженням тарифного захисту, Китай застосовує достатньо високі нетарифні бар'єри до міжнародної торгівлі.

Так, тільки компанії або установи, уповноважені Міністерством комерції КНР (MOFCOM), можуть здійснювати зовнішньоторговельні операції.

Міністерство торгівлі Китаю класифікує товари на три категорії: дозволені товари, товари з обмеженим доступом та заборонені товари. Деякі товари заборонено ввозити, тоді як до продукції, на яку поширюються обмеження, застосовуються квоти або ліцензування.

- **Дозволені товари.** До них може застосовуватися автоматичне ліцензування. У цьому випадку ліцензія видається автоматично за заявою. Автоматична ліцензія діє протягом півроку і за нею можна імпортувати до шести партій товару⁸.
- **Обмежені та заборонені товари.** Товари з обмеженим доступом можна експортувати, але імпорт контролюється та регулюється через процедуру затвердження ліцензії (неавтоматичне ліцензування). Ці товари можуть бути імпортовані, але для кожної відправки необхідно отримати погодження. Строк дії погодження становить один рік. Експорт заборонених товарів (наприклад, відходи, токсичні речовини) абсолютно заборонений.

Ліцензування (автоматичне чи неавтоматичне) застосовувалося до значної частини імпорту до Китаю, однак останнім часом уряд Китаю поступово скорочує перелік цих товарів⁹.

Каталоги товарів, що підлягають автоматичному та неавтоматичному ліцензуванню на імпорт, видаються щорічно. Всі товари, перелічені в Каталогі для автоматичного ліцензування, можна вільно імпортувати - ці ліцензії на імпорт зберігаються лише для статистичних цілей. У 2017 році Китай включив 49 категорій товарів для автоматичного ліцензування імпорту, в т.ч. сільськогосподарську продукцію, сировину (руди, зола, паливо, неорганічні хімікати, метали) та механічні та електричні вироби. Тоді як у 2019 р. автоматичне ліцензування імпорту застосовувалося лише до окремих механічних та електричних виробів та обладнання¹⁰. Товари, що підлягають неавтоматичному ліцензуванню, перераховані у Каталогі імпортних товарів, що підлягають ліцензуванню. У 2019 р. до нього

⁸ <https://www.sino-shipping.com/import-process-china/>

⁹ <http://hong-kong-economy-research.hktdc.com/business-news/article/Small-Business-Resources/Trade-Regulations-of-China/sbr/en/1/1X000000/1X006MY8.htm>

¹⁰ <https://home.kpmg/cn/en/home/insights/2019/01/customs-policy-update-1812.html>

увійшли дві категорії товарів - речовини, що руйнують озон, та окремі механічні та електричні товари, що були у вжитку¹¹.

Ліцензії також використовуються для розподілу тарифних квот (застосовуються до таких товарів, як пшениця, кукурудза, рис, цукор, бавовна, вовна). Китай також застосовує імпортні ліцензії на товари подвійного використання для забезпечення національної безпеки та суспільного інтересу.

Багато товарів, що ввозяться до Китаю, підлягають інспекції – перелік цих товарів міститься у Каталозі товарів імпорту та експорту, що підлягають інспекції та карантину¹². З метою забезпечення відповідності китайським митним стандартам певна продукція, наприклад, текстиль підлягає інспекції до приїзду в Китай. Інші продукти можуть пройти перевірку в порту в'їзду.

Усі товари, що продаються в Китаї, повинні бути марковані китайською мовою з описом їх змісту, сортів та технічних характеристик щодо кількості, де це можливо, а також дати виробництва та терміну придатності.

Санітарні та фітосанітарні заходи. Доступ на китайський ринок для українських виробників сільськогосподарської та харчової продукції залишається дуже обмеженим. Україна все ще не має доступу на ринок Китаю для багатьох продуктів рослинного та тваринного походження через складний процес відкриття цього ринку. Існує необхідність розширення переліку позицій українського експорту продукції рослинного та тваринного походження до Китаю.

Вимоги та рекомендації для операторів ринку, які мають намір здійснювати експорт харчових продуктів тваринного походження до КНР, знаходяться на сайті Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужби) у розділі «Міжнародне співробітництво» — «Вимоги країн світу». Зокрема, зазначається, що харчові продукти тваринного походження, які ввозяться до КНР з комерційною метою мають походити із схвалених країн, виключно з підприємств, акредитованих відповідним компетентним органом КНР.

У КНР процедура схвалення експорту для певних продуктів тваринного походження включає три етапи: 1) схвалення країни для певних видів харчових продуктів; 2) акредитація окремих підприємств, які мають намір експортувати до КНР, через CNSA (Адміністрація КНР з питань сертифікації та акредитації). Заявка на акредитацію подається через Держпродспоживслужбу; 3) схвалення окремих видів харчових продуктів для схвалених підприємств. Для кожного специфічного

¹¹ <http://hong-kong-economy-research.hktdc.com/business-news/article/Small-Business-Resources/Trade-Regulations-of-China/sbr/en/1/1X000000/1X006MY8.htm>

¹² <http://hong-kong-economy-research.hktdc.com/business-news/article/Small-Business-Resources/Trade-Regulations-of-China/sbr/en/1/1X000000/1X006MY8.htm>

продукту є вимоги щодо виготовлення, технологічних ліній, тощо (національні стандарти КНР).

Держпродспоживслужба зазначає, що після цього виробник має пройти процедуру реєстрації та отримання дозволу для закордонних потужностей на території КНР. Зокрема, з 1 жовтня 2015 року необхідно реєструватися в системі AQSIQ (Генеральна адміністрація з нагляду за якістю, інспекції та карантину КНР) для закордонних виробників (експортерів), трейдерів та імпортерів для імпортованих до КНР харчових продуктів¹³. Виробник також повинен забезпечити виконання законодавства КНР та специфічних вимог для певних видів харчових продуктів, а також харчових добавок. При завезенні харчових продуктів до КНР необхідно впевнитися, що всі застосовані харчові добавки та інгредієнти в харчових продуктах є дозволеними¹⁴. Крім того, важливим є виконання вимог щодо маркування, які наведені у відповідному національному стандарті¹⁵.

На сьогодні доступ на ринок Китаю відкритий лише для окремих продуктів рослинного походження з України, зокрема: кукурудза, соя та ячмінь, соняшниковий шрот та буряковий жом, ріпаковий шрот, соняшникова та соєва олія. Щодо продуктів тваринного походження, Україна отримала дозвіл на експорт молочної продукції до КНР у вересні 2015 р. за результатами проведеної китайською стороною оцінки ветеринарного нагляду і державної системи контролю безпечності при виробництві молочних продуктів в Україні. За інформацією Держпродспоживслужби, станом на 30 вересня 2019 р. до офіційного реєстру затверджених потужностей з виробництва молочної продукції включено 35 українських виробників молочної продукції для експорту на ринок КНР¹⁶.

У 2019 р. Україна також отримала доступ для експорту замороженої яловичини та меду на ринок Китаю¹⁷. Станом на вересень 2019 р., три українські компанії були схвалені для експорту замороженої яловичини до КНР¹⁸. Кабмін також планує до кінця 2019 року завершити перемовини з китайським урядовими організаціями щодо відкриття ринку для української курятини¹⁹. Крім того, на розгляді китайської сторони знаходяться запити України щодо відкриття ринку для пшениці, яблук,

¹³ <http://ire.ecia.cn>

¹⁴ Інформація наведена у національному стандарті КНР GB 2760-2014 Food Safety National Standards for the Usage of Food Additives.

¹⁵ КНР GB 7718-2011 Food Safety National Standards for General Rules for the Labeling of Prepackaged Food, GB 28050-2011 Food Safety National Standards for General Rules for Nutrition Labeling of Prepackaged Foods.

¹⁶ <https://agropolit.com/news/13653-derjprodspojivslujba-hoche-rozshiriti-perelik-ukrayinskih-virobnikiv-molochnih-produktiv-zatverdjenih-na-eksport-do-kitayu>

¹⁷ http://www.consumer.gov.ua/News/5331/Pogodzheno_veterinarniy_sertifikat_dlya_eksportu_zamorozhenoi_yalovichini_z_Ukraini_do_Kitayu

¹⁸ <https://www.kmu.gov.ua/news/knr-zatverdila-perelik-ukrayinskih-potuzhnostej-z-virobnictva-yalovichini-dlya-eksportu-na-kitajskij-rinok>

¹⁹ <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2794600-urad-planue-do-kinca-roku-domovitisa-pro-eksport-kuragini-do-kitau.html>

черешні, лохини, гороху, яєць, рибних продуктів²⁰. Зразки погоджених сертифікатів для експорту в Китай можна знайти на сайті Держпродспоживслужби²¹.

Технічні бар'єри. Уся продукція, що стосується охорони здоров'я та безпеки людей, здоров'я та безпечності рослин, а також захисту навколишнього середовища та громадської безпеки, підлягає єдиній системі обов'язкової сертифікації продукції, відомій як Китайська обов'язкова сертифікація (сертифікація CCC або 3C). Знак CCC – це сертифікаційний знак, що означає дозвіл для товарів на ввезення, продаж та використання в Китаї. Перелік товарів, що підлягають обов'язковій сертифікації, міститься в Каталозі CCC (Catalogue of Descriptions and Table of Definitions for Compulsory Product Certification)²². Зокрема, до нього входить: електричне обладнання, транспортні засоби, телекомунікаційне обладнання, аудіо та відеоапаратура, захисні засоби, товари для дітей, ін²³.

При цьому для деяких видів товарів передбачені звільнення від обов'язкової сертифікації CCC, зокрема для виробів, необхідних для цілей наукових досліджень, випробувань, а також для ремонту безпосередньо кінцевими споживачами; обладнання /запасних частин, необхідних на виробничих лініях; продуктів для комерційних цілей показу, імпортованих запасних частин²⁴.

Усі товари, перелічені в каталозі CCC, повинні пройти сертифікацію, що проводиться уповноваженими органами сертифікації, визначеними державою. CNCA (Certification and Accreditation Administration of the People's Republic of China) – відповідальний орган за проведення сертифікації CCC. Фактична робота щодо сертифікації CCC виконується органами з сертифікації, призначеними CNCA.

Окрім сертифікації CCC, для деяких товарів можуть діяти й інші вимоги. Наприклад, телекомунікаційне та інтернет-обладнання повинно відповідати стандартам Міністерства промисловості та інформаційних технологій, тоді як автомобільні двигуни, холодильники, компресори для кондиціонерів, телевізори та інша електрична побутова техніка повинні мати ліцензії з безпечності²⁵.

²⁰ ukrinform.ua/rubric-economy/2792653-kitaj-vidkrivae-rinok-dla-ukrainskogo-ripaku.html

²¹ http://consumer.gov.ua/ContentPages/Sertifikati_Na_Eksport_Z_Ukraini/201/

²² <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/Guide-to-Doing-Business-in-China/Products-Subject-to-3C-Certification/bgcen/en/1/1X3B64I6/1X09RYX9.htm>

²³ <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/Guide-to-Doing-Business-in-China/Products-Subject-to-3C-Certification/bgcen/en/1/1X3B64I6/1X09RYX9.htm>

²⁴ <http://economists-pick-research.hktdc.com/business-news/article/Regulatory-Alert-China/China-Updates-CCC-Exemption-Guidelines/bacn/en/1/1X2ZLGI6/1X0AHHH4.htm>

²⁵ <http://hong-kong-economy-research.hktdc.com/business-news/article/Small-Business-Resources/Trade-Regulations-of-China/sbr/en/1/1X000000/1X006MY8.htm>

Висновки

Китай застосовує значну кількість нетарифних заходів - санітарних та фітосанітарних заходів, заходів технічного регулювання, ліцензування тощо - до великої кількості товарів. Значна частина імпорту до Китаю підлягає ліцензуванню (автоматичному чи неавтоматичному), разом з тим уряд Китаю поступово скорочує перелік цих товарів. Вимоги до імпорту в Китай можуть швидко змінюватися, а їхнє безпосереднє застосування може відрізнятися у різних портах та регіонах. Регулювання імпорту та відповідні процедури часто складні і непрозорі, також існує велика кількість контролюючих державних органів. Процес сертифікації харчової та промислової на відповідність вимогам якості та безпеки передбачає проведення значної кількості тестів і може забирати багато часу. Китай має складну систему управління стандартами та гігієнічними вимогами до харчових та сільськогосподарських продуктів. Таким чином, нетарифні заходи створюють значні перепони для експорту української продукції на цей ринок.

Розділ 2. Перспективні напрями українського експорту до Китаю

В Розділі 2 проаналізовано групи товарів, які Україна може постачати до Китаю, як у вигляді посилення наявних позицій, так і відкриття нових ринків. У дослідженні також зроблено фокус на ті галузі, що були визначені як пріоритетні в Експортній стратегії України. У цьому розділі були розглянуті наступні питання:

- **Які сектори китайської економіки є перспективними для інтеграції до них українських партнерів, як постачальників товарів проміжного споживання.** Для відповіді на це питання було розглянуто сектори китайської економіки, які є найбільш залежними від імпортованих проміжних товарів чи сировини, та в яких ці товари створюють найвищу додану вартість. Для оцінки такої перспективи були розраховані показники офшоризації та вертикальної спеціалізації, які виокремлюють саме такі індустрії, в яких Україна може знайти власну нішу.
- **Які товарні групи українського виробництва на рівні чотрьох знаків (HS4) мають високий потенціал для експорту до Китаю.** Аналіз проведено на основі індексу порівняльних переваг та оцінки гравітаційної моделі. Окремо окреслено товари, які визначено перспективними відповідно до Експортної стратегії України.
- **Чи є тарифні та нетарифні бар'єри обмежувальним фактором для експорту до Китаю** тих перспективних груп українських товарів, що були ідентифіковані на попередніх етапах.
- **Якою є ціна українських товарів, порівняно з їх конкурентами.** Для цього було проведено номенклатурно-ціновий аналіз головних конкурентів України на китайському ринку.

2.1 Перспективні для інтеграції сектори китайської економіки

Відкритість зовнішньої торгівлі Китаю. Китайська економіка демонструє високий рівень інтеграції у світову економіку. **Ошибка! Источник ссылки не найден.** наводить показники відкритості економіки за секторами та групами товарів, розраховані на даних 2014 року.

Індекс офшоризації вказує, наскільки залежною є економіка від імпорту сировини чи проміжних товарів. Цей індекс розраховується як відсоток імпортованої сировини у всій сировині, яку використовує індустрія (індекс приймає значення 0–100, де 0 – це стан, коли країна взагалі не імпортує сировину, а 100 – це стан, коли вся сировина імпортується)²⁶.

$$OS^i = \frac{\sum_k \sum_j \text{вартість імпорту проміжного споживання продукції галузі } j \text{ в галузі } k}{\sum_k \text{загальна вартість споживання в галузі } k}$$

Відповідно, найбільш залежними від імпорту секторами китайської економіки є **Виробництво коксу та нафтопродуктів, Виробництво комп'ютерної, електронної та оптичної продукції, Виробництво основних металів, Повітряний транспорт, Комп'ютерне програмування, консультації та супутні види діяльності; діяльність інформаційних служб, Видобуток корисних копалин, а також Лісове господарство та лісозаготівля** (Таблиця 2). Ці сектори можуть бути привабливими для українських експортерів товарів проміжного споживання.

Індекс вертикальної спеціалізації вказує на важливість імпортованих проміжних товарів у експорті, тобто, вклад імпортованої сировини у подальший експорт виробленої продукції. Вимірюється у грошових одиницях і приймає значення від нуля до повного обсягу експорту²⁷. Якщо при виробництві експортованих товарів не використовується імпорт, цей індекс дорівнюватиме нулю.

$$VS^k = \frac{\text{імпорт проміжного споживання в галузі } k}{\text{валове виробництво галузі } k} * \text{експорт продукції галузі } k$$

Відповідно, найбільший внесок імпортованої сировини та проміжних товарів у подальшому експорті виробленої продукції Китаю (індекс вертикальної інтеграції) ідентифіковано для **Виробництва комп'ютерної, електронної та оптичної**

²⁶ Джерело даних для розрахунку індексу офшоризації - World Input-Output Tables

²⁷ Джерело даних для розрахунку індексу вертикальної спеціалізації - World Input-Output Tables

продукції, Виробництва електротехнічного обладнання, Виробництва машин та устаткування, Виробництва текстильних виробів, одягу та виробів зі шкіри, а також Виробництва основних металів. Долучившись до цих секторів, українські експортери отримають можливість інтегруватися в китайські та світові виробничі ланцюги.

Таблиця 2. Показники відкритості зовнішньої торгівлі Китаю, 2014

Сектор	Офшоризація я%	Вертикальна спеціалізація, млн. дол. США
Рослинництво і тваринництво, мисливство та пов'язані з ними послуги	4%	200
Лісове господарство та лісозаготівля	8%	6
Рибальство та аквакультура	2%	11
Видобуток корисних копалин	8%	570
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	3%	1 246
Виробництво текстильних виробів, одягу та виробів зі шкіри	3%	7 514
Виробництво деревини та виробів з деревини та корка, крім меблів; виробництво виробів із соломки та матеріалів для плетіння	5%	726
Виробництво паперу та виробів з паперу	7%	740
Друк та відтворення записаних носіїв	5%	131
Виробництво коксу та нафтопродуктів	17%	4 122
Виробництво хімікатів та хімічних продуктів	7%	5 789
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	4%	548
Виробництво гумових та пластмасових виробів	6%	3 096
Виробництво інших неметалевих мінеральних продуктів	6%	2 219
Виробництво основних металів	10%	7 459
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	5%	3 577
Виробництво комп'ютерної, електронної та оптичної продукції	16%	74 178
Виробництво електротехнічного обладнання	7%	12 081
Виробництво машин та устаткування.	6%	9 374
Виробництво автомобілів, причепів та напівпричепів	4%	2 147
Виробництво іншого транспортного обладнання	6%	2 652
Виробництво меблів; інше виробництво	6%	3 331
Ремонт і монтаж машин і устаткування		
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонування повітря	7%	185
Збір, очищення та постачання води	3%	3
Каналізація; збір, обробка та захоронення відходів; відновлення матеріалів; відновлення та інші послуги з утилізації відходів	5%	50
Будівництво	4%	402
Оптова та роздрібна торгівля та ремонт автомобілів і мотоциклів		
Оптова торгівля, крім автомобілів і мотоциклів	3%	2 138
Роздрібна торгівля, крім автомобілів і мотоциклів	3%	442
Наземний транспорт і транспорт по трубопроводах	3%	346
Водний транспорт	3%	503

Повітряний транспорт	9%	1 450
Складські та допоміжні заходи для транспортування	4%	107
Поштова та кур'єрська діяльність	5%	13
Проживання та харчування	2%	106
Видавнича діяльність		
Виробництво кіно-, відео- та телевізійних програм, звукозапис та видавнича діяльність; програмування та мовлення		
Телекомунікації	5%	32
Комп'ютерне програмування, консультації та супутні види діяльності; діяльність інформаційних служб	8%	719
Діяльність фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення	5%	30
Страхування, перестрахування та пенсійне забезпечення, крім обов'язкового соціального страхування	4%	121
Діяльність допоміжних фінансових послуг та страхової діяльності		
Операції з нерухомістю	3%	-
Юридична та бухгалтерська діяльність; діяльність головних офісів; консультаційна діяльність з управління	6%	2 474
Архітектурна та інженерна діяльність; технічне тестування та аналіз		
Наукові дослідження і розробки	6%	15
Реклама та дослідження ринку		
Інші професійні, наукові та технічні заходи; ветеринарної діяльності	7%	0
Діяльність адміністративних та допоміжних служб	5%	70
Державне управління та оборона; обов'язкове соціальне забезпечення	5%	23
Освіта	6%	18
Охорона здоров'я та соціальна робота	2%	9
Інші види діяльності	6%	293

Джерело: World Input-Output Tables, Власні розрахунки

Коментарі:

* Індекс офшоризації розраховується як відсоток імпортованої сировини у всій сировині, яку використовує індустрія. Приймає значення 0-100, де 0 – це стан, коли країна взагалі не імпортує сировину, а 100 – це стан, коли вся сировина повністю імпортується.

** Індекс вертикальної спеціалізації вимірюється у доларах США і приймає значення від нуля до повного обсягу експорту. Якщо при виробництві експортованих товарів не використовується імпорт, цей індекс буде дорівнювати нулю.

2.2 Перспективні товари експорту України до Китаю

У цьому підрозділі проведено аналіз того, які товарні групи українського виробництва на рівні HS4 є перспективними для експорту до Китаю.

Щоб виділити такі товарні групи, було проведено кількаступеневий аналіз за наведеною нижче схемою. Торгівлю ідентифікованими товарами було додатково проаналізовано на предмет ефекту тарифних та нетарифних обмежень.

- На першому етапі було проведено співставлення виявлених порівняльних переваг Китаю та України на рівні HS4²⁸ (індекс NRCA). Відповідно до цього критерію були відібрані товари, що мають виявлені порівняльні переваги в Україні та навпаки – не мають порівняльних переваг у Китаї.
- На другому етапі було проведено оцінювання гравітаційної моделі зовнішньої торгівлі для товарів, обраних на попередньому етапі. Оцінка проводилася з використанням даних щодо зовнішньої торгівлі станом на 2017 рік. Відповідно до оціненої моделі було розраховано показник торговельних відносин між Китаєм та Україною, а саме – чи є потенціал у торгівлі визначеними групами товарів. Перспективними вважаються товари, які мають недостатні торговельні обсяги порівняно з прогнозованими або наближені до прогнозованих обсягів за результатами моделювання (повний список зі 108 товарних груп можна знайти у Таблиці E1).

Нормалізований індекс виявлених порівняльних переваг (NRCA) використовується для розрахунку порівняльних переваг певної країни в певному класі товарів або послуг, про що свідчать торговельні потоки²⁹. Тобто індекс показує відношення частки товару (галузі) в національному експорті до частки у світовому експорті. Значення індексу є на рівні -1, коли $X_k^U = 0$ – тобто Україна не експортує, на рівні +1 – коли Україна є провідним експортером. 0 означає, що Україна експортує на середньому рівні. Більш високий показник означає вищі виявлені порівняльні переваги.

$$NRCA_k^U = \frac{RCA_k^U - 1}{RCA_k^U + 1}$$

$$RCA_k^U = \frac{X_k^U / X^U}{X_k / X}$$

²⁸ Джерело даних: UN COMTRADE, The Harvard Atlas of Economic Complexity

²⁹ Джерело даних для розрахунку NRCA - UN Comtrade, International Trade Statistics Database

де RCA_k^U – індекс виявлених порівняльних переваг України в експортуванні товарної групи K , X_k^U – обсяг експорту з України товарної групи K , X^U – обсяг загального експорту з України, X_k – обсяг світового експорту товарної групи K , X – загальний обсяг світового експорту.

Відповідно до цього критерію були відібрані товарні групи з негативним індексом NRCA для Китаю та позитивним індексом NRCA для України. Тобто товарні групи в яких Україна має виявлені порівняльні переваги, а Китай таких переваг не має. Результати цього проміжного аналізу наведені у Додатку С, Таблиця С1. Ці результати можуть цікавити перш за все товаровиробників, адже підказують, в яких товарних групах український виробник може знайти свою нішу.

Далі для цих товарів була проведена оцінка гравітаційної моделі, щоб виявити, які з цих товарів мають перспективи для збільшення експорту. **Гравітаційна модель**, яка пов'язує глобальні тенденції виробництва та споживання з глобальними тенденціями торгівлі, використовується у цьому дослідженні та набула популярності завдяки таким факторам:

- Це загальна модель рівноваги глобальної торгівлі. Моделі загальної рівноваги фіксують не тільки безпосередній вплив економічних і політичних змін на торгівлю між двома країнами, а й те, як він впливає на інші країни.
- Ця модель узгоджується із класичними та сучасними теоріями міжнародної торгівлі: модель порівняльних переваг Рікардо, модель Кругмана монополістичної конкуренції, модель Меліца гетерогенних фірм на глобальних ринках.
- Найважливіше, що гравітаційна модель є найбільш емпірично успішною кількісною економічною моделлю через високу пояснювальну силу: високий R-квадрат у регресії логарифму експорту на ВВП експортера, ВВП імпортера та відстань складає близько 0,6-0,7. При аналізі панельних даних з повним набором фіксованих ефектів R-квадрат є ще вищим – близько 0,9.

Модель пояснює вплив інших країн на двосторонню торгівлю. Наприклад, вона відображає вплив торговельної війни між Китаєм і США на торгівлю між Україною та ЄС. При оцінці моделі ми враховуємо всі країни та парні специфічні фактори. Різниця, яка залишається (**недоторгованість**) – це відхилення від глобальних тенденцій торгівлі, що не може бути пояснене виробничою спроможністю експортера, обсягом ринку витрат імпортера, специфічними факторами торговельних витрат, такими як відстань, культурні відмінності, угоди про вільну торгівлю тарифи тощо. Детально про метод у Додатку D. Гравітаційна модель.

У дослідженні використовувалася наступна специфікація моделі:

- Залежна змінна – експортний потік з країни і до країни j ³⁰
- Незалежні змінні – ВВП торговельних партнерів³¹, наявність регіонального торговельного договору, дистанція між країнами та спільні характеристики (кордони, мова, законодавство)³², рівень митних заходів³³.

Як і будь-який інший метод, гравітаційна модель міжнародної торгівлі має певні обмеження. По-перше, метод оцінює торгівлю базуючись на довгострокових тенденціях. Відповідно, він не враховує короткострокову динаміку. По-друге, метод базується на оцінці торговельних потоків і використовує припущення про повну зайнятість. Відповідно, він не враховує зміну в структурі виробництва.

Відповідно до отриманих результатів моделювання за даними 2017 року, загальна недоторгованість між Україною та Китаєм склала **647 млн дол. США**. Отже, порівняно з 2,1 млрд дол. США загального експорту товарів з України до Китаю за цей же рік, недоторгованість становила близько 30%.

Загальна недоторгованість за розширеним списком, що складається зі 108 товарних груп, досягає **132 млн дол. США**, що в 11,5 разів більше від фактичного експорту цих товарів до Китаю (11,5 млн. дол. США) – див. Таблиця 3:

- **Сільське господарство:** 26 товарних груп, недоторгованість – 58 млн дол. США (в 9 разів більше фактичного експорту у 2017 році)
- **Готові харчові продукти:** 15 товарних груп, недоторгованість – 14,2 млн дол. США (в 6,5 разів більше фактичного експорту у 2017 році)
- **Недорогоцінні метали та вироби з них:** 20 товарних груп, недоторгованість – 31,8 млн дол. США (в 131 раз більше фактичного експорту у 2017 році).
- **Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості:** 10 товарних груп, недоторгованість – 9,2 млн дол. США (в 248 разів більше фактичного експорту у 2017 році)
- **Деревина і вироби з деревини:** 11 товарних груп, недоторгованість – 6 млн дол. США (в 6 разів більше фактичного експорту у 2017 році)
- **Мінеральна продукція:** 11 товарних груп, недоторгованість – 5,6 млн дол. США (в 6,5 разів більше фактичного експорту у 2017 році)
- **Продукція легкої промисловості:** 8 товарних груп (переважно шкіри необроблені, шкіра вичинена -6), недоторгованість – 4,4 млн дол. США (в 10,6 раз більше фактичного експорту у 2017 році).

³⁰ Джерело даних: UN COMTRADE, The Harvard Atlas of Economic Complexity

³¹ Джерело даних: World Bank, World Development Indicators

³² Джерело даних: French Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales (CEPII)

³³ Джерело даних: French Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales (CEPII)

- **Машини, електричне обладнання, транспорт: 5 товарних груп, недоторгованість – 2,1 млн дол. США (в 10 раз більше фактичного експорту у 2017 році).**

Таблиця 3. Розподіл перспективних товарів українського експорту до Китаю за секторами промисловості, 2017, млн. дол. США

Галузь	Кількість товарних груп	Недоторгованість	Експорт
Сільськогосподарська продукція (HS 1-14)	26	58.0	6.5
Готові харчові продукти (HS 15-24)	15	14.2	2.2
Недорогоцінні метали та вироби з них (HS 72-83)	20	31.8	0.2
Деревина і вироби з деревини, папір (HS 44-49)	11	6.0	1.1
Мінеральні продукти (HS 25-27)	11	5.6	0.9
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості, виробництво полімерів (HS 28-40)	10	9.2	0.04
Текстильні матеріали та текстильні вироби (HS 50-67)	2	0.1	0.0
Шкури необроблені, шкіра вичинена (HS 41-46)	6	4.3	0.4
Машини, електричне обладнання, транспортне обладнання (HS 84-86)	5	2.1	0.2
Вироби з каменю, гіпсу, цементу (HS 68-70)	1	0.3	0.0
Різні готові вироби (HS 94-97)	1	0.8	0.03
Загалом	108	132.4	11.5

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки

Таблиця 4 представляє перелік з 30 товарних груп, які відповідно до визначеної методології оцінені як найбільш перспективні для українських експортерів (розширений перелік товарів представлено в Таблиці Е1, Додаток Е). За цими товарами оцінена недоторгованість складає 99 млн дол. США, що майже в 10 разів більше фактичного експорту цих товарів з України до Китаю у 2017 р.

З них найбільші обсяги недоторгованості мають: Сосні боби, подрібнені або неподрібнені (HS 1201), Феросплави (7202), Насіння свиріпи або ріпаку (1205), Масла та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільних смол (2707), М'ясо великої рогатої худоби, морожене (0202).

З цих 30 перспективних товарів найбільшу вагу в українському експорті займають: Сосні боби, подрібнені або неподрібнені (1201), Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао (1905), Масла та інші продукти високотемпературної перегонки (2707) та Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і дранку для покрівель (4418), Макуха та інші тверді відходи і залишки (2306).

Таблиця 4. Перелік ТОП 30 перспективних товарних груп HS4 українського експорту до Китаю (у доларах США)

Код	Товар	NRCA, Китай	NRCA, Україна	Ранг у експорті, Україна	Ранг у імпорті, Китай	Експорт, дол. США, 2017	Експорт (потенціал), дол. США, 2017	Недоторгованість, дол. США, 2017
0202	М'ясо великої рогатої худоби, морожене:	-0,99	0,17	38	6	156	3 751 291	3 751 135
0207	М'ясо та істивні субпродукти свійської птиці, зазначеної в товарній позиції 0105, свіжі, охолоджені або морожені:	-0,71	0,72	12	18	1 396	1 839 315	1 837 919
0402	Молоко та вершки, згущені та з доданням цукру чи інших підсолоджувальних речовин	-0,99	0,25	39	5	201 250	2 284 252	2 083 002
0405	Масло вершкове та інші жири, вироблені з молока	-0,99	0,70	25	28	118 100	1 318 883	1 200 783
0713	Овочі бобові, сушені, лущені, очищені або неочищені від насіннєвої оболонки, подрібнені або неподрібнені:	-0,47	0,65	20	27	5 388	1 940 271	1 934 883
0802	Інші горіхи, свіжі або сушені, очищені від шкаралупи або неочищені, з шкіркою або без шкірки:	-0,70	0,35	33	26	-	2 318 213	2 318 213
1001	Пшениця і суміш пшениці та жита (меслин):	-1,00	0,93	1	19	124 882	3 460 559	3 335 677
1201	Сосві боби, подрібнені або неподрібнені	-0,98	0,74	5	1	5 880 520	37 912 416	32 031 896
1205	Насіння свиріпи або ріпаку, подрібнене або неподрібнене	-1,00	0,92	9	8	-	5 065 716	5 065 716
1517	Маргарин	-0,92	0,71	37	32	26 642	253 387	226 745
1701	Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків і хімічно чиста цукроза, у твердому стані	-0,95	0,60	15	14	115 054	1 360 709	1 245 655
1901	Екстракти солодові, Готові харчові продукти з борошна, крупки, крупів, крохмалю або солодового екстракту	-0,90	0,35	28	3	376	3 268 397	3 268 021
1905	Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао	-0,84	0,25	22	21	979 007	1 870 585	891 578
2009	Соки з плодів (включаючи виноградне сусло) або соки овочеві, незброджені та без додання спирту, з доданням або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин	-0,42	0,42	36	39	363 497	2 259 955	1 896 458
2306	Макуха та інші тверді відходи і залишки, одержані під час добування рослинних жирів і олій, за винятком відходів товарної позиції 2304 або 2305, мелені або немелені, негранульовані або гранульовані:	-0,87	0,96	6	35	655 045	939 698	284 653
2402	Сигари, сигари з відрізними кінцями, сигарилли та сигарети, цигарки, з тютюном або його замінниками:	-0,74	0,57	16	29	363	2 703 473	2 703 110
2707	Масла та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільних смол	-0,98	0,35	32	4	853 861	5 406 520	4 552 659
2818	Корунд штучний з визначеним або невизначеним хімічним складом	-0,39	0,88	10	25	-	2 248 343	2 248 343

2844	Хімічні радіоактивні елементи та радіоактивні ізотопи (включаючи подільні або відновлювані хімічні елементи та ізотопи) та їх сполуки	-0,68	0,75	23	17	-	2 595 275	2 595 275
4401	Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, гілок, сучків тощо	-0,99	0,69	29	11	196 419	1 827 639	1 631 220
4410	Плити деревостружкові, плити з орієнтованою стружкою (OSB) або аналогічні плити (наприклад вафельні плити) з деревини або з інших здерев'янілих матеріалів, просочені або не просочені смолами або іншими органічними зв'язувальними речовинами:	-0,84	0,62	35	43	-	460 642	460 642
4418	Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і дранку для покрівель:	-0,28	0,56	21	46	833 644	2 482 083	1 648 439
7202	Феросплави:	-0,54	0,89	4	2	25 999	11 127 935	11 101 936
7204	Відходи та брухт чорних металів	-0,90	0,19	27	7	-	3 098 717	3 098 717
7208	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний, неплакований, без гальванічного чи іншого покриття:	-0,93	0,87	3	9	-	3 053 746	3 053 746
7209	Плоский прокат з вуглецевої сталі, завширшки 600 мм або більше, холоднокатаний (обтиснений у холодному стані), неплакований, без гальванічного або іншого покриття:	-0,08	0,83	11	15	-	1 060 006	1 060 006
7213	Прутки та бруски гарячекатані, вільно укладені в бунти, вироблені з вуглецевої сталі:	-0,96	0,86	13	42	-	500 188	500 188
7222	Інші прутки та бруски з корозійностійкої (нержавіючої) сталі	-0,67	0,72	34	38	-	727 255	727 255
7306	Інші труби, трубки і профілі порожнисті (наприклад, з відкритим півом чи зварні, клепані або з'єднані аналогічним способом) з чорних металів:	-0,05	0,28	30	33	-	1 534 000	1 534 000
8607	Частини до залізничних локомотивів або моторних вагонів трамвая або рухомого складу:	-0,27	0,70	19	23	-	1 078 956	1 078 956

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки

2.3 Бар'єри для експорту перспективних товарів

Далі розглянуто тарифні та нетарифні обмеження щодо перспективних груп українських товарів для експорту до Китаю. Китай активно застосовує тарифні інструменти для захисту внутрішнього ринку. Слід зазначити, що лише до 5 зі 108 товарних груп, які визначені перспективними для експорту до Китаю, застосовуються нульові ставки ввізного мита:

- Яйця птахів (в шкаралупі; свіжі, консервовані або варені),
- Шпали залізничні або трамвайні (поперечні) з дерева,
- Газети, журнали та періодичні видання, неілюстровані чи ні, містять рекламні матеріали,
- Карти та гідрографічні або подібні діаграми всіх видів, включаючи атласи, настінні карти, топографічні плани та глобуси та
- Відходи та брухт чорних металів; переплавленні злитки заліза.

До решти застосовується ставки ввізного мита на рівні від 1% до 57% відповідно, отже, для них можна оцінити ефект від зменшення мита на обсяг експорту з України до Китаю.

Для реалізації вказаної оцінки до гравітаційної моделі було включено зміну рівня мит, які застосовуються країнами до імпорту за відповідними товарними групами. Так, гравітаційна модель була оцінена для кожної товарної групи, яка визначена перспективною для експорту з України до Китаю, та до якої застосовуються ненульові мита.

За результатами такої оцінки, для 54 (53%) товарних груп зміна рівня мит не вплине на обсяг експорту³⁴. Для решти 37 товарних груп (34%) гравітаційна модель показала збільшення обсягу українського експорту у випадку зменшення рівня митних заходів. Таблиця Е2 (Додаток Е) ілюструє зростання обсягу експорту до Китаю, якщо буде застосована нульова митна ставка. Загальне збільшення потенційного обсягу експорту за цим переліком складе 27 млн дол. США. Ця цифра в 9 разів більше фактичного експорту цих товарів з України до Китаю в 2017 році, тобто зниження ввізних мит може забезпечити значне зростання обсягу експорту до Китаю. Це логічно, оскільки Китай застосовує порівняно високі тарифні заходи.

Крім тарифних заходів, значним бар'єром для доступу українського експорту на ринок Китаю є нетарифні заходи. Таблиця 5 представляє нетарифні заходи, які застосовуються Китаєм щодо ТОП 30 перспективних товарів³⁵ відповідно до бази

³⁴ У 10 випадках (9%) коефіцієнт рівня мит є статистично значущим, але має неінтуїтивний позитивний напрям (тобто при зростанні рівня мит, експорт зростає).

³⁵ Щодо інших товарів, інформацію можна знайти на trains.unctad.org

даних UNCTAD TRAINS за 2018 рік. На основі цих даних можна зробити висновок про велику кількість різних видів нетарифних заходів у Китаї. Найбільша кількість нетарифних заходів стосується санітарного і фітосанітарного регулювання, технічного регулювання, а також з заходів, пов'язаних з експортом. Найбільше регулювань застосовується до таких товарних груп: Соеві боби, Молоко та вершки, М'ясо великої рогатої худоби морожене, Пшениця і меслін, Готові харчові продукти з борошна, крупки, крупів, крохмалю або солодового екстракту. Отже, їх завозити на територію Китаю найскладніше.

Експорт товару з великою кількістю регулювань зазвичай демонструє високий рівень недоторгованості або взагалі відсутній. Щоб розблокувати або збільшити експорт, для кожного перспективного товару необхідно окремо детально проаналізувати різні вимоги та заходи і визначити, які з них є найбільшими бар'єрами для виходу на ринок Китаю і як їх можна зменшити.

Таблиця 5. Нетарифні заходи, які застосовуються Китаєм до ТОП 30 визначених перспективних товарних груп українського імпорту, HS4, 2018

Код	Товар	Заходи щодо контролю кількості	Заходи, пов'язані з експортом	Передвідвантажувальна інспекція	Заходи контролю за цінами	Санітарні та фітосанітарні	Технічні бар'єри в торгівлі
0202	М'ясо великої рогатої худоби, морожене	11	61	5	4	80	59
0207	М'ясо та їстівні субпродукти птиці, свіжа, охолоджена або заморожена	4	37	3	2	72	47
0402	Молоко та вершки, згущені та з додаванням цукру чи інших підсолоджувальних речовин	7	35	3	3	81	81
0405	Масло та інші жири та олії, одержувані з молока; молочні спреди	4	22		2	46	42
0713	Овочі, бобові; очищені, не очиплені від шкірки чи розщеплені, висушені	10	33	2	2	51	61
0802	Інші горіхи, свіжі або сушені, очищені від шкіралупи або неочищені, з шкіркою або без шкірки	15	41	4	2	34	77
1001	Пшениця і меслін	13	59	2	2	53	78
1201	Соеві боби	13	60	4	3	80	101
1205	Насіння ріпаку	12	36	3	1	32	50
1517	Маргарин	4	20		2	64	54
1701	Цукор і хімічно чиста сахароза, у твердому вигляді	7	19	3	2	24	39
1901	Екстракт солоду; Готові харчові продукти з екстракту борошна, крупи, шроту, крохмалю солоду, без какао (або менше 40 мас.%)	9	19	3	2	33	76
1905	Хліб, тістечка, торти, печиво, інші вироби пекарські, з вмістом какао чи ні; вафлі для причастя, рисовий папір та подібні продукти	4	20		2	29	42
2009	Соки з плодів (включаючи виноградне сусло) або соки овочеві, незброжені та без додавання спирту, з додаванням або без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин	4	20		2	32	44
2306	Макуха та інші тверді відходи і залишки, одержані під час добування рослинних жирів і олій, за винятком відходів товарної позиції 2304 або 2305, мелені або немелені, негранульовані або гранульовані:	5	36	1	2	23	44
2402	Сигари, черуси, сигарили та сигарети; тютюну або тютюнових замінників	3	14	2	7	5	33
2707	Масла та інші продукти перегонки високотемпературного вугільного дьогтю; аналогічні продукти, в яких маса ароматичних компонентів перевищує вагу неароматичних компонентів	1	15	1	1	2	25

2818	Оксид алюмінію (включаючи штучний корунд); гідроксид алюмінію	1	25	2	2	8	28
2844	Радіоактивні хімічні елементи та радіоактивні ізотопи та їх сполуки; суміші та залишки, що містять ці продукти	6	28		1		24
4401	Паливна деревина, в колодах, заготовках, гілочках, або подібних формах; деревина в стружці; тирсф та деревні відходи	19	23	12	2	17	53
4410	Плити деревостружкові, плити з орієнтованою стружкою (OSB) або аналогічні плити (наприклад вафельні плити) з деревини або з інших здерев'янілих матеріалів, просочені або не просочені смолами або іншими органічними зв'язувальними речовинами:	4	16		1	2	19
4418	Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і дранку для покрівель:	3	28	1	1	7	14
7202	Феросплави		30		1	2	6
7204	Чорні відходи та брухт; переплавлення злитків заліза із заліза або сталі	13	13	11	2	5	31
7208	Залізо або нелегована сталь; плоскокатані вироби шириною 600 мм або більше, гарячекатані, не обшиті, не покриті або покритими		14		1	2	5
7209	Залізо або нелегована сталь; плоскокатані вироби, шириною 600 мм або більше, холоднокатані (холодноопущені), не ошпаровані, не покриті або покриті		12		1	2	4
7213	Прутки та бруски гарячекатані, вільно укладені в бунти, вироблені з вуглецевої сталі:		14		1	2	5
7222	Інші прутки та бруски з корозійностійкої (нержавіючої) сталі		12		1	2	4
7306	Залізо або сталь (крім чавуну); трубки, труби та порожнисті профілі (не безшовні)	1	15		1	2	10
8607	Залізничні або трамвайні локомотиви або рухомий склад; їх частини	5	11		1	2	12

Джерело: UNCTAD TRAINS

Коментарі: Таблиця представляє кількість типів нетарифних заходів, які застосовуються до кожного товару. Приклад: До товарної групи М'ясо та їстівні субпродукти птиці, свіжа, охолоджена або заморожена застосовується 72 нетарифних санітарних та фітосанітарних заход

2.4 Порівняння вартісних характеристик імпорту Китаю

В цьому розділі розглядається питання вартісної конкурентоспроможності товарних груп українського експорту на китайському ринку. Цей аналіз проведено щодо товарних груп на рівні HS4 українського експорту до Китаю, за якими Україна має виявлені порівняльні переваги та оцінену недоторгованість, шляхом порівняння вартості за одиницю продукції українських товарів та найдешевших пропозицій, від постачальників з інших країн³⁶. Результати наведені в Таблиці 6.

Таблиця 6 представляє результати аналізу для визначених перспективних товарних груп для експорту до Китаю (зі 108 перспективних товарних позицій порівняння проведено для 27, оскільки значну частину товарів Україна не постачала, а для частини товарів були відсутні дані щодо кількості експорту). В Таблиці показано, у скільки разів вартість одиниці українських товарів більша за вартість найдешевшої країни-постачальника до Китаю, а також у скільки разів середня вартість для усіх постачальників до Китаю більша за вартість найдешевшого постачальника. Відповідно, можна порівняти вартість за одиницю українських товарів на ринку з мінімальною вартістю та середньою.

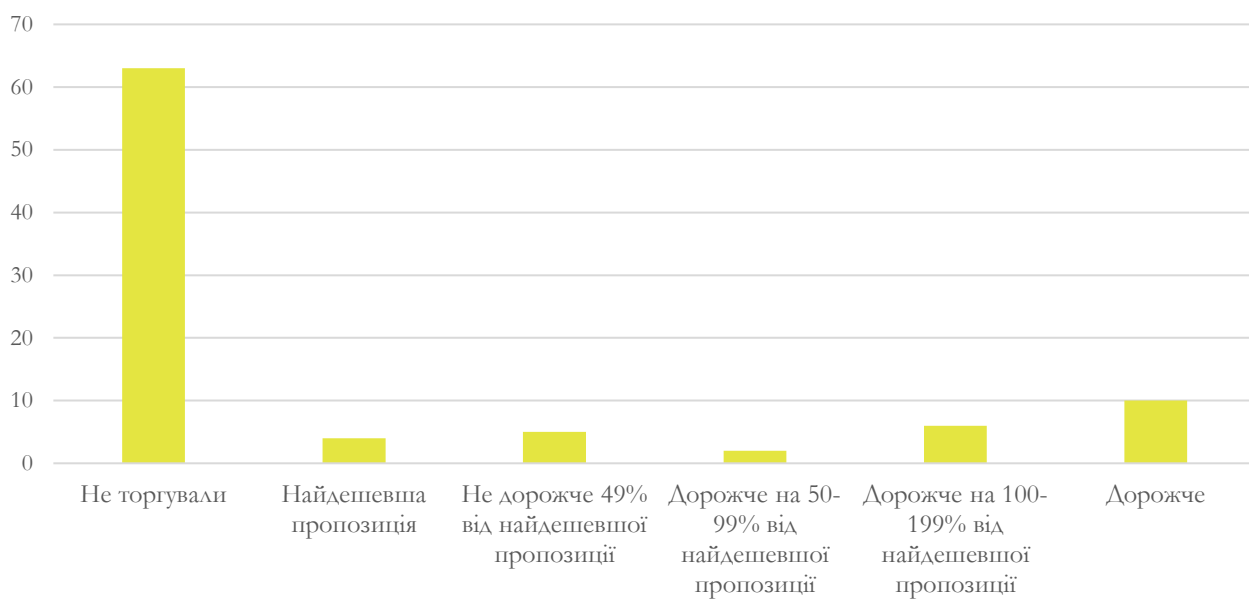
З цього переліку Україна вже експортує за найдешевшою пропозицією: Овочі, бобові (0713), Пшеницю і меслін (1001) та Столярні вироби та столярних виробів для будівельників з деревини (4418). Інші товарні групи, які Україна експортує до Китаю та вартість за одиницю яких найближча до найдешевшої пропозиції, включають: Цукор і хімічно чисту цукрозу у твердому вигляді (1701), та Паливну деревину, в колодах, заготовках, гілочках, фаготах або подібних формах (4401). Найдешевші пропозиції за цими товарами пропонують Філіппіни та Росія.

Рисунок 20 узагальнює результати та показує, наскільки вартість за одиницю продукції українського експорту відрізняється від найдешевшої пропозиції. Для товарів, що торгувалися у 2017 році, у трьох випадках Україна пропонувала найнижчу вартість за одиницю продукції.

Висока вартість за одиницю продукції українських товарів, які вже експортуються до Китаю, може свідчити про їхню вищу якість на ринку або ж статусність, і таким чином може сприйматися споживачами як позитивна характеристика і сприяти попиту на такі товари.

³⁶ Для проведення аналізу використовувалися дані UN Comtrade (2017) щодо обсягів (кількості одиниць) та вартості товарів, які імпортувалися до Китаю з різних країн. Для отримання репрезентативних результатів були відкинуті країни з незначними обсягами та вартістю імпорту – менше ніж 5ий персентиль. Відповідно, було розраховано вартість одиниці товару для кожної країни та нормовано до найменшої цінової пропозиції.

Рисунок 19. Розподіл українського експорту відносно найменших вартісних характеристик імпорту в Китай, 2017

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки

Таблиця 6. Аналіз вартісних характеристик перспективних товарів українського експорту до Китаю, HS4, 2017

Код	Товар	Країна з найдешевшою пропозицією	Нормалізована вартість за одиницю ³⁷ , Україна	Середня нормалізована вартість за одиницю ³⁸
	Молоко та вершки, згущені та з додаванням цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	Філіппіни	2	4
0405	Масло вершкове та інші жири, вироблені з молока	Гана	3	3
0409	Натуральний мед	М'янма	3	15
0713	Овочі бобові, сушені, лущені, очищені або неочищені від насіннєвої оболонки, подрібнені або неподрібнені:	Україна	1	4
1001	Пшениця і суміш пшениці та жита (меслин):	Україна	1	3
1104	Зерно зернових культур, оброблене іншими способами (наприклад, лущене, плющене, у вигляді пластівців, обрушене, різане (ядро) або подрібнене), за винятком рису товарної позиції 1006	Канада	2	4
1108	Крохмалі	М'янма	3	6
1201	Соеві боби, подрібнені або неподрібнені:	Росія	1	1
1517	Маргарин	Індія	1	1
1701	Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків і хімічно чиста цукроза, у твердому стані	Філіппіни	1	1
1905	Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао	М'янма	8	19
2009	Соки з плодів (включаючи виноградне сусло) або соки овочеві, незброжені та без додавання спирту, з додаванням або без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	Словенія	4	9
2105	Морозиво та інші види харчового льоду, що містять або не містять какао:	Нідерланди	2	3
2306	Макуха та інші тверді відходи і залишки, одержані під час добування рослинних жирів і олій, за винятком відходів товарної позиції 2304 або 2305, мелені або немелені, негранульовані або гранульовані:	Кот д'Івуар	2	3
2508	Інші глини (крім случених глин товарної позиції 6806), андалузит, кіаніт і силіманіт, калциновані або некалциновані	Іран	1	4
2707	Масла та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільних смол	ОАЕ	2	2
3904	Полімери вінілхлориду або інших галогенованих олефінів у первинних формах:	Словенія	8	9
4107	Шкіра, додатково оброблена після дублення або у вигляді шкіряного краста, включаючи шкіру, вичинену під пергамент, шкіра із шкур великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або шкур тварин родини конячих, без волосяного покриву, спілок або неспілок, крім шкіри товарної позиції 4114:	Чехія	37	38
4301	Сировина хутрова (включаючи голови, хвости, лапи та інші обрізки, придатні для використання у виробництві хутрових виробів), крім шкірсировини та шкур товарних позицій 4101, 4102 або 4103:	Італія	7	105
4302	Хутрові шкурки дублені або вичинені (включаючи голови, хвости, лапи та інші частини або обрізки хутрових шкурок), нез'єднані або з'єднані (без додавання інших матеріалів), крім включених до товарної позиції 4303:	Україна	1	56

³⁷ Нормалізована вартість за одиницю – вартість за одиницю товару, поділена на вартість найдешевшої пропозиції

³⁸ Середня нормалізована вартість за одиницю товару – середня вартість групи товарів серед усіх країн, що постачають цю групу до Китаю

4401	Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, гілок, сучків тощо	Росія	1	3
4409	Пилопродукція з деревини (включаючи дощечки та фриз для паркетного покриття підлоги, незібрані) у вигляді профільованого погонажу (з гребенями, пазами, шпунтовані, із стесаними краями, з'єднанням у вигляді напівкруглого калювання, фасонні, закруглені тощо) уздовж будь-яких країв чи площин, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, що мають або не мають торцеві з'єднання	Словенія	135	31
4418	Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і дранку для покрівель:	Україна	1	16
7202	Феросплави:	Філіппіни	2	5
8309	Пробки, ковпачки та кришки (включаючи корончасті пробки і ковпачки, що загвинчуються, та пробки з пристроєм для розливання), кришки для пляшок, заглушки нарізні, оболонки пробок та інші пакувальні пристрої з недорогоцінних металів:	Малайзія	4	3
8608	Шляхове обладнання та обладнання для залізничних чи трамвайних шляхів	ПАР	2	8
9619	Гігієнічні прокладки (підкладки) і тампони, дитячі пелюшки і підгузки та аналогічні вироби, з будь-якого матеріалу:	Словенія	367	218

Джерело: Власні розрахунки

Висновки

Оцінений за гравітаційною моделлю загальний рівень недоторгованості українським експортом до Китаю складає близько 647 млн дол. США, що становить майже 30% від фактичного експорту України до Китаю у 2017 році. Тому існує значний потенціал до інтенсифікації торговельних відносин між Україною та Китаєм за широким переліком товарних груп. Таблиця Е1 відображає товарні групи, які належать до перспективних секторів економіки згідно з проведеною оцінкою (за якими в Україні є порівняльні переваги та оцінені обсяги недоторгованості) – всього було визначено 108 таких товарних груп. Перспективи збільшення торгівлі за цими товарними групами поки не є значними в короткостроковій перспективі – оцінена недоторгованість складає 132 млн дол. США. Більше половини з цих товарів (65%) Україна не постачала до Китаю у 2017 році.

Китай активно використовує тарифні заходи для захисту внутрішнього ринку – ставки ввізного мита можуть сягати рівня, який повністю унеможлиблює експорт до КНР. Крім того, нетарифні заходи у вигляді зокрема технічних регулювань, санітарних та фітосанітарних норм є також вагомим бар'єром для експорту до Китаю.

2.5 Перспективні товари експорту України до Китаю за Експортною стратегією України

У цьому підрозділі проведено аналіз того, які товарні групи українського виробництва з секторів, які входять до Експортної стратегії України, є перспективними для експорту до Китаю за результатами методології даного дослідження. Більш того, враховано мету Стратегії – «перехід України до експорту наукомісткої інноваційної продукції»³⁹.

Зокрема, Експортна стратегія пріоритизує такі напрями діяльності:

- Інформаційні та комунікаційні технології
- Креативні індустрії: легка промисловість, послуги індустрії моди та дизайну, аудіовізуальні послуги, культурні і цифрові послуги, образотворче і сценічне мистецтво, традиційна культура (творчі ремесла, декоративно-прикладне мистецтво, фестивалі), пам'ятки культурної спадщини: бібліотеки, пам'ятки археології, музеї та виставки
- Туризм
- Технічне обслуговування та ремонт повітряних суден
- Виробництво запасних частин та комплектувальних виробів для аерокосмічної та авіаційної промисловості
- Машинобудування
- Харчова і переробна промисловість: готові продукти харчування, харчові інгредієнти, зокрема продукти глибокої переробки, органічна продукція.

Цей розділ присвячений торгівлі товарами, тому ми досліджуємо ті напрями Експортної стратегії, що передбачають виробництво товарів. А саме легку промисловість, образотворче мистецтво, традиційну культуру, запасні частини та комплектувальні вироби для аерокосмічної та авіаційної промисловості, машинобудування, харчову і переробну промисловість в частині готових продуктів харчування, харчових інгредієнтів глибокої переробки, органічної продукції.

Загалом з переліку 108 перспективних товарних груп до секторів, зазначених у Експортній стратегії, відносяться 20 товарних груп (Таблиця 7). Загальна недоторгованість за цим переліком складає 15,1 млн дол. США. Недоторгованість за цими товарними групами у 8,5 разів перевищує їх фактичний експорт до Китаю (1,8 млн. дол. США). І хоча в абсолютному значенні оцінена недоторгованість є невеликою, ці товарні групи є дуже важливими для диверсифікації українського експорту згідно з метою Експортної стратегії.

³⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1017-2017-%D1%80>

До найбільших за рівнем недоторгованості товарних груп відносяться (Таблиця 7):

- Екстракти солодові, Готові харчові продукти з борошна, крупки, крупів, крохмалю або солодового екстракту (1901)
- Сигари, черуси, сигарили та сигарети; тютюну або тютюнових замінників (2402)
- Соки з плодів (включаючи виноградне сусло) або соки овочеві (2009)
- Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків і хімічно чиста цукроза, у твердому стані (1701)
- Частини до залізничних локомотивів або моторних вагонів трамвая або рухомого складу (8607).
- Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби (1905).

У 2017 році Україна постачала до Китаю лише 12 товарних груп із цього переліку⁴⁰. З них, найбільші обсяги експорту були зафіксовані для: Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби (1905), Соки з плодів (включаючи виноградне сусло) або соки овочеві (2009), Котли для центрального опалення (8403).

У переліку перспективних товарів наявні 8 товарних груп, які Україна до Китаю ще не експортує. Це означає, що для них варто провести аналіз наявних виробничих потужностей в Україні та можливості й перешкоди до експорту в Китай (цінова конкуренція, тарифні та нетарифні бар'єри). Після такого аналізу ринку уряд має поінформувати виробників про можливості експорту нових товарів у Китай і максимально сприяти просуванню та виходу на новий ринок збуту.

Якщо порівнювати вартість за одиницю української продукції з середніми в Китаї, то в 5 випадках з 12 вони є нижчими. Зокрема, нижчу від середньої ціни мають такі товари:

- Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби (1905)
- Соки з плодів (включаючи виноградне сусло) або соки овочеві (2009)
- Морозиво та інші види харчового льоду, що містять або не містять какао (2105)
- Полімери вінілхлориду або інших галогенованих олефінів у первинних формах (3904)
- Шляхове обладнання та обладнання для залізничних чи трамвайних шляхів (8608).

Утім загалом можна зробити висновок, що товари демонструють різний рівень вартості за одиницю продукції, і ціна очевидно не є визначальним фактором для присутності товару на ринку, Китай активно застосовує тарифні та нетарифні інструменти, які можуть значно обмежувати імпорт. Наприклад, мито на товарну

⁴⁰ Причому для 4 товарних груп обсяги експорту були дуже низькими – нижче 5 тис. дол. США

групу Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків становило 32,2%. Таке мито значно обмежує експортування цукру до Китаю.

Висновки

Розглядаючи галузі, виокремлені в Експортній стратегії, отримуємо перелік товарів, які є більш технічними та наукомісткими. Кількість таких товарних груп серед тих, що були обрані за нашою методологією як перспективні, є невеликою – всього 20 зі 108. Крім того, більшість з цих товарів наразі не експортується до Китаю. Причинами цього є як тарифні заходи, так і нетарифні інструменти, які активно використовуються урядом КНР.

Таблиця 7. Перелік перспективних товарних груп HS4 українського експорту до Китаю за Експортною стратегією України (у доларах США)

Товар	Код товару	Недоторгованість	Експорт	Потенційний експорт	Країна з найкращою пропозицією	Нормалізована вартість за одиницю, Україна	Середня нормалізована вартість за одиницю
Маргарин; харчові суміші або продукти з тваринних і рослинних жирів, масел та олій або їх фракцій	1517	226 745	26 642	253 387	Індія	1,44	1
Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків і хімічно чиста цукроза, у твердому стані	1701	1 245 655	115 054	1 360 709	Філіппіни	1,1	1
Екстракти солодові; готові харчові продукти з борошна, крупки, крупів, крохмалю або солодового екстракту	1901	3 268 021	376	3 268 397	М'янма	н.е.*	40
Вироби з макаронного тіста	1902	637 099	3 122	640 221	Білорусь	н.е.*	5
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби	1905	891 578	979 007	1 870 585	М'янма	7,71	19
Овочі, плоди та інші їстівні частини рослин, приготовлені або консервовані з доданням оцту чи оцтової кислоти	2001	302 326	569	302 895	Росія	н.е.*	1
Соки з плодів (включаючи виноградне сусло) або соки овочеві	2009	1 896 458	363 497	2 259 955	Словенія	4,39	9
Морозиво та інші види харчового льоду, що містять або не містять какао	2105	46 291	42 125	88 416	Нідерланди	1,55	3
Сигари, сигари з відрізними кінцями, сигарилли та сигарети, цигарки, з тютюном або його заміниками	2402	2 703 110	363	2 703 473	М'янма	н.е.*	7
Інший тютюн промислового виробництва та заміники тютюну промислового виробництва	2403	623 310	-	623 310	Киргизстан	н.е.	2
Полімери вінілхлориду або інших галогенованих олефінів у первинних формах	3904	819 149	30 411	849 560	Словенія	8,43	9
Моноволокна з максимальним поперечним перетином більш як 1 мм (мононитки), прутки, стрижні та профілі фігурні	3916	157 603	-	157 611	ОАЕ	н.е	21
Вироби гігієнічні або фармацевтичні (включаючи соски) з вулканізованої гуми, крім твердої (ебоніту)	4014	122 304	-	122 304	Нова Зеландія	н.е	17
Тканини з кардочесаної вовни чи кардочесаного тонкого волосу тварин	5111	42 760	-	42 760	Сальвадор	н.е	3

Набори, що складаються з кусків тканини та ниток для виготовлення килимів, гобеленів, вишитих скатертин або серветок чи аналогічних текстильних виробів	6308	11 540	-	11 540	Іран	н.е	6
Котли для центрального опалення	8403	262 001	191 377	453 378	Іспанія	н.е ⁴¹	1
Машини сільськогосподарські, садові або лісогосподарські для підготовки або оброблення ґрунту; котки для газонів або спортивних майданчиків	8432	501 001	-	501 001	Ізраїль	н.е	1
Вагони залізничні або трамвайні для перевезень вантажів коліями, несамохідні	8606	225 682	-	225 682	Велика Британія	н.е	1
Частини до залізничних локомотивів або моторних вагонів трамвая або рухомого складу	8607	1 078 956	-	1 078 956	Іспанія	н.е	4
Шляхове обладнання та обладнання для залізничних чи трамвайних шляхів	8608	39 222	15 817	55 039	ПАР	2,01	8

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки

н.е. - Україна не експортує дану групу товарів до Китаю, тому неможливо розрахувати нормалізовану вартість для України

* Обсяг експорту з України до Китаю недостатній для визначення нормалізованої вартості за одиницю

⁴¹ Відсутні дані щодо кількості експорту.

Розділ 3. Один пояс, один шлях

На поточну глобальну торговельну кон'юнктуру здебільшого впливає торговельний конфлікт між США та Китаєм, який відбувається одночасно з реалізацією китайської інвестиційної ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI). BRI складається з двох напрямків: Економічний пояс Шовкового шляху («Пояс») і Морський шовковий шлях XXI століття («Шлях»). Ініціатива охоплює Південно-Східну Азію, Східну Європу та Африку і має на меті сполучити Європу та Азію. Варто зазначити, що на залучені ініціативою країни припадає близько половини населення світу. Важливою складовою BRI є відповідні інвестиції в інфраструктуру шести коридорів з метою зниження транспортних витрат. «Новий Євразійський сухопутний міст» зосереджується на декількох залізничних сполученнях між Китаєм та Європою, де можливе зниження витрат через зменшення кількості прикордонних перевірок та вирішення будь-яких питань нестиковки колії, зокрема через різну ширину колій в різних регіонах.

BRI має на меті зменшити нетарифні бар'єри (NTM) та транспортні витрати саме шляхом інвестування в інфраструктуру шести транспортних коридорів, а також власне відкрити можливості для зовнішніх інвестицій Китаю. При проведенні оцінки ефекту BRI на світову торгівлю, важливо зрозуміти взаємодію між BRI та торговельною війною між Китаєм і США, оскільки це протистояння являє собою принципову зміну існуючого глобального торговельного порядку.

У цьому розділі ми зосереджуємося на впливі BRI на торгівлю між Китаєм та Україною та відповідному підвищенні добробуту для українських споживачів та виробників. Наша емпірична стратегія базується на аналізі структурної гравітаційної моделі загальної рівноваги (Anderson et al., 2018), оскільки ми обчислюємо цінові ефекти зміни витрат на торгівлю та укладання угод про зону вільної торгівлі, пов'язаних з різними сценаріями політик. Проведення такої оцінки спирається на загальні рівноважні глобальні торговельні потоки з використанням даних 2014 року як базового рівня (для подібного підходу див. також Jackson and Shepotylo, 2018)⁴². Відносні переваги кожного сценарію розглядаються з точки зору покращення / погіршення добробуту узагальненого споживача.

Ми моделюємо BRI як зниження транспортних та торговельних витрат для країн-учасниць проекту. На основі існуючих оцінок скорочення транспортних витрат та заходів щодо спрощення торгівлі (De Soyres et al., 2018) ми розглядаємо діапазон зменшення витрат на 5-30 відсотків. Ми оцінюємо прямий ефект, спричинений зменшенням торгових витрат та перенаправленням торгових потоків, а також повний ефект, що включає подальше коригування цін у світовій торговельній системі.

⁴² https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3111258

Згідно з результатами розрахунків, всі країни виграють від скорочення витрат на транспортування. Однак, найближчі сусіди Китаю відчують негативний прямий ефект від ініціативи, оскільки більше товарів постачатимуться з віддаленіших країн, відповідно зростання конкуренції призведе до зниження ціни.

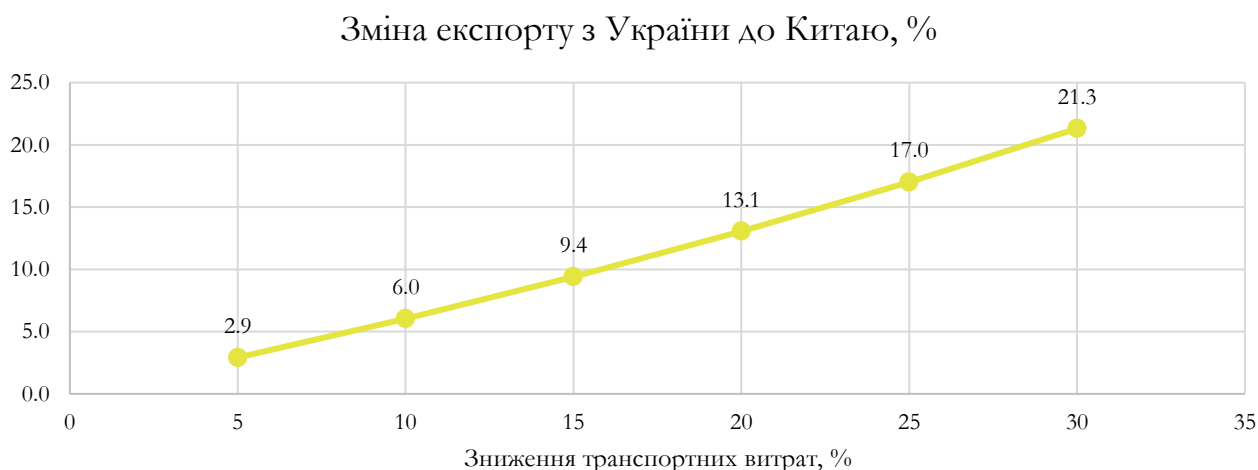
Ефект для України також позитивний. Україна може помітно збільшити експорт до Китаю та відповідно підвищити свій добробут (в обох випадках – внаслідок прямого та повного ефекту). Зокрема, залежно від встановленого діапазону зменшення транспортних витрат (від 5% до 30%) експорт з України до Китаю може зрости від майже 3% до більше 20%, а загальний добробут на 0,16% – 1,19% (повний ефект). Зміну загального добробуту можна розцінювати як зростання реального ВВП на душу населення, тому можна сказати, що зниження транспортних витрат на 15% може збільшити реальний ВВП на душу населення в Україні на 0,5%.

Таблиця 8. Середній приріст добробуту від зменшення транспортних витрат за рахунок BRI по регіонах, %

Регіон	Прямий ефект, скорочення витрат на транспортування, %						Повний ефект, скорочення витрат на транспортування %					
	5	10	15	20	25	30	5	10	15	20	25	30
Китай	0,33	0,69	1,08	1,51	1,98	2,50	0,39	0,81	1,27	1,78	2,34	2,97
Східна Азія та Океанія	-0,02	-0,04	-0,06	-0,08	-0,10	-0,13	0,04	0,08	0,12	0,17	0,23	0,29
Європа та Центральна Азія	0,13	0,27	0,43	0,59	0,77	0,97	0,19	0,39	0,61	0,85	1,11	1,40
ЄС	0,10	0,20	0,32	0,44	0,58	0,72	0,15	0,32	0,50	0,70	0,91	1,15
Україна	0,10	0,21	0,33	0,46	0,61	0,76	0,16	0,33	0,52	0,72	0,94	1,19
Всього	0,05	0,11	0,17	0,23	0,30	0,38	0,11	0,22	0,35	0,48	0,63	0,80

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки

Рисунок 20. Експорт з України до Китаю

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки

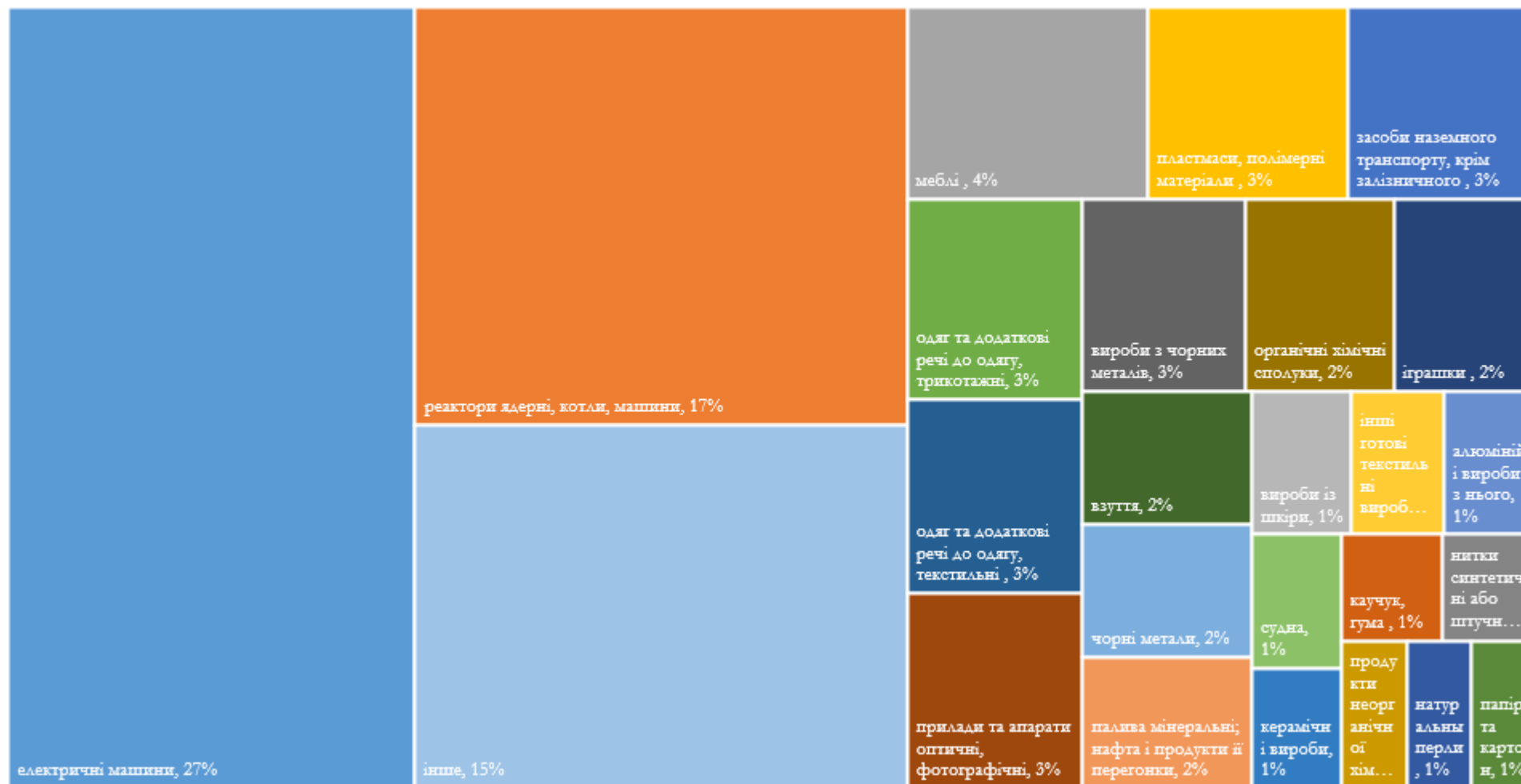
Висновки

Результати досліджень свідчать про можливі економічні вигоди для України від реалізації китайської інвестиційної ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI). Результати дослідження свідчать, що це сприятиме зменшенню транспортних витрат українських експортерів, і як наслідок призведе до зростання експорту до Китаю та збільшенню загального добробуту України (що може вважатися як зростання реального ВВП на душу населення).

Участь України у BRI може включати реалізацію інфраструктурних проєктів, які покращують зв'язок між Азією та Європою та дозволяють збільшити обсяги торгівлі між Україною та Китаєм та реалізувати транзитний потенціал України. Наприклад, долучення до проєкту «Новий Євразійський сухопутний міст», що зосереджується на кількох залізничних сполученнях між Китаєм та Європою та може забезпечити зниження витрат через модернізацію, збільшення пропускної спроможності транспортної інфраструктури та зменшення нетарифних бар'єрів у торгівлі.

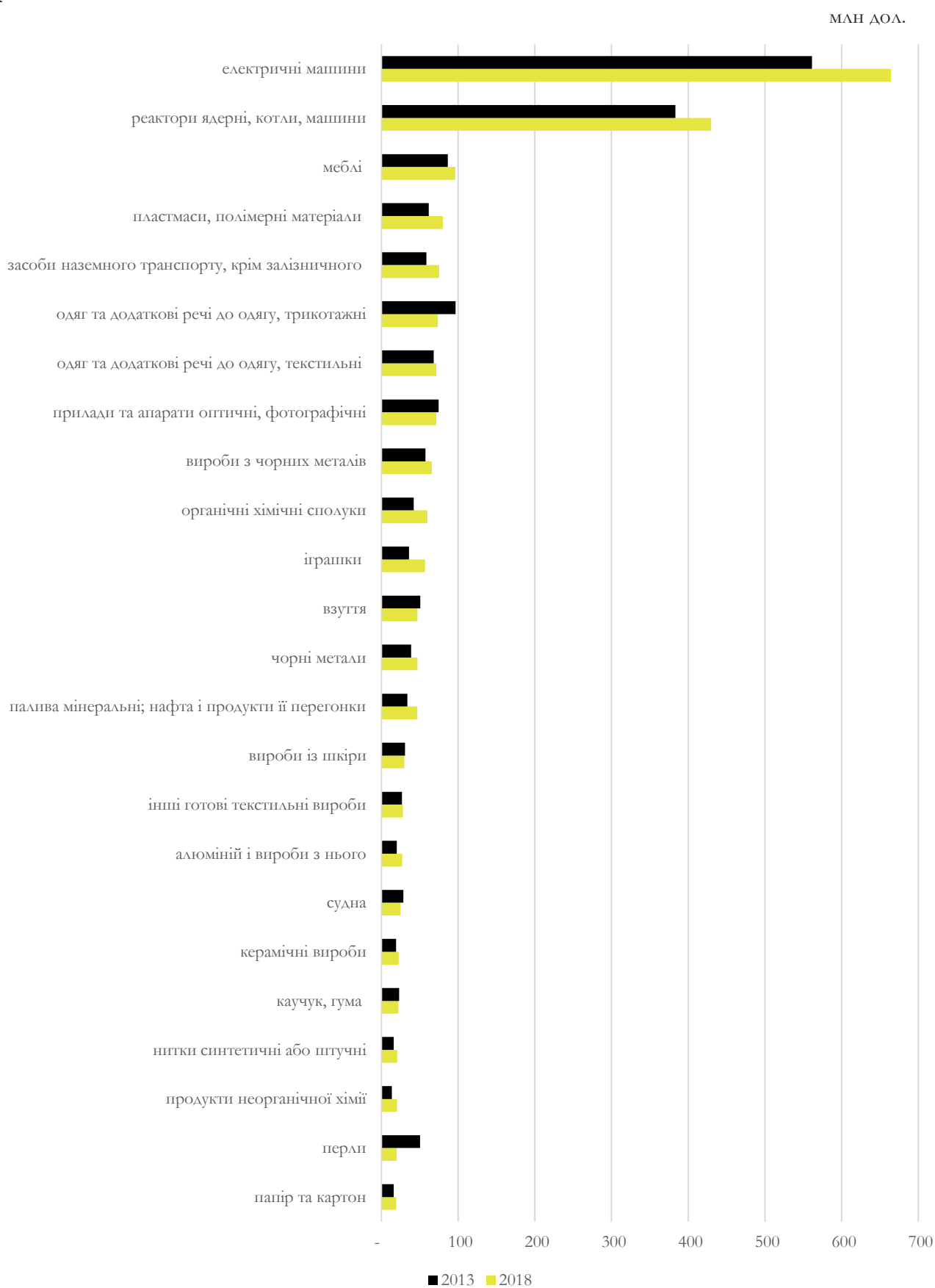
Ці швидкі маршрути мають значні потенційні переваги для виробників, зацікавлених у швидкісному перевезенні вантаж

Рисунок А1. Товарна структура експорту Китаю, HS2, 2018

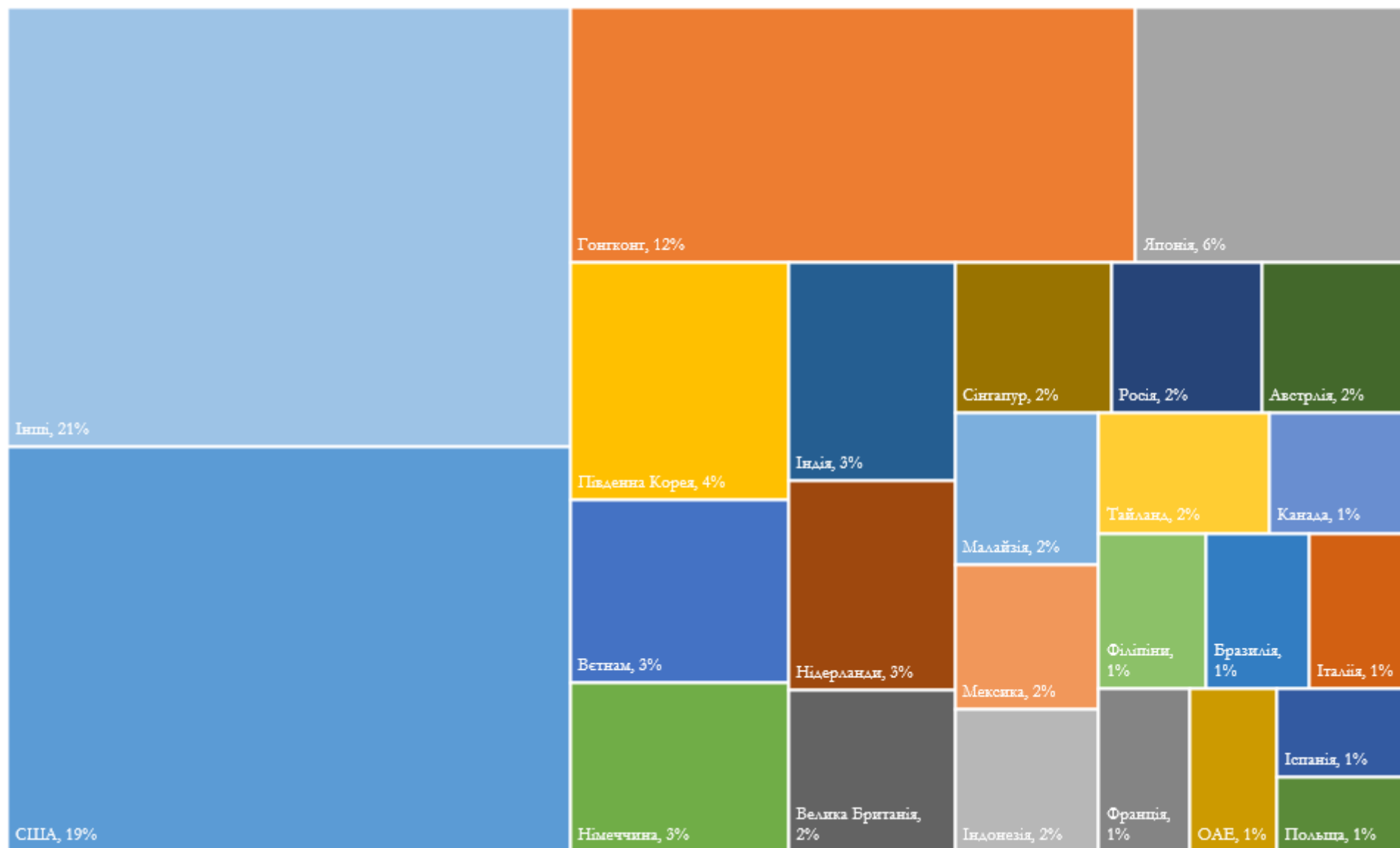
Джерело: UN Comtrade Database.

Рисунок А2. Динаміка товарної структури експорту Китаю, HS2, 2013-2018 роки

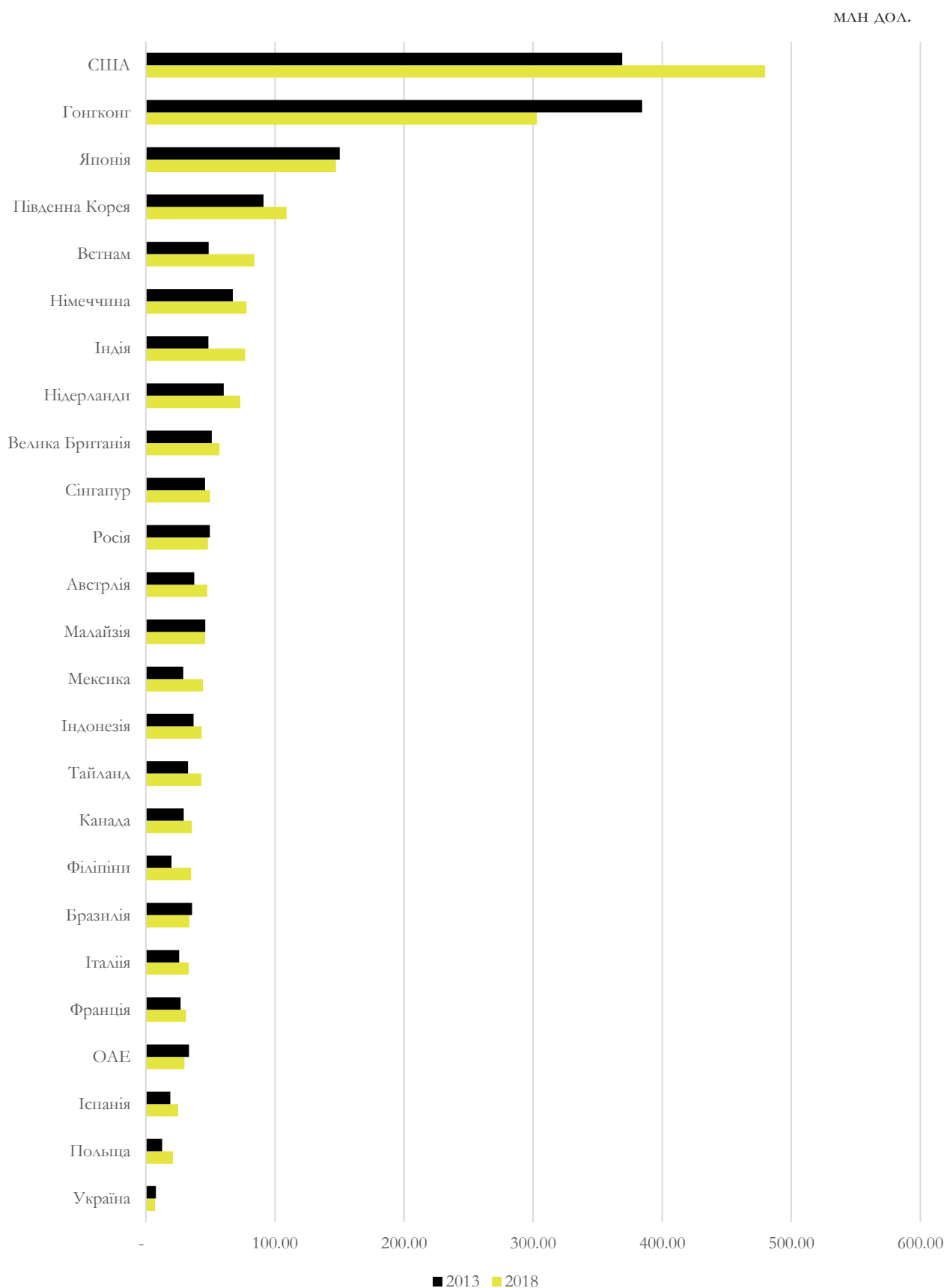
Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок А3. Географічна структура експорту Китаю, 2017

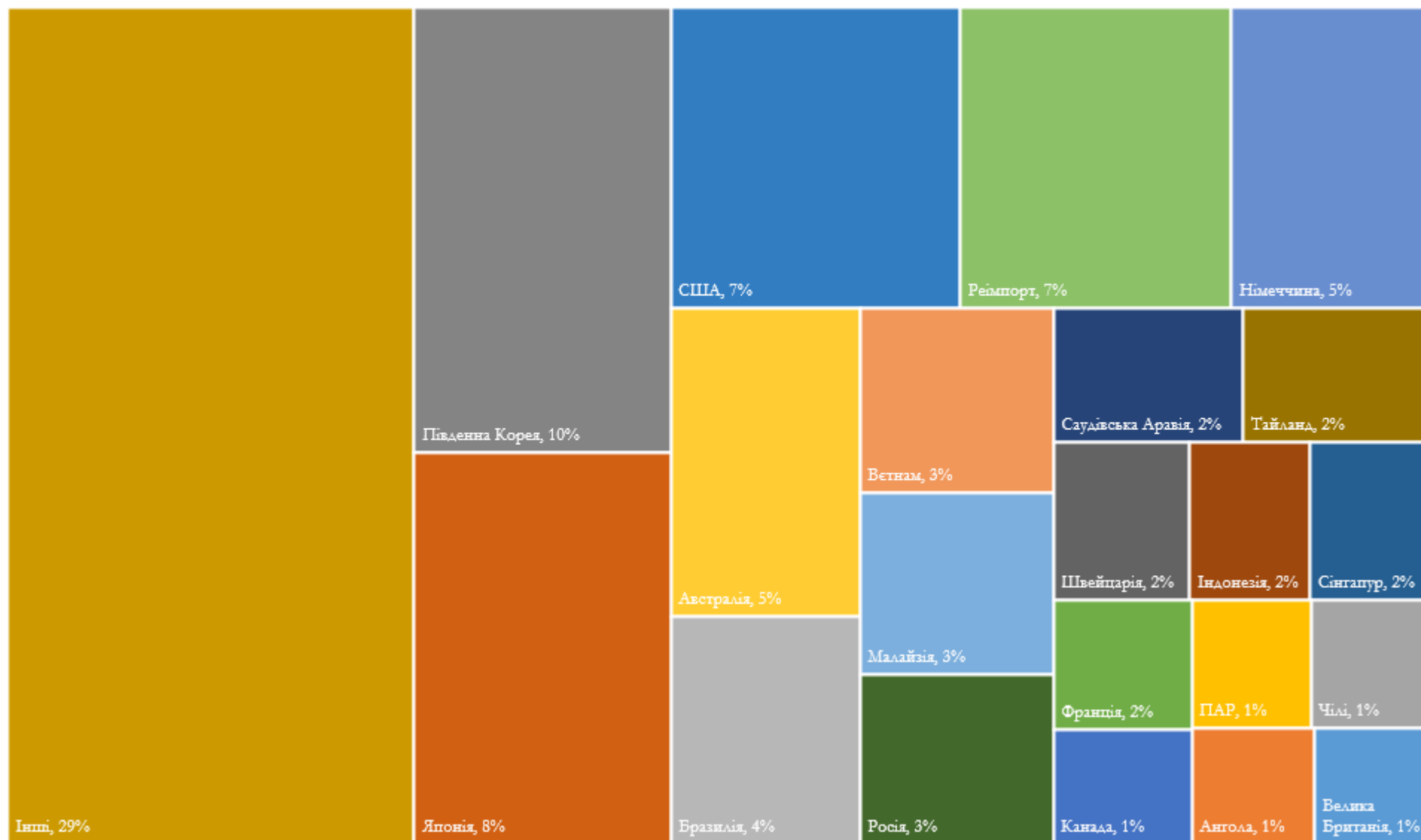
Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок А4. Динаміка експорту Китаю за напрямками, 2013-2018 роки

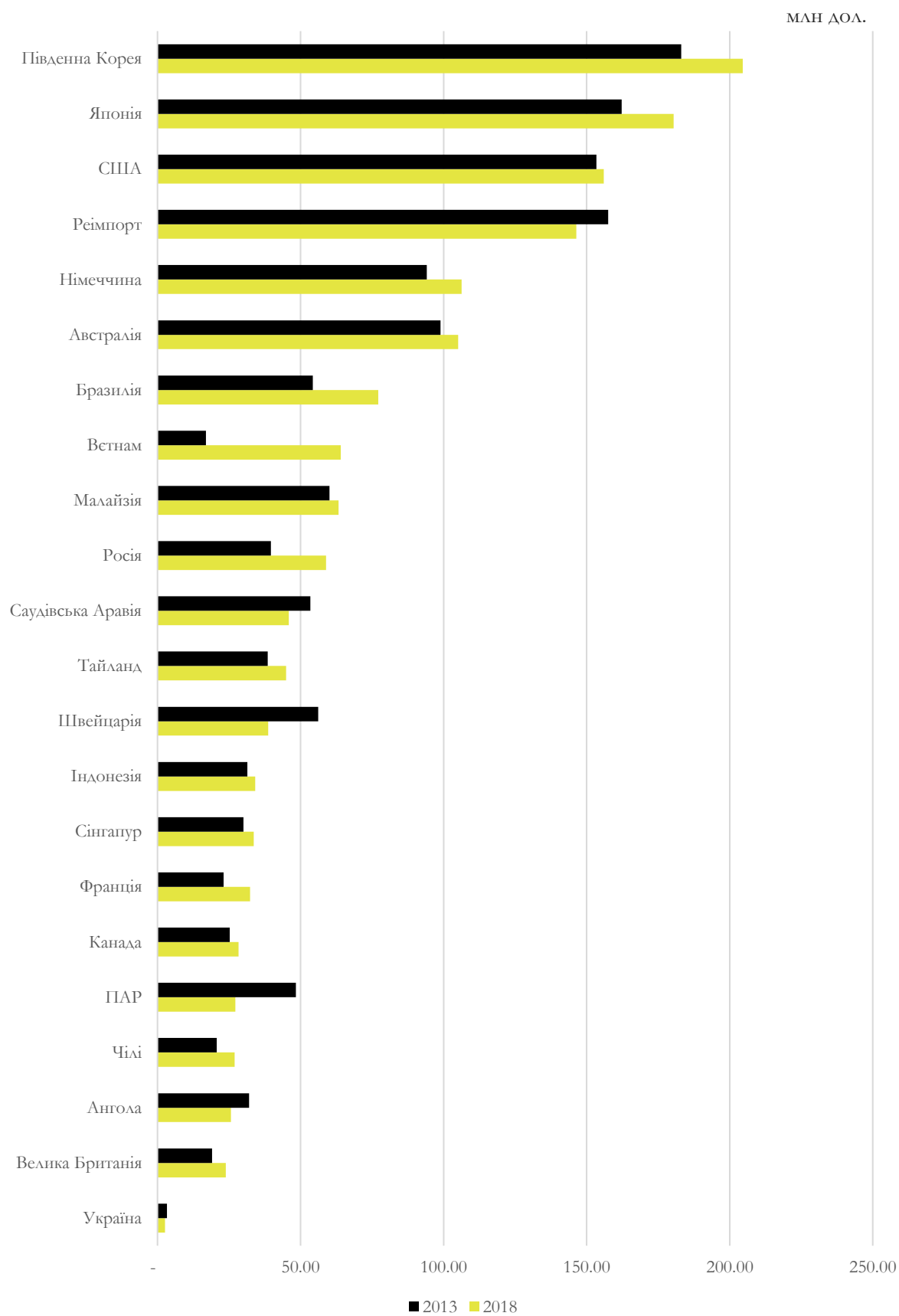
Джерело: UN Comtrade Database.

Рисунок А5. Географічна структура імпорту Китаю, 2018

Джерело: UN Comtrade Database

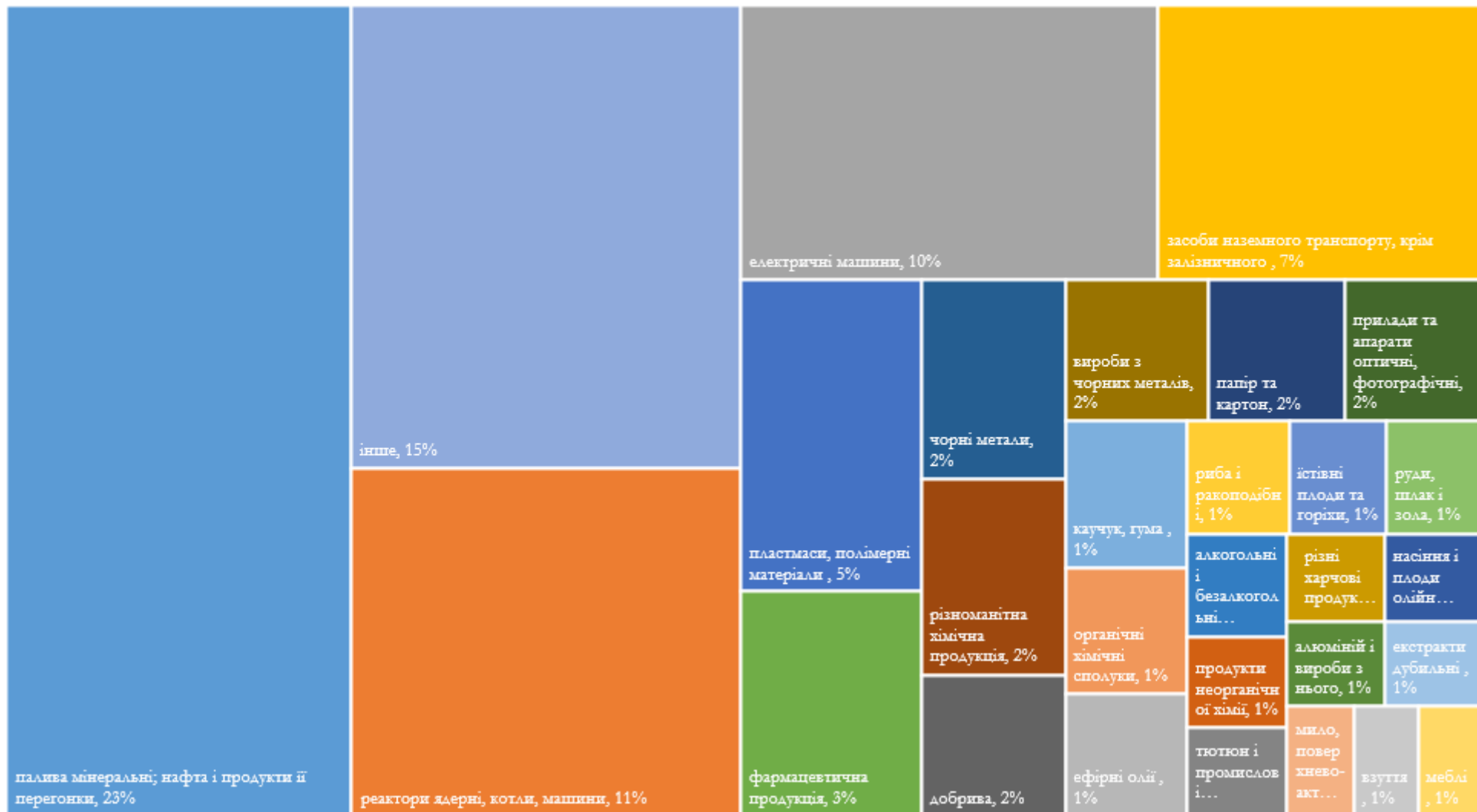
Рисунок А6. Динаміка імпорту Китаю за напрямками, 2013-2018 роки

Джерело: UN Comtrade Database

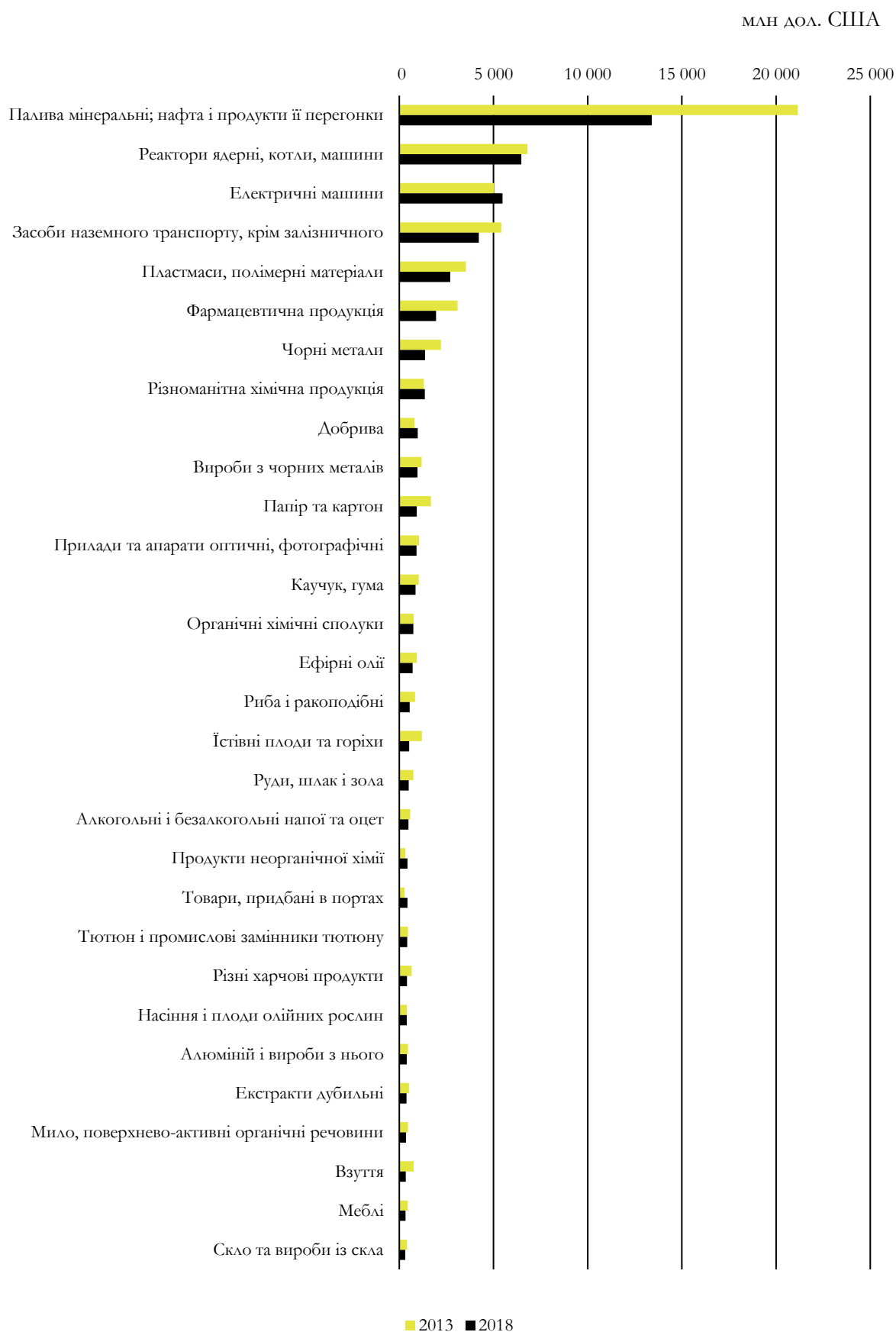
Додаток В.

Рисунок В1. Товарна структура імпорту України, 2018

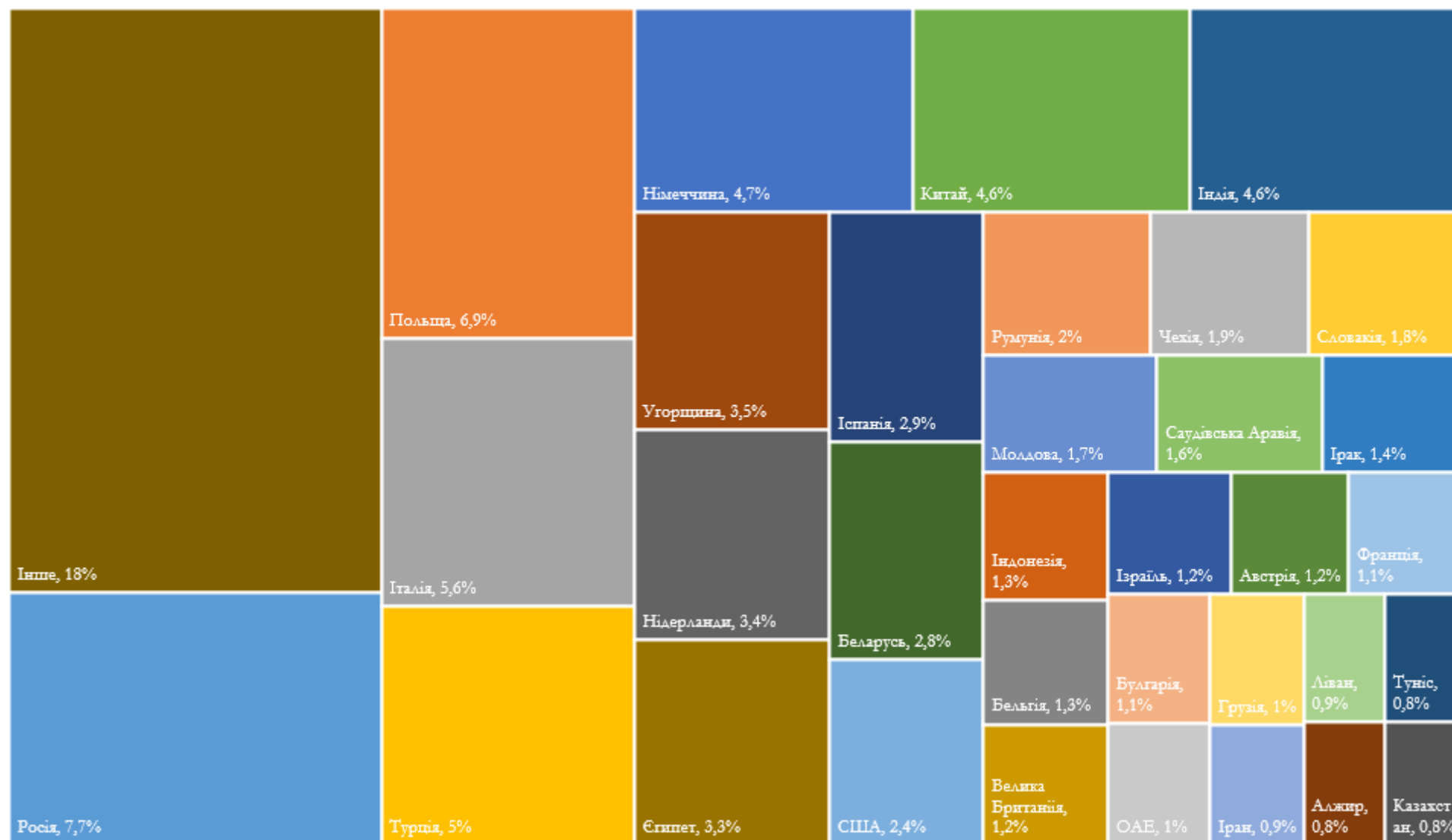
Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок В2. Динаміка товарної структури імпорту України, 2013-2018 роки

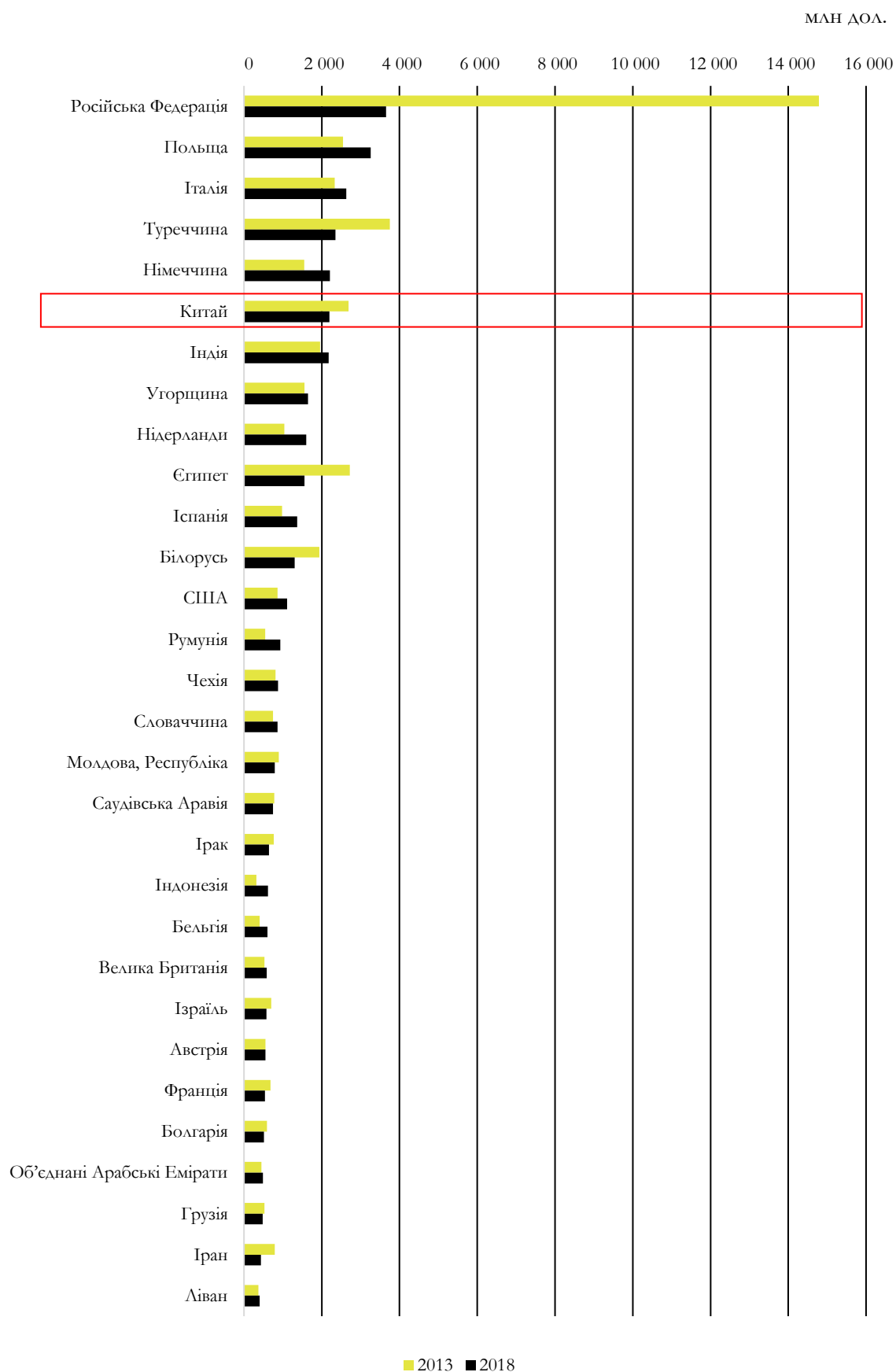
Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок В3. Географічна структура експорту України, 2018

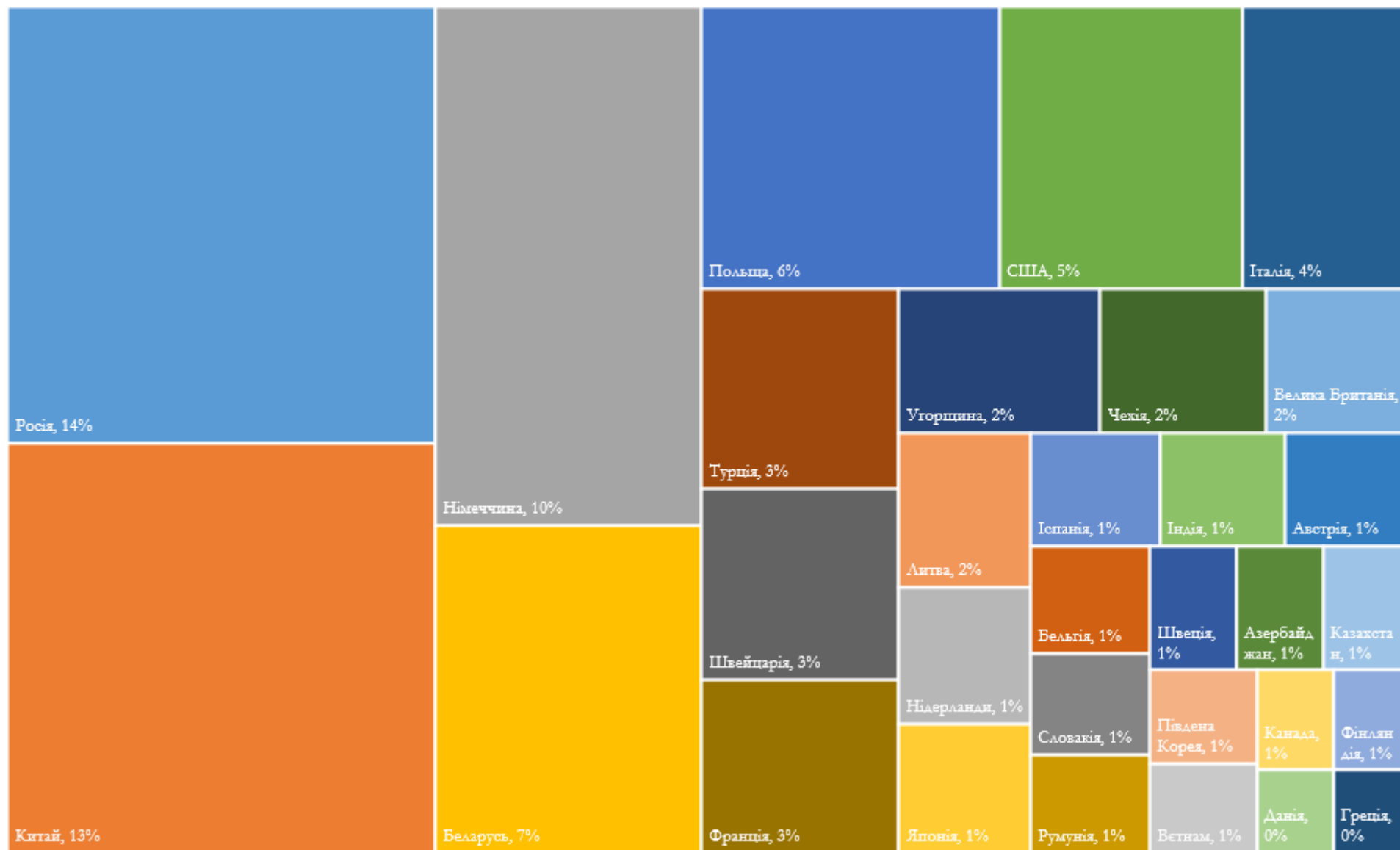
Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок В4. Динаміка експорту України за напрямками, 2013-2018 роки

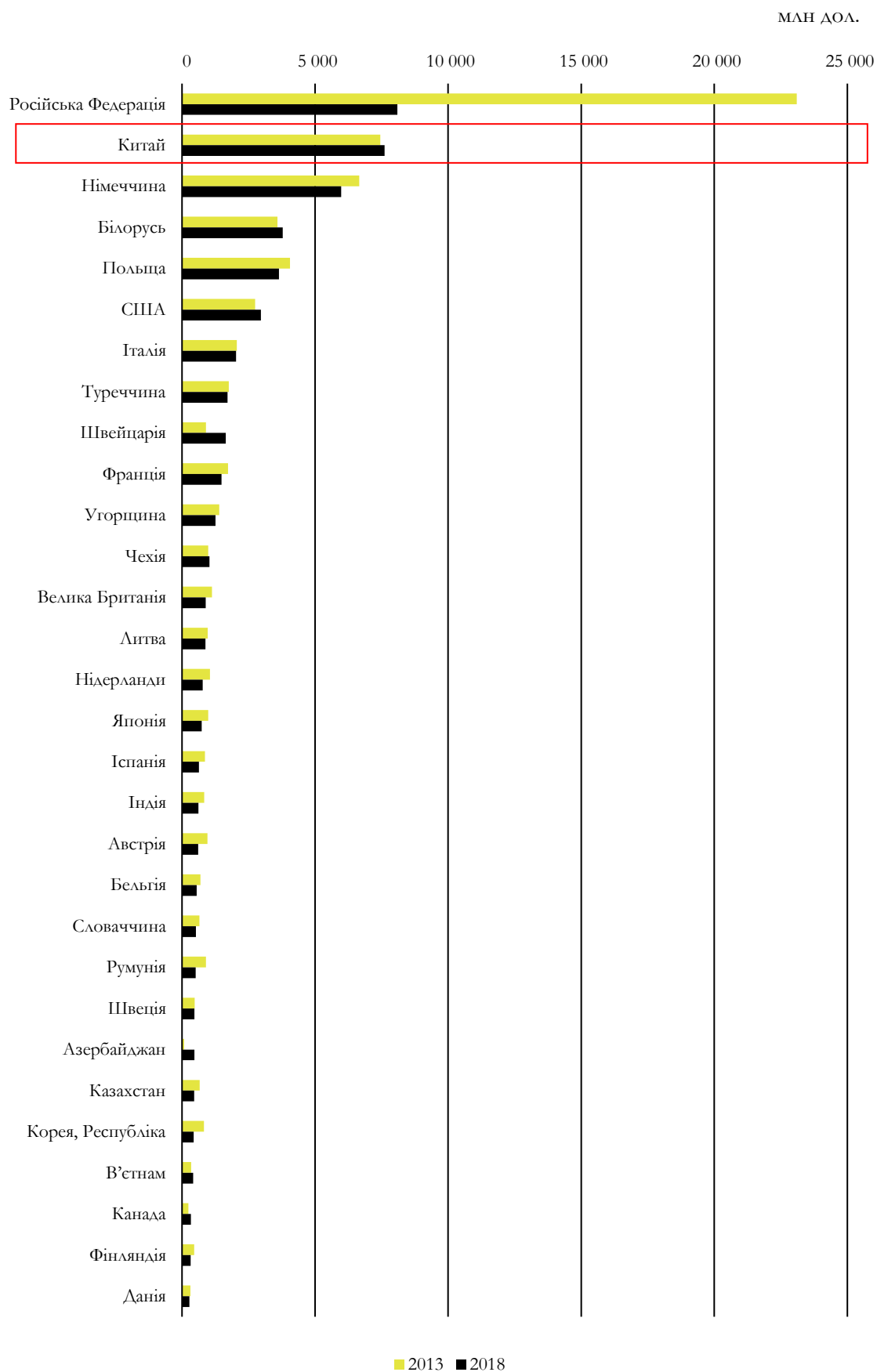
Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок В5. Географічна структура імпорту України, 2018

Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок В6. Динаміка імпорту України за напрямками, 2013-2018 роки

Джерело: UN Comtrade Database

Додаток С.

Таблиця С1 представляє список всіх товарних груп за якими Україна має виявлені порівняльні переваги (індекс NRCA більше нуля), а в Китаю немає виявлених порівняльних переваг (індекс NRCA менше нуля).

Таблиця С1. Індекс виявлених порівняльних переваг, HS

Товар	Код товару ¹	Китай	Україна
Велика рогата худоба, жива:	102	-0,9	0,3
М'ясо великої рогатої худоби, морожене:	202	-1,0	0,2
М'ясо та їстівні субпродукти свійської птиці, зазначеної в товарній позиції 0105, свіжі, охолоджені або морожені:	207	-0,7	0,7
Молоко та вершки, згущені та з додаванням цукру чи інших підсолоджувальних речовин	402	-1,0	0,2
Молочна сироватка, згущена або незгущена, з додаванням чи без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин	404	-1,0	0,3
Масло вершкове та інші жири, вироблені з молока	405	-1,0	0,7
Яйця птахів у шкаралупі, свіжі, консервовані або варені:	407	-0,5	0,7
Яйця птиці без шкаралупи та яєчні жовтки, свіжі, сушені, варені у воді або на парі, формовані, морожені або консервовані іншим способом, з додаванням чи без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	408	-0,7	0,6
Мед натуральний	409	-0,1	0,9
Бобові овочі, лущені або нелущені, свіжі або охолоджені:	708	-0,7	0,9
Овочі бобові, сушені, лущені, очищені або неочищені від насіннєвої оболонки, подрібнені або неподрібнені:	713	-0,5	0,6
Інші горіхи, свіжі або сушені, очищені від шкаралупи або неочищені, з шкіркою або без шкірки:	802	-0,7	0,3
Плоди та горіхи, сирі або варені у воді чи на парі, морожені, з додаванням або без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	811	-0,4	0,7
Насіння анісу, бодяну, фенхелю, коріандру, куміну, кмину	909	-0,6	0,5
Пшениця і суміш пшениці та жита (меслин):	1001	-1,0	0,9
Ячмінь:	1003	-1,0	1,0
Овес:	1004	-1,0	0,0
Кукурудза:	1005	-1,0	0,9
Сорго зернове:	1007	-1,0	0,7
Гречка, просо та насіння канаркової трави	1008	-0,6	0,7
Борошно пшеничне або із суміші пшениці та жита (меслину):	1101	-0,8	0,8
Крупи, крупка та гранули із зерна зернових культур:	1103	-1,0	0,5
Зерно зернових культур, оброблене іншими способами (наприклад, лущене, плющене, у вигляді пластівців, обрушене, різане (ядро) або подрібнене), за винятком рису товарної позиції 1006	1104	-0,6	0,7
Солод, обсмажений або необсмажений:	1107	-0,5	0,7
Крохмалі	1108	-0,4	0,5
Соеві боби, подрібнені або неподрібнені:	1201	-1,0	0,7
Насіння льону, подрібнене або неподрібнене:	1204	-0,9	0,9
Насіння свиріпи або ріпаку, подрібнене або неподрібнене:	1205	-1,0	0,9
Насіння соняшнику, подрібнене або неподрібнене:	1206	0,0	0,5
Насіння та плоди інших олійних культур, подрібнені або неподрібнені:	1207	-0,4	0,6

Матеріали рослинного походження, в іншому місці не зазначені:	1404	-0,5	0,8
Жир свинячий (включаючи ляд) і жир свійської птиці, крім жиру товарної позиції 0209 або 1503:	1501	-1,0	0,4
Олія соєва та її фракції, рафіновані або нерафіновані, але без зміни їх хімічного складу:	1507	-0,8	0,7
Олії соняшникова, сафлорова або бавовняна та їх фракції, рафіновані або нерафіновані, але без зміни їх хімічного складу:	1512	-1,0	1,0
Олії свиріпова, ріпакова або гірчична та їх фракції, рафіновані або нерафіновані, але без зміни їх хімічного складу:	1514	-1,0	0,5
Інші нелеткі жири і олії рослинні (включаючи джоджобову олію) та їх фракції, рафіновані або нерафіновані, але без зміни їх хімічного складу:	1515	-0,7	0,2
Маргарин	1517	-0,9	0,7
Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків і хімічно чиста цукроза, у твердому стані:	1701	-1,0	0,6
Патока (меляса), одержана внаслідок вилучення або рафінування цукру:	1703	-1,0	0,5
Кондитерські вироби з цукру (включаючи білий шоколад) без вмісту какао:	1704	-0,3	0,6
Какао-паста, знежирена або незнежирена:	1803	-1,0	0,6
Шоколад та інші готові харчові продукти з вмістом какао:	1806	-0,8	0,4
Екстракти солодові	1901	-0,9	0,4
Вироби з макаронного тіста варені або неварені, начинені (м'ясом чи іншими продуктами) або неначинені, або приготовлені іншим способом, наприклад, спагеті, макарони, локшина, ріжки, галушки, равіоли, канелоні	1902	-0,2	0,2
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао	1905	-0,8	0,2
Овочі, плоди та інші їстівні частини рослин, приготовлені або	2001	-0,4	0,1

консервовані з доданням оцту чи оцтової кислоти:			
Соки з плодів (включаючи виноградне сусло) або соки овочеві, незброджені та без додання спирту, з доданням або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	2009	-0,4	0,4
Морозиво та інші види харчового льоду, що містять або не містять какао:	2105	-0,8	0,1
Вівірки, кормове борошно та інші відходи та залишки від просіювання, помелу або інших способів обробки зерна зернових чи бобових культур, гранульовані чи негранульовані:	2302	-0,9	0,9
Відходи і залишки від виробництва крохмалю та аналогічні відходи і залишки, буряковий жом, багаса (жом цукрової тростини) та інші відходи і залишки від виробництва цукру, барда та інші відходи і залишки від пивоваріння та винокуріння, гранульовані або негранульовані:	2303	-0,5	0,5
Макуха та інші тверді відходи і залишки, одержані під час вилучення соєвої олії, мелені або немелені, негранульовані або гранульовані	2304	-0,8	0,3
Макуха та інші тверді відходи і залишки, одержані під час добування рослинних жирів і олій, за винятком відходів товарної позиції 2304 або 2305, мелені або немелені, негранульовані або гранульовані:	2306	-0,9	1,0
Сигари, сигари з відрізними кінцями, сигарилли та сигарети, цигарки, з тютюном або його заміниками:	2402	-0,7	0,6
Інший тютюн промислового виробництва та заміники тютюну промислового виробництва	2403	-0,7	0,6

Сіль (включаючи столову і денатуровану) та хлорид натрію чистий, розчинені або не розчинені у воді, або ті, що містять або не містять домішки речовин, які запобігають агломерації чи перешкоджають злипанню частинок (що забезпечують сипкість сухих продуктів і плинність рідких)	2501	-0,6	0,6
Піски природні всіх видів, забарвлені або незабарвлені, крім металоносних пісків групи 26:	2505	-0,8	0,3
Кварц (крім природних пісків)	2506	0,0	0,5
Каолін та інші глини каолінові, кальциновані або некальциновані:	2507	-0,3	0,9
Інші глини (крім спучених глин товарної позиції 6806), андалузит, кіаніт і силіманіт, кальциновані або некальциновані	2508	0,0	1,0
Граніт, порфір, базальт, пісковик та інші камені для монументів чи будівництва, начорно оброблені або необроблені, розпиляні або нерозпиляні чи розділені іншим способом на блоки або плити прямокутної чи квадратної форми:	2516	-0,8	0,3
Галька, гравій, щебінь або подрібнене каміння, що, як правило, використовується як наповнювач для бетону чи баласт для мостіння шосейних доріг і залізничних колій, або як інші види баласту, галька та гравій, термічно оброблені або необроблені	2517	-0,3	0,8
Польовий шпат	2529	-0,2	0,7
Руди та концентрати залізні, включаючи випалений пірит:	2601	-0,9	0,8
Руди та концентрати титанові:	2614	-0,9	0,9
Руди та концентрати ніобієві, танталові, ванадієві або цирконієві:	2615	-0,9	0,8
Інші руди та концентрати:	2617	-0,4	0,1

Шлак, дрос (крім гранульованого шлаку), окалина та інші відходи виробництва чорних металів:	2619	-0,8	0,4
Шлак, зола та залишки (відходи) (крім залишків виробництва чорних металів), що містять миш'як, метали або їх сполуки:	2620	-1,0	0,2
Смоли кам'яновугільні і буровугільні або торф'яні та інші мінеральні смоли, зневоднені або незневоднені, і продукти часткової дистиляції, включаючи "відновлені" смоли	2706	-0,8	0,9
Масла та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільних смол	2707	-1,0	0,4
Електроенергія	2716	-0,5	0,5
Азотна кислота	2808	-0,7	0,2
Аміак, безводний або у водному розчині:	2814	-1,0	0,6
Корунд штучний з визначеним або невизначеним хімічним складом	2818	-0,4	0,9
Хімічні радіоактивні елементи та радіоактивні ізотопи (включаючи подільні або відновлювані хімічні елементи та ізотопи) та їх сполуки	2844	-0,7	0,7
Добрива мінеральні або хімічні, азотні:	3102	-0,1	0,5
Казеїн, казеїнати та інші похідні казеїнів	3501	-1,0	0,8
Шнури вогнепровідні, шнури детонаторні	3603	-0,6	0,4
Сірники, крім піротехнічних виробів товарної позиції 3604	3605	-0,7	0,3
Засоби для травлення металевих поверхонь	3810	-0,5	0,3
Полімери вінілхлориду або інших галогенованих олефінів у первинних формах:	3904	-0,2	0,2
Моноволокна з максимальним поперечним перетином більш як 1 мм (мононитки), прутки, стрижні та профілі фігурні з обробленою або необробленою поверхнею, але без будь-	3916	-0,2	0,1

якого іншого оброблення, з полімерних матеріалів:			
Вироби гігієнічні або фармацевтичні (включаючи соски) з вулканізованої гуми, крім твердої (ебоніту), з фітінгами з твердої гуми або без них:	4014	0,0	0,2
Дублена (чинена) шкіра чи шкіряний краст із шкур великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або шкур тварин родини конячих, без волосяного покриву, спилок чи неспилок, але без подальшої обробки:	4104	-1,0	0,4
Дублена (чинена) шкіра або шкіряний краст із шкур інших тварин, без вовняного чи волосяного покриву, спилок або неспилок, але без будь- якої подальшої обробки:	4106	-0,7	0,1
Шкіра, додатково оброблена після дублення або у вигляді шкіряного краста, включаючи шкіру, вичинену під пергамент, шкіра із шкур великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або шкур тварин родини коначих, без волосяного покриву, спилок або неспилок, крім шкіри товарної позиції 4114:	4107	-0,5	0,2
Інші вироби з натуральної або композиційної шкіри:	4205	0,0	0,2
Сировина хутрова (включаючи голови, хвости, лапи та інші обрізки, придатні для використання у виробництві хутрових виробів), крім шкірсировини та шкур товарних позицій 4101, 4102 або 4103:	4301	-1,0	0,3
Хутрові шкурки дублені або вичинені (включаючи голови, хвости, лапи та інші частини або обрізки хутрових шкур), нез'єднані або з'єднані (без додавання інших матеріалів), крім включених до товарної позиції 4303:	4302	-0,2	0,5

Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, гілок, сучків тощо	4401	-1,0	0,7
Вугілля деревне (включаючи вугілля із шкаралуни або з горіхів), агломероване або неагломероване:	4402	-0,1	0,9
Деревина бондарна	4404	-0,8	0,4
Шерсть деревна або тонка стружка	4405	-0,7	0,9
Шпали дерев'яні для залізничних або трамвайних колій:	4406	-0,9	0,1
Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж, розділені на шари або лушени, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, які мають або не мають торцеві з'єднання, завтовшки більш як 6 мм:	4407	-0,9	0,6
Листи для облицювання (включаючи листи, отримані розділенням шаруватої деревини), листи для клеєної фанери або для подібної шаруватої деревини та інші лісоматеріали, розпиляні уздовж, розділені на шари або лушени, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, що мають або не мають торцеві з'єднання завтовшки не більш як 6 мм:	4408	-0,1	0,9
Пилопродукція з деревини (включаючи дощечки та фриз для паркетного покриття підлоги, незібрані) у вигляді профільованого погонажу (з гребенями, пазами, шпунтовані, із стесаними краями, з'єднанням у вигляді напівкруглого калювання, фасонні, закручені тощо) уздовж будь-яких країв чи площин, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, що мають або не мають торцеві з'єднання:	4409	-0,2	0,2
Плити деревостружкові, плити з орієнтованою стружкою (OSB) або аналогічні плити (наприклад вафельні плити) з деревини або з	4410	-0,8	0,6

інших здерев'янілих матеріалів, просочені або не просочені смолами або іншими органічними зв'язувальними речовинами:			
Ящики, коробки, пакувальні корзини, барабани та аналогічна тара з деревини	4415	-0,7	0,7
Бочки, барила, чани, діжки та інші бондарні вироби та їх частини з деревини, включаючи клепку	4416	-1,0	0,5
Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і дранку для покрівель:	4418	-0,3	0,6
Інші папір та картон, некрейдовані, у рулонах або в аркушах, не піддані додатковому обробленню або оброблені, як обумовлено приміткою 3 до цієї групи:	4805	-0,5	0,4
Папір та картон, гофровані (обклеєні або не обклеєні гладкими зовнішніми аркушами), креповані, тиснені або перфоровані, у рулонах або в аркушах, крім зазначених у товарній позиції 4803:	4808	-0,6	0,3
Бобіни, котушки, шпульки та аналогічні основи для намотування з паперової маси, паперу або картону (перфоровані або неперфоровані, армовані або неармовані):	4822	-0,2	0,5
Газети, журнали та інші періодичні видання, ілюстровані або неілюстровані, з вмістом або без вмісту рекламних матеріалів:	4902	-0,9	0,2
Карти географічні та гідрографічні або аналогічні карти всіх видів, включаючи атласи, настінні карти, топографічні плани та глобуси, надруковані:	4905	-0,1	0,1
Розскубана сировина з вовни або тонкого чи грубого волосу тварин	5104	0,0	0,4

Тканини з кардочесаної вовни чи кардочесаного тонкого волосу тварин:	5111	-0,1	0,0
Волокно конопляне (Cannabis sativa L.), необроблене або оброблене, але непряде	5302	-0,7	0,4
Лінолеум, розрізаний або нерозрізаний за формою	5904	-0,1	0,8
Набори, що складаються з кусків тканини та ниток, з додатковими речами або без них, для виготовлення килимів, gobеленів, вишитих скатертин або серветок чи аналогічних текстильних виробів, упаковані для роздрібної торгівлі	6308	0,0	0,4
Шлаквата, мінеральна силікатна вата і аналогічні види мінеральної вати	6806	-0,4	0,3
Чавун переробний та чавун дзеркальний у чушках, болванках або інших первинних формах:	7201	-0,9	1,0
Феросплави:	7202	-0,5	0,9
Відходи та брухт чорних металів	7204	-0,9	0,2
Напівфабрикати з вуглецевої сталі:	7207	-1,0	1,0
Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний, неплакований, без гальванічного чи іншого покриття:	7208	-0,9	0,9
Плоский прокат з вуглецевої сталі, завширшки 600 мм або більше, холоднокатаний (обтиснений у холодному стані), неплакований, без гальванічного або іншого покриття:	7209	-0,1	0,8
Прокат плоский з вуглецевої сталі, завширшки менш як 600 мм, неплакований, без гальванічного або іншого покриття:	7211	-0,5	0,1
Прутки та бруски гарячекатані, вільно укладені в бунти, вироблені з вуглецевої сталі:	7213	-1,0	0,9
Інші прутки та бруски з вуглецевої сталі, без подальшого оброблення, крім кування, гарячого прокатування, гарячого	7214	-0,9	0,9

волочиння або гарячого пресування, включаючи ті, що були піддані крученню після прокатування:			
Інші прутки та бруски з вуглецевої сталі:	7215	-1,0	0,1
Кутики, фасонні та спеціальні профілі з вуглецевої сталі:	7216	-0,5	0,8
Інші прутки та бруски з корозійностійкої (нержавіючої) сталі	7222	-0,7	0,7
Інша сталь легована у зливках або інших первинних формах	7224	-1,0	0,6
Вироби з чорних металів для залізничних або трамвайних колій: рейки, контррейки та зубчасті рейки, перекладні рейки, хрестовини глухого перетинання, перекладні штанги та інші елементи з'єднання та розведення рейок, шпали, накладки стикові і підкладки опорні, клини, опорні плити, крюкові рейкові болти, рейкові подушки та розтяжки, основи рейок, розпірні бруски, пластини та інші деталі, спеціально призначені для з'єднання або закріплення рейок:	7302	-0,2	0,4
Інші труби, трубки і профілі порожнисті (наприклад, з відкритим швом чи зварні, клепані або з'єднані аналогічним способом) з чорних металів:	7306	-0,1	0,3
Радіатори для центрального опалення з неелектричним нагрівом та їх частини з чорних металів	7322	-0,5	0,3
Прутки, бруски та профілі мідні:	7407	-0,8	0,3
Порошки та луска алюмінієві:	7603	-0,4	0,2
Бочки, барабани, банки, ящики (включаючи ємності трубчасті, що деформуються, і жорсткі) та аналогічні ємності для будь-яких речовин з алюмінію (за винятком стисненого або скрапленого газу), місткістю не більш як 300 л, з облицюванням	7612	-0,5	0,4

або термоізоляційним покриттям чи без них, без механічного або теплотехнічного обладнання:			
Свинець необроблений:	7801	-1,0	0,4
Титан і вироби з титану, включаючи відходи та брухт:	8108	-0,4	0,7
Берилій, хром, германій, ванадій, галій, гафній (кельтій), індій, ніобій (колумбій), реній і талій, а також вироби з цих металів, включаючи відходи та брухт:	8112	-0,1	0,2
Пробки, ковпачки та кришки (включаючи корончасті пробки і ковпачки, що загвинчуються, та пробки з пристроєм для розливання), кришки для пляшок, заглушки нарізні, оболонки пробок та інші пакувальні пристрої з недорогоцінних металів:	8309	-0,3	0,6
Реактори ядерні	8401	-0,6	0,3
Котли для центрального опалення, крім котлів товарної позиції 8402:	8403	-0,7	0,1
Турбіни на водяній парі та інші парові турбіни:	8406	-0,1	0,4
Двигуни турбореактивні, турбогвинтові та інші газові турбіни:	8411	-0,6	0,1
Інші двигуни та силові установки:	8412	-0,1	0,1
Машини сільськогосподарські, садові або лісгосподарські для підготовки або оброблення ґрунту	8432	-0,2	0,4
Вагони залізничні або трамвайні для перевезень вантажів коліями, несамохідні:	8606	-0,4	0,7
Частини до залізничних локомотивів або моторних вагонів трамвая або рухомого складу:	8607	-0,3	0,7
Шляхове обладнання та обладнання для залізничних чи трамвайних шляхів	8608	-0,1	0,5
Аеростати та дирижаблі	8801	-0,5	0,6
Гігієнічні прокладки (підкладки) і тампони, дитячі пелюшки і підгузки та аналогічні вироби, з будь-якого матеріалу:	9619	-0,1	0,3

Додаток D. Гравітаційна модель

Формула гравітаційної моделі є наступною:

$$X_{ij} = \frac{Y_i E_j}{Y} \times \left(\frac{\tau_{ij}}{P_j \Omega_i} \right)^{1-\sigma} \quad (1)$$

де

X_{ij} - експорт у доларах США з країни i (експортера) до країни j (імпортера)

Y_i - виробнича потужність країни-експортера (ВВП)

E_j - розмір споживчого ринку країни-імпортера (витрати в грошовому вираженні)

Y - світовий ВВП

σ - еластичність заміщення між різними товарами, зокрема між місцевими та імпортованими товарами. Вона вимірює, наскільки попит на імпортовані товари зменшиться у відсотковому відношенні, якщо його ціна зросте на 1%. У емпіричних моделях її величина зазвичай складає близько 4-5.

τ_{ij} - це торгові витрати між експортером та імпортером, які включають транспортні витрати, витрати на перетин кордону, оплату тарифів, задоволення нетарифних вимог у країнах-імпортерах, оплату страхових послуг.

P_j та Ω_i - це "цінові індекси", які охоплюють всю релевантну інформацію про стан всіх країн світової економіки, їх відносну географічну позицію відносно один одного, всі торгові витрати між усіма країнами, виробництво та витрати у всіх країнах. Ці дві цифри є суттєвими, оскільки вони об'єднують всю релевантну інформацію про глобальну торговельну рівновагу в двох числах. Ці дві цифри називають багатостороннім опором імпорту та експорту.

Емпірична реалізація

Ми оцінюємо гравітаційну модель торгівлі шляхом застосування методу псевдо-максимальної правдоподібності⁴³ (псевдо-ММП, див. Silva і Tenreyro, 2006) за наступним рівнянням

$$X_{ij} = \exp(\gamma_{\text{відст}} \ln(\text{відст}_{ij}) + \gamma_{FTA} FTA_{ij} + Z_{ij} \gamma_Z + \chi_i + \xi_j) \times v_{ij} \quad (2)$$

FTA – це індикатор наявності угоди про вільну торгівлю, Z_{ij} фіксує всі змінні, які пояснюють торгові витрати. Фіксовані ефекти χ_i та ξ_j додані, щоб врахувати багатосторонній опір імпорту та експорту. Прогнозовані торговельні потоки обчислюються згідно з наступним рівнянням

$$\hat{X}_{ij} = \exp(\hat{\gamma}_{\text{відст}} \ln(\text{відст}_{ij}) + \hat{\gamma}_{FTA} FTA_{ij} + Z_{ij} \hat{\gamma}_Z + \hat{\chi}_i + \hat{\xi}_j) \quad (3)$$

А індекс недо- або переторгованості є наступним

⁴³ Poisson Pseudo Maximum Likelihood estimator (PPML)

$$TP_{ij} = X_{ij} - \hat{X}_{ij}$$

Від'ємне значення індексу вказує на потенціал зростання експорту (недоторгованість), а додатне - на очікуване зниження експорту в довгостроковій перспективі (переторгованість).

Додаток Е.

Таблиця Е1. Перелік перспективних товарних груп українського експорту до Китаю (у доларах США), HS4, 2017 рік

Товар	Код товару	Недоторгованість	Експорт	Потенційний експорт
Велика рогата худоба, жива:	0102	441 760	-	441 760
М'ясо великої рогатої худоби, морожене:	0202	3 751 135	156	3 751 291
М'ясо та їстівні субпродукти свійської птиці, зазначеної в товарній позиції 0105, свіжі, охолоджені або морожені:	0207	1 837 919	1 396	1 839 315
Молоко та вершки, згущені та з додаванням цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	0402	2 083 002	201 250	2 284 252
Масло вершкове та інші жири, вироблені з молока	0405	1 200 783	118 100	1 318 883
Яйця птахів у шкаралупі, свіжі, консервовані або варені:	0407	140 860	579	141 439
Яйця птиці без шкаралупи та яєчні жовтки, свіжі, сушені, варені у воді або на парі, формовані, морожені або консервовані іншим способом, з додаванням чи без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	0408	35 906	-	35 906
Натуральний мед	0409	923 416	21 771	945 187
Бобові овочі, лущені або нелущені, свіжі або охолоджені:	0708	155 348	-	155 368
Овочі бобові, сушені, лущені, очищені або неочищені від насіннєвої оболонки, подрібнені або неподрібнені:	0713	1 934 883	5 388	1 940 271
Інші горіхи, свіжі або сушені, очищені від шкаралупи або неочищені, з шкіркою або без шкірки:	0802	2 318 213	-	2 318 213
Насіння анісу, бодяну, фенхелю, коріандру, куміну, кмину	0909	50 670	-	50 670
Пшениця і суміш пшениці та жита (меслин):	1001	3 335 677	124 882	3 460 559
Овес:	1004	52 014	-	52 014
Сорго зернове:	1007	437 231	-	437 231
Гречка, просо та насіння канаркової трави	1008	140 123	-	140 123
Крупи, крупа та гранули із зерна зернових культур:	1103	28 921	-	28 924
Зерно зернових культур, оброблене іншими способами (наприклад, лущене, плющене, у вигляді пластівців, обрушене, різане (ядро) або подрібнене), за винятком рису товарної позиції 1006	1104	21 695	48 024	69 719
Солод, обсмажений або необсмажений:	1107	158 082	-	158 082
Крохмалі	1108	191 439	69 698	261 137
Соеві боби, подрібнені або неподрібнені:	1201	32 031 896	5 880 520	37 912 416
Насіння льону, подрібнене або неподрібнене:	1204	152 729	-	152 729
Насіння свиріпи або ріпаку, подрібнене або неподрібнене:	1205	5 065 716	-	5 065 716
Насіння соняшнику, подрібнене або неподрібнене:	1206	398 587	-	398 587
Насіння та плоди інших олійних культур, подрібнені або неподрібнені:	1207	971 283	-	971 283
Матеріали рослинного походження, в іншому місці не зазначені:	1404	143 140	-	143 140
Жир свинячий (включаючи ляд) і жир свійської птиці, крім жиру товарної позиції 0209 або 1503:	1501	12 390	-	12 390
Маргарин	1517	226 745	26 642	253 387

Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків і хімічно чиста цукроза, у твердому стані:	1701	1 245 655	115 054	1 360 709
Патока (меяса), одержана внаслідок вилучення або рафінування цукру:	1703	115 425	-	115 425
Какао-паста, знежирена або незнежирена:	1803	431 265	-	431 265
Екстракти солодові	1901	3 268 021	376	3 268 397
Вироби з макаронного тіста варені або неварені, начинені (м'ясом чи іншими продуктами) або неначинені, або приготовлені іншим способом, наприклад, спагеті, макарони, локшина, ріжки, галушки, равіоли, канелоні	1902	637 099	3 122	640 221
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао	1905	891 578	979 007	1 870 585
Овочі, плоди та інші їстівні частини рослин, приготовлені або консервовані з доданням оцту чи оцтової кислоти:	2001	302 326	569	302 895
Соки з плодів (включаючи виноградне сусло) або соки овочеві, незброджені та без додання спирту, з доданням або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	2009	1 896 458	363 497	2 259 955
Морозиво та інші види харчового льоду, що містять або не містять какао:	2105	46 291	42 125	88 416
Макуха та інші тверді відходи і залишки, одержані під час вилучення соєвої олії, мелені або немелені, негранульовані або гранульовані	2304	1 490 205	-	1 490 205
Макуха та інші тверді відходи і залишки, одержані під час добування рослинних жирів і олій, за винятком відходів товарної позиції 2304 або 2305, мелені або немелені, негранульовані або гранульовані:	2306	284 653	655 045	939 698
Сигари, сигари з відрізними кінцями, сигарилли та сигарети, цигарки, з тютюном або його замінниками:	2402	2 703 110	363	2 703 473
Інший тютюн промислового виробництва та замінники тютюну промислового виробництва	2403	623 310	-	623 310
Сіль (включаючи столову і денатуровану) та хлорид натрію чистий, розчинені або не розчинені у воді, або ті, що містять або не містять домішки речовин, які запобігають агломерації чи перешкоджають злипанню частинок (що забезпечують сипкість сухих продуктів і плинність рідких)	2501	189 054	-	189 068
Піски природні всіх видів, забарвлені або незабарвлені, крім металоносних пісків групи 26:	2505	44 612	-	44 612
Кварц (крім природних пісків)	2506	59 191	-	59 191
Інші глини (крім сплучених глин товарної позиції 6806), андалузит, кіаніт і силіманіт, кальциновані або некальциновані	2508	172 828	11 769	184 597
Галька, гравій, щебінь або подрібнене каміння, що, як правило, використовується як наповнювач для бетону чи баласт для мостіння шосейних доріг і залізничних колій, або як інші види баласту, галька та гравій, термічно оброблені або необроблені	2517	67 244	-	67 244
Польовий шпат	2529	151 114	-	151 114
Інші руди та концентрати:	2617	19 756	-	19 756
Шлак, дрос (крім гранульованого шлаку), окалина та інші відходи виробництва чорних металів:	2619	56 107	-	56 107
Шлак, зола та залишки (відходи) (крім залишків виробництва чорних металів), що містять мисл'як, метали або їх сполуки:	2620	297 541	-	297 541
Смоли кам'яновугільні і буровугільні або торф'яні та інші мінеральні смоли, зневоднені або	2706	21 868	-	21 868

незневоднені, і продукти часткової дистиляції, включаючи "відновлені" смоли				
Масла та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільних смол	2707	4 552 659	853 861	5 406 520
Аміак, безводний або у водному розчині:	2814	338 559	-	338 559
Корунд штучний з визначеним або невизначеним хімічним складом	2818	2 248 343	-	2 248 343
Хімічні радіоактивні елементи та радіоактивні ізотопи (включаючи подільні або відновлювані хімічні елементи та ізотопи) та їх сполуки	2844	2 595 275	-	2 595 275
Добрива мінеральні або хімічні, азотні:	3102	1 965 742	-	1 965 742
Казеїн, казеїнати та інші похідні казеїнів	3501	658 739	-	658 739
Шнури вогнепровідні, шнури детонаторні	3603	136 105	6 599	142 704
Засоби для травлення металевих поверхонь	3810	119 726	-	119 726
Полімери вінілхлориду або інших галогенованих олефінів у первинних формах:	3904	819 149	30 411	849 560
Моноволокна з максимальним поперечним перетином більш як 1 мм (мононитки), прутки, стрижні та профілі фігурні з обробленою або необробленою поверхнею, але без будь-якого іншого оброблення, з полімерних матеріалів:	3916	157 603	-	157 611
Вироби гігієнічні або фармацевтичні (включаючи соски) з вулканізованої гуми, крім твердої (ебоніту), з фітінгами з твердої гуми або без них:	4014	122 304	-	122 304
Дублена (чинена) шкіра чи шкіряний краст із шкур великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або шкур тварин родини конячих, без волосяного покриву, спилок чи неспилок, але без подальшої обробки:	4104	1 449 939	-	1 449 939
Дублена (чинена) шкіра або шкіряний краст із шкур інших тварин, без вовняного чи волосяного покриву, спилок або неспилок, але без будь-якої подальшої обробки:	4106	95 853	-	95 853
Шкіра, додатково оброблена після дублення або у вигляді шкіряного краста, включаючи шкіру, вигинену під пергамент, шкіра із шкур великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або шкур тварин родини конячих, без волосяного покриву, спилок або неспилок, крім шкіри товарної позиції 4114:	4107	1 137 181	128 419	1 265 600
Інші вироби з натуральної або композиційної шкіри:	4205	368 770	-	368 770
Сировина хутрова (включаючи голови, хвости, лапи та інші обрізки, придатні для використання у виробництві хутрових виробів), крім шкірсировини та шкур товарних позицій 4101, 4102 або 4103:	4301	1 047 747	264 881	1 312 628
Хутрові шкурки дублені або вигинені (включаючи голови, хвости, лапи та інші частини або обрізки хутрових шкур), нез'єдані або з'єдані (без додавання інших матеріалів), крім включених до товарної позиції 4303:	4302	210 552	18 486	229 038
Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, гілок, сучків тощо	4401	1 631 220	196 419	1 827 639
Вугілля деревне (включаючи вугілля із шкаралупи або з горіхів), агломероване або неагломероване:	4402	212 550	-	212 550
Деревина бондарна	4404	39 118	-	39 118
Пилопродукція з деревини (включаючи дощечки та фриз для паркетного покриття підлоги, незібрані) у вигляді профільованого погонажу (з гребенями, пазами, шпунтовані, із стесаними краями, з'єднанням у вигляді напівкруглого калювання,	4409	1 225 602	18 808	1 244 410

фасонні, закруглені тощо) уздовж будь-яких країв чи площин, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, що мають або не мають торцеві з'єднання:				
Плити деревостружкові, плити з орієнтованою стружкою (OSB) або аналогічні плити (наприклад вафельні плити) з деревини або з інших здерев'янілих матеріалів, просочені або не просочені смолами або іншими органічними зв'язувальними речовинами:	4410	460 642	-	460 642
Ящики, коробки, пакувальні корзини, барабани та аналогічна тара з деревини	4415	168 903	2 272	171 175
Бочки, барила, чани, діжки та інші бондарні вироби та їх частини з деревини, включаючи клепку	4416	180 860	-	180 860
Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і дранку для покрівель:	4418	1 648 439	833 644	2 482 083
Інші папір та картон, некрейдовані, у рулонах або в аркушах, не піддані додатковому обробленню або оброблені, як обумовлено приміткою 3 до цієї групи:	4805	337 874	-	337 874
Газети, журнали та інші періодичні видання, ілюстровані або неілюстровані, з вмістом або без вмісту рекламних матеріалів:	4902	45 344	-	45 344
Карти географічні та гідрографічні або аналогічні карти всіх видів, включаючи атласи, настінні карти, топографічні плани та глобуси, надруковані:	4905	17 231	3 952	21 183
Тканини з кардочесаної вовни чи кардочесаного тонкого волосу тварин:	5111	42 760	-	42 760
Набори, що складаються з кусків тканини та ниток, з додатковими речами або без них, для виготовлення килимів, гобеленів, вишитих скатертин або серветок чи аналогічних текстильних виробів, упаковані для роздрібною торгівлі	6308	11 540	-	11 540
Шлаковата, мінеральна силікатна вата і аналогічні види мінеральної вати	6806	297 192	124	297 316
Чавун переробний та чавун дзеркальний у чушках, болванках або інших первинних формах:	7201	3 116 238	-	3 116 238
Феросплави:	7202	11 101 936	25 999	11 127 935
Відходи та брухт чорних металів	7204	3 098 717	-	3 098 717
Напівфабрикати з вуглецевої сталі:	7207	3 387 443	-	3 387 443
Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний, неплакований, без гальванічного чи іншого покриття:	7208	3 053 746	-	3 053 746
Плоский прокат з вуглецевої сталі, завширшки 600 мм або більше, холоднокатаний (обтиснений у холодному стані), неплакований, без гальванічного або іншого покриття:	7209	1 060 006	-	1 060 006
Прокат плоский з вуглецевої сталі, завширшки менш як 600 мм, неплакований, без гальванічного або іншого покриття:	7211	72 873	-	72 873
Прутки та бруски гарячекатані, вільно укладені в бунти, вироблені з вуглецевої сталі:	7213	500 188	-	500 188
Інші прутки та бруски з вуглецевої сталі, без подальшого оброблення, крім кування, гарячого прокатування, гарячого волочіння або гарячого пресування, включаючи ті, що були піддані крученню після прокатування:	7214	606 437	-	606 437
Інші прутки та бруски з вуглецевої сталі:	7215	95 132	-	95 132
Кутики, фасонні та спеціальні профілі з вуглецевої сталі:	7216	422 594	-	422 594

Інші прутки та бруски з корозійностійкої (нержавіючої) сталі	7222	727 255	-	727 255
Інша сталь легована у зливках або інших первинних формах	7224	1 096 492	-	1 096 492
Вироби з чорних металів для залізничних або трамвайних колій: рейки, контррейки та зубчасті рейки, перекладні рейки, хрестовини глухого перетинання, перекладні штанги та інші елементи з'єднання та розведення рейок, шпали, накладки стикові і підкладки опорні, клини, опорні плити, кріюкові рейкові болти, рейкові подушки та розтяжки, основи рейок, розпірні бруски, пластини та інші деталі, спеціально призначені для з'єднання або закріплення рейок:	7302	210 559	-	210 559
Інші труби, трубки і профілі порожнисті (наприклад, з відкритим швом чи зварні, клепані або з'єднані аналогічним способом) з чорних металів:	7306	1 534 000	-	1 534 000
Порошки та луска алюмінієві:	7603	92 794	-	92 794
Бочки, барабани, банки, ящики (включаючи ємності трубчасті, що деформуються, і жорсткі) та аналогічні ємності для будь-яких речовин з алюмінію (за винятком стисненого або скрапленого газу), місткістю не більш як 300 л, з облицюванням або термоізоляційним покриттям чи без них, без механічного або теплотехнічного обладнання:	7612	116 933	-	116 933
Свинець необроблений:	7801	950 072	-	950 072
Берилій, хром, германій, ванадій, галій, гафній (кельтій), індій, ніобій (колумбій), реній і талій, а також вироби з цих металів, включаючи відходи та брухт:	8112	481 571	-	481 644
Пробки, ковпачки та кришки (включаючи корончасті пробки і ковпачки, що загвинчуються, та пробки з пристроєм для розливання), кришки для пляшок, заглушки нарізні, оболонки пробок та інші пакувальні пристрої з недорогоцінних металів:	8309	104 091	216 167	320 258
Котли для центрального опалення, крім котлів товарної позиції 8402:	8403	262 001	191 377	453 378
Машини сільськогосподарські, садові або лісгосподарські для підготовки або оброблення ґрунту	8432	501 001	-	501 001
Вагони залізничні або трамвайні для перевезень вантажів коліями, несамохідні:	8606	225 682	-	225 682
Частини до залізничних локомотивів або моторних вагонів трамвая або рухомого складу:	8607	1 078 956	-	1 078 956
Шляхове обладнання та обладнання для залізничних чи трамвайних шляхів	8608	39 222	15 817	55 039
Гігієнічні прокладки (підкладки) і тампони, дитячі пелюшки і підгузки та аналогічні вироби, з будь-якого матеріалу:	9619	829 099	27 189	856 288

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки

Таблиця Е2. Оцінка обсягу експорту з України до Китаю у випадку зменшення митних ставок за переліком перспективних товарних груп, 2017

Код	Товарна група	Можливе збільшення потенційного експорту завдяки скасуванню митних заходів	Потенційний експорт з поточними митами	Потенційний експорт з нульовими митами
		A=C-B	B	C
402	Молоко та вершки, згущені та з доданням цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	633 262	3 623 467	4 256 729
405	Масло вершкове та інші жири, вироблені з молока	302 962	2 153 090	2 456 051
408	Яйця птиці без шкаралупи та яєчні жовтки, свіжі, сушені, варені у воді або на парі, формовані, морожені або консервовані іншим способом, з доданням чи без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	16 263	36 410	52 672
409	Натуральний мед	473 246	796 895	1 270 141
1803	Какао-паста, знежирена або незнежирена:	296 780	774 974	1 071 754
1902	Вироби з макаронного тіста варені або неварені, начинені (м'ясом чи іншими продуктами) або неначинені, або приготовлені іншим способом, наприклад, спагеті, макарони, локшина, ріжки, галушки, равіоли, канелони	490 327	581 418	1 071 745
1905	Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао	4 327 266	1 455 797	5 783 063
2001	Овочі, плоди та інші їстівні частини рослин, приготовлені або консервовані з доданням оцту чи оцтової кислоти:	680 665	183 401	864 066
2009	Соки з плодів (включаючи виноградне сусло) або соки овочеві, незброжені та без додання спирту, з доданням або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	2 139 821	1 863 565	4 003 386
2105	Морозиво та інші види харчового льоду, що містять або не містять какао:	128 645	110 476	239 121
2304	Макуха та інші тверді відходи і залишки, одержані під час вилучення соєвої олії, мелені або немелені, негранульовані або гранульовані	760 688	1 360 789	2 121 477
2506	Кварц (крім природних пісків)	30 082	50 274	80 356
2620	Шлак, зола та залишки (відходи) (крім залишків виробництва чорних металів), що містять мист'як, метали або їх сполуки:	307 229	198 798	506 027
2706	Смоли кам'яновугільні і буровугільні або торф'яні та інші мінеральні смоли, зневоднені або незневоднені, і продукти часткової дистиляції, включаючи "відновлені" смоли	16 942	6 372	23 314
2818	Корунд штучний з визначеним або невизначеним хімічним складом	2 780 916	1 144 270	3 925 186

3102	Добрива мінеральні або хімічні, азотні:	3 511 380	838 530	4 349 911
3501	Казеїн, казеїнати та інші похідні казеїнів	418 610	456 630	875 241
3603	Шнури вогнепровідні, шнури детонаторні	323 533	107 734	431 267
3810	Засоби для травлення металевих поверхонь	65 203	79 262	144 465
4107	Шкіра, додатково оброблена після дублення або у вигляді шкіряного краста, включаючи шкіру, вичинену під пергамент, шкіра із шкіур великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або шкіур тварин родини конячих, без волосяного покриття, спилок або неспилок, крім шкіри товарної позиції 4114:	430 100	959 237	1 389 336
4205	Інші вироби з натуральної або композиційної шкіри:	184 359	279 984	464 343
4402	Вугілля деревне (включаючи вугілля із шкаралупи або з горіхів), агломероване або неагломероване:	169 234	82 160	251 394
4404	Деревина бондарна	30 339	14 404	44 743
4415	Ящики, коробки, пакувальні корзини, барабани та аналогічна тара з деревини	152 805	241 222	394 027
4416	Бочки, барила, чани, діжки та інші бондарні вироби та їх частини з деревини, включаючи клепку	148 914	26 380	175 295
4418	Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і дранку для покрівель:	1 061 162	2 699 369	3 760 531
6308	Набори, що складаються з кусків тканини та ниток, з додатковими речами або без них, для виготовлення килимів, гобеленів, вишитих скатертин або серветок чи аналогічних текстильних виробів, упаковані для роздрібної торгівлі	5 485	8 799	14 285
6806	Шлаквата, мінеральна силікатна вата і аналогічні види мінеральної вати	101 947	221 900	323 847
7201	Чавун переробний та чавун дзеркальний у чушках, болванках або інших первинних формах:	2 149 462	1 700 463	3 849 925
7202	Феросплави:	2 592 926	11 044 191	13 637 117
7215	Інші прутки та бруски з вуглецевої сталі:	48 605	86 733	135 338
7222	Інші прутки та бруски з корозійностійкої (нержавіючої) сталі	304 474	416 070	720 544
7224	Інша сталь легована у зливках або інших первинних формах	337 993	646 390	984 383
7306	Інші труби, трубки і профілі порожнисті (наприклад, з відкритим швом чи зварні, клепані або з'єднані аналогічним способом) з чорних металів:	810 614	1 896 815	2 707 430
8112	Берилій, хром, германій, ванадій, галій, гафній (кельтій), індій, ніобій (колумбій), реній і талій, а також вироби з цих металів, включаючи відходи та брухт:	138 637	239 336	377 973
8403	Котли для центрального опалення, крім котлів товарної позиції 8402:	163 889	452 379	616 267
8432	Машини сільськогосподарські, садові або лісгосподарські для підготовки або оброблення ґрунту	277 788	293 619	571 407

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки